

Commentarii in Matthaëum

1 Mt 1, 1 Ἰαὼ τὴν σωτηρίαν οἱ Ἑβραῖοι ἔλεγον, Χριστοῦ δὲ εἶπε διὰ τὸ τοὺς παλαιούς βασιλεῖς τε καὶ ἱερεῖς τῷ ἐλαίῳ χρίεσθαι διὰ τοῦ κέρατος. ὁ δὲ ἡμέτερος Ἰησοῦς Χριστὸς οὐ διὰ τὸ τῷ κέρατι χρισθῆναι προσ ηγορεύθη Χριστός, ἀλλὰ τὸ τῷ θεῖῳ πνεύματι· ἀληθῶς γὰρ καὶ κυρίως αὐτὸς εἶχε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. 2 Mt 1, 1 Μέμνηται τοῦ Ἀβραάμ, ἐπεὶ δὴ ἐκεῖνος πρῶτος ἐγένετο τύπος τῶν δύο λαῶν τῶν μελλόντων πιστεύειν τῷ Χριστῷ· καὶ γὰρ ἐν ἀκροβυστία ὦν ἐπίστευσε καὶ μετὰ τὸ περιτμηθῆναι ἔμεινεν πάλιν πιστός, μέμνηται δὲ κατ' ἐξαιρέτον καὶ τοῦ Δαβίδ, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς τύπος γέγονεν τοῦ Χριστοῦ· ὡσπερ γὰρ τοῦ Σαοὺλ ἐκβληθέντος ὡς ἀδοκίμου Δαβὶδ δεύτερος προ εχειρίσθη βασιλεὺς εὐάρεστος τῷ θεῷ, οὕτως καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, τοῦ Ἀδάμ φημι, ἐκβληθέντος διὰ τὴν παρακοὴν καὶ μηκέτι βασιλεύσαντος τῶν λοιπῶν ὅλως εἰσηνέχθη δεύτερος Ἀδάμ, ὁ Χριστὸς βασιλεὺς τῶν πάντων, ἵνα τὸ ἐν Ἀδὰμ ἀπολωλὸς διὰ Χριστοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἐπαναληφθῆ, βασιλεὺς οὐ μόνον γῆς, ἀλλὰ καὶ οὐρα νοῦ· υἱὸς δὲ ἀνθρώπου φύσει καλεῖται ὡς πάντα ἔχων, ὅσα εἶχεν ὁ Ἀδάμ, νυνὶ θεὸς ὢν. Ἀβραάμ ἐν ἀκροβυστία ὦν ἐπίστευσε τῷ θεῷ· εἶτα δεξάμενος τὰς ὑποσχέσεις καὶ περιτμηθεὶς ἀλώβητον τὴν πίστιν διετήρησεν. εἰκότως τοίνυν ἀναχθήσεται τὸ ρητὸν εἰς ἕτερόν τι θεώρημα περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τῆς τε ἐκ περιτομῆς καὶ τῆς ἐξ ἔθνων· τύπος γὰρ ἦν, ὡς εἰκός, τῶν δύο λαῶν τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν προτέρα ἢ ἀκροβυστία τῆς περιτομῆς· φύσεως γὰρ ἔργον ἢ ἀκροβυστία, ἐντολῆς δὲ καὶ νόμου ἢ περιτομῆς. διὰ τοῦτο ἐκείνη ταύτης προηγῆσατο καὶ μετὰ ταῦτα εἰς αὐτὴν ἢ περιτομὴ ἀνακάμπει, ἐπεὶ καὶ βέλτιόν ἐστι φύσις ἅμα καὶ νόμος ἢ τὸ διεστηκέναι ἀπ' ἀλλήλων χωρίς. ἀλλὰ καὶ Δαβὶδ τύπος ἦν τοῦ Χριστοῦ· τοῦ γὰρ Σαοὺλ ἐκ βληθέντος ἀντεισῆχθη Δαβὶδ. οὕτως καὶ τοῦ Ἀδάμ διὰ τὴν παρακοὴν τῆς Ἐδὲμ διωχθέντος ὁ δεύτερος ἀντεισῆχθη Ἀδάμ ὡς ἀντὶ τὴν ἀρχαίαν τάξιν τὸν Ἀδὰμ τὸν πρῶτον ἀποκαταστήσει. 3 Mt 1, 2 Διὰ τοῦτο ἐξ ἀνδρῶν ποιεῖται τῆς γενεαλογίας τὰ ὀνόματα, ἐπειδὴ "ἡ γυνὴ δόξα ἀνδρός ἐστίν", παρακολούθημα οὕσα καὶ οὐκ ἀρχὴ τοῦ ἀνδρός. 4 Mt 1, 12 Ὁικοδόμησεν ὁ Ζοροβάβελ τὸν ἀπὸ Σολομῶνος μὲν πάλαι ὠκοδομηθέντα ναὸν ὑπὸ δὲ Βαβυλωνίων ἐμνησθέντα. καὶ ὁ κύριος ἀληθινὸς οἰκοδόμος ἐστὶ τοῦ διαρρυσθέντος τοῖς παραπτώμασι λογικοῦ ναοῦ καὶ ἐμνησθέντος ἀλλοτρίῳ πυρί, ὅπερ ἡμεῖς ἐξεκαύσαμεν οὐ μόνον τῷ σαρκικῷ φρονήματι τὸ τῆς ψυχῆς νοερὸν ἔπεσθαι δουλικῶς παρασκευάσαντες, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν παθῶν ὕλην ἀναιδῆ δι' ἐνεργείας ἐξάψαντες. ἀλλὰ καὶ λίθον ἔχει ὁ Ζοροβάβελ ἐν τῇ χειρὶ ἑπτὰ ὀφθαλμοὶς κοσμουμένον. ἔστι καὶ τῷ κυρίῳ λίθος ἢ εἰς αὐτὸν πίστις· ἐν τῇ χειρὶ δέ, ὅτι ἐν τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἢ πίστις τοῦ Χριστοῦ διαφαίνεται. πράξεως δὲ ἐστὶ σύμβολον προδήλως ἢ χεῖρ. φέρων οὖν ἐν τῇ χειρὶ τὸν λίθον ὁ κύριος ἔμπρακτον ἡμᾶς διδάσκει τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ἔχειν ταῖς ἑπτὰ κοσμουμένην ἐνεργείαις τοῦ πνεύματος. 5 Mt 1, 16 Τὸ δὲ μὴ εἰπεῖν δι' ἧς ἐγεννήθη ἴσως, ἀλλὰ ἐξ ἧς, ἀνατρέπει τὴν αἵρεσιν Ἀπολιναρίου λέγοντος ὡς διὰ σωλῆνος τῆς παρθένου τὸν Χριστὸν διελθεῖν καὶ μηδὲν ἐξ αὐτῆς προσλαβεῖν. ὁ γὰρ εὐαγγελιστὴς οὐ δι' αὐτῆς φησι γεννηθῆναι τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς, τοῦτ' ἔστιν ἐκ τῶν πανάγων αὐτῆς αἱμάτων· τοιοῦτον καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου· "ἀπέστειλε" γὰρ φησιν "ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός", ἀλλ' οὐ διὰ γυναικός. 6 Mt 1, 20 Γυναῖκα αὐτὴν ἐκάλεσεν ὁ ἄγγελος, ὅπως πάσης ὑποψίας τῆς πρὸς ἕτερον πρόσωπον ἐλευθερώσῃ τὴν παρθένον· εἰ γὰρ τοῦ Ἰωσήφ γυναῖκα αὐτὴν

καλεῖ τοῦ ἀμυήτως ἔχοντος πρὸς αὐτήν, ἄρα οὐδὲ πρὸς ἄλλον τινὰ ἔχει ὑποψίας ἔννοιαν ἢ παρθένος. 8 Mt 1, 21 εἰ λαὸν ἔχει καὶ πρὸ τοῦ γεννηθῆναι ἐκ Μαρίας καὶ σώζει, δῆλον ὅτι ὡς θεός. 9 Mt 1, 24 Μετὰ τὴν μνηστείαν συνέλαβεν, ἵνα δόξη ἐξ αὐτοῦ κεκυηκέναι καὶ ἵνα ἐξ αὐτοῦ γενεαλογηθῇ καὶ σχῆ καὶ κηδεμόνα ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς.

10 Mt 2, 3–6 Οὐχ ἡ τῶν μάγων φωνὴ ἐτάραξεν αὐτόν, ἀλλὰ τὸ θρυλεῖσθαι παρὰ πάντων τῶν νομομαθῶν καὶ τοῖς τῶν προφητῶν πιστευόντων λόγοις· οἱ γὰρ μάγοι βασιλέα ἐζήτουν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι Χριστὸν ἐφήμιζον τετέχθαι. διὸ ἐάσας τοὺς μάγους, καλέσας δὲ τοὺς Ἰουδαίους ἠρώτα ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται, ὃν νῦν ὑμεῖς φημίσετε ἀκούσαντες τῶν μάγων. καὶ οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ καὶ ἄκοντες λέγουσιν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν προφητείαν ἐρμηνεύουσιν εἰκῆ πᾶσαν· οὐ γὰρ προσέθηκαν τὸ ἐξῆς. πρέσβεις δὲ καλεῖ τοὺς μάγους, ἐπειδὴ τρόπον τινὰ ἦλθον πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ, ἵνα πρεσβεύσωνται καὶ γένηται εἰρήνη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ γένηται τῶν ἐθνῶν καὶ Ἰουδαίων "μία ποιμνὴ, εἷς ποιμὴν" ἀμφοτέρων. τί δὲ τοῦτο ἦν, ὅτι αἱ ἕξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς–ἀπὸ τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης ἔρχονται ὀψόμενοι τὴν φάτνην. 11 Mt 2, 6 Ἰσραὴλ πρῶτος ὁ Ἰακώβ ἐκλήθη, ὅτε ἐώρακε τὴν κλίμακα καὶ τοὺς ἀγγέλους ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπ' αὐτὸν δι' αὐτῆς καὶ προσεπάλασε τῷ ὀφθέντι αὐτῷ καὶ πρὸς αὐτοῦ ἤκουσεν· "οὐκέτι τὸ ὄνομά σου Ἰακώβ, ἀλλὰ Ἰσραὴλ". τούτῳ δὲ τῷ ὀνόματι ἅπας ὁ τῶν Ἰουδαίων ἐκλήθη λαὸς ὡς ἐξαιρέτω τε καὶ θείῳ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐθνῶν διαστέλλοντι αὐτοῦς. ἔστι δὲ Ἰσραὴλ νοῦς ὁρῶν τὸν θεόν. διὸ καὶ ἡ ἐξ ἐθνῶν ἐκκλησία Ἰσραὴλ ὠνομάσθη οὐ κατὰ σάρκα, ἀλλὰ κατὰ θεῖαν χάριν. 12 Mt 2, 7–11 Πότερον δὲ ἅμα τῷ γεννηθῆναι κατέλαβον καὶ ἐν σπαργάνοις ἐθεάσαντο τὸν Χριστὸν οἱ μάγοι ἢ ἐν οἰκίᾳ μετὰ τῆς μητρὸς καθεζόμενοι; ἀληθέστερον οἶμαι τὸ ἐν σπαργάνοις. διὸ καί, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ὁ ἀστὴρ πρὸ τῆς τοῦ κυρίου γεννήσεως ἐφάνη. ἐκ τούτου δὲ δῆλον, ὅτι προέλαβε καὶ τὴν τῶν μάγων ἄφιξιν. 13 Mt 2, 9 Ἔστη ὁ ἀστὴρ πῆγμα ἐν ἀκίνητον, ἵνα οἱ μάγοι μηκέτι προβῶσιν· οὐ μὴν κατελθὼν ἐξ οὐρανοῦ ἔστη ἐπὶ γῆς, οὔτε ἐπάνω τοῦ οἴκου ἐστήριξεν ἑαυτὸν ἔθος ἔχων οὐ κατὰ τὴν τῶν ἄλλων κίνησιν ποιεῖσθαι τὴν πορείαν, ἀλλὰ ξένον τινὰ δρόμον ποιούμενος καὶ ἄλλοτε ἐν ἄλλοις φαινόμενος κλίμασιν τότε μόνον ἔστη ἀκίνητος. Ἀκίνητος ἦν ὁ ἀστὴρ καὶ ἔστη κῶς, ἀλλ' οὐ τὸν οὐρανὸν καταλιπὼν πλησίον τῆς γῆς ἐπορεύετο οὐδ' ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐστήρικτο· οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν κίνησιν τοῖς λοιποῖς ἀστροῖς ἐποιεῖτο, ἀλλὰ ξένην τινὰ καὶ ἀλλόκοτον. 14 Mt 2, 20 Οὐκέτι φησὶν, φεῦγε, ἀλλὰ πορεύου, ἄνεσιν μετὰ τὸν πειρασμὸν αἰνιττόμενος· τὴν ψυχὴν δὲ τοῦ παιδίου εἰπὼν τὴν δόξαν Ἀπολιναρίου ἀνατρέπει σάρκα λέγοντος εἰληφέναι τὸν κύριον ἄνουν καὶ ἄψυχον. ἐν μέντοι τῇ οἰκονομικῇ τοῦ Χριστοῦ καθόδῳ εἰς Αἴγυπτον καὶ τῇ ἐκεῖθεν αὐθις εἰς Ἰουδαίαν ἀναστροφῇ ἀνακεφαλαιοῦται τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ ὁ θεὸς καὶ λυτροῦται αὐτὸν ἐξ ἐπιβουλῆς ἐπὶ τὰ ἴδια πάλιν ἀνάγων. 15 Mt 2, 23 Πλὴν ἐπισημῆσθαι ἄξιον, ὅτι ἡ Ναζαρέτ ἐν τοῖς τῆς Ἰουδαίας ἔκειτο τέρμασιν, εἰς ἣν κατ' οἰκῆσας Χριστὸς δηλοῖ, ὅτι διὰ τὸ τῶν Ἰουδαίων μαιφόνον ἔμελλε τὴν Ἰουδαίαν καταλιπεῖν καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη μετελθεῖν ἕνεκεν τοῦ τοῖς φιλομαθέσιν ἀφορμὴν δεδωκέναι τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως. Ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῆς Ἰουδαίας ἔκειτο ἡ Ναζαρέτ. καταλιπὼν δὲ ὁ Χριστὸς τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπελθὼν εἰς Ναζαρέτ ἀριδίλως ἐδήλωσεν ὡς Ἰουδαίους καταλείπει καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη μεταβιβάσει τὸ σέβας. ἅμα δὲ καὶ τοῖς φιλομαθέσιν αἰτίαν δώσει τοῦ πιστεῦσαι εἰς αὐτόν. 16 Mt 2, 23 Εἰ δὲ ὁ Ναζωραῖος ἅγιος ἐρμηνεύεται ἢ κατὰ τινὰς

άνθος, εὐρί σκεται τοῦτο παρὰ πολλοῖς τὸ ὄνομα· "ἅγιον" γὰρ "ἁγίων" ὁ Δανιήλ αὐτὸν ὀνομάζει. καὶ ὁ Ἡσαΐας· "ράβδον ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαὶ καὶ ἄνθος ἐξ αὐτῆς" καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος περὶ ἑαυτοῦ λέγει ἐν τῷ ἄσματι τῶν ἁσμάτων· "ἐγὼ ἄνθος πεδίου, κρίνον τῶν κοιλάδων".

17 Mt 3, 2 Βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἢ διὰ πίστεως δικαίωσις καὶ ὁ διὰ πνεύματος ἁγιασμός· διὸ καὶ ἀλλαχοῦ· "ἡ βασιλεία" τῶν οὐρανῶν "ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν". 18 Mt 3, 6 Τὸ Ἰωάννου βάπτισμα οὐ παρεῖχε ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἀλλ' ἐδίδασκε τοὺς ἀνθρώπους προστρέχειν τῷ βαπτίσματι διὰ τὰς ἁμαρτίας. 19 Mt 3, 7 Ὡς νομομαθέστεροι τῶν ἄλλων ὕστερον προσῆλθον τῷ Ἰωάννῃ οὐς καλεῖ γεννήματα ἐχιδῶν διὰ τὸ ὁμοίτροπον· ὡσπερ γὰρ ἐκεῖνα, ὅτε μέλλει εἰς φῶς ἐξιέναι, διαρρήγνυσιν τὴν τῆς μητρὸς νηδὺν καὶ νεκρὰν αὐτὴν καταλείποντα ἄπεισιν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι νεκρὰν ὡσπερ οὖσαν τὴν ἑαυτῶν μητέρα, τὴν Ἱερουσαλήμ, κατέλειψαν καὶ διεσώζοντο ἐκ τῆς χριστοκτονίας, δι' ἣν ὑπέμειναν τὰ ἀνήκεστα κακὰ τέως ὑπὸ Ῥωμαίων, ἣν καλεῖ μέλλουσαν ὀργήν. 20 Mt 3, 8-9 Φαίη δ' ἂν τις καρπὸς μετανοίας εἶναι προηγουμένως μὲν τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, πρὸς δὲ ταύτη καὶ τὴν εὐαγγελικὴν πολιτείαν τὴν "ἐν καινότητι" οὖσαν "ζωῆς" καὶ ἀπηλλαγμένην τῆς τοῦ γράμματος παχύ τητος. μὴ τοίνυν, φησίν, τὰς εἰωθυίας προβάλλεσθε προφάσεις ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τοῦ Ἀβραάμ, ἐπήγαγεν. 21 Mt 3, 9 Ὡσπερ γὰρ τὴν γυναῖκα τοῦ Λὼτ ἀπελίθωσεν, οὕτως δυνατὸν αὐτῷ καὶ ἐκ λίθων ἀνθρώπους ποιῆσαι, ὡσπερ καὶ τὸν Ἀδὰμ ἐκ γῆς πρότερον. 24 Mt 3, 10 Ἀξίνην φησὶν τὸν Χριστὸν τὸν "τομώτερον μαχαίρας διστόμου" τὸν μέλλοντα ἐκκόπτειν τοὺς ἀπίστους Ἰουδαίους καὶ ἀλλοτριῶν ἀπὸ τῆς τῶν πατριαρχῶν τιμῆς καὶ κοινωνίας, οὐς καὶ ρίζαν εἶπεν, οἱ καὶ ἔμειναν οἱ πάλοι θεῶ ἀρέσαντες πατέρες οἱ περὶ Ἀβραάμ καὶ ὅσοι πρῶην ἅγιοι· οἱ γὰρ ἐξ αὐτῶν ἄπιστοι ἐξεκόπησαν ὡς ἄκαρποι κλάδοι, ἡ δὲ ρίζα ἔμεινεν, ἐφ' ἧς οἱ ἐξ ἐθνῶν ἐνεκεντρίσθησαν. Εἰρηναῖος δὲ ἀξίνην φησὶν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καθὰ καὶ Ἱερεμίας· ὁ λόγος κυρίου "ὡς πέλυξ κόπτων πέτραν". τί γὰρ λέγω, φησίν, ὅτι ἐκπίπτειν μέλλετε-διὰ τοῦτο οὐδὲ ἀφειστήκει τῆς ρίζης. 25 Mt 3, 10 Ἀξίνη δὲ παρεικάζει τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· καὶ Ἱερεμίας γὰρ ὡδέ φησιν· ὁ λόγος κυρίου "ὡς πέλυξ κόπτων πέτραν". οὕτως τῇ ρίζῃ ἐπίκειται, ὅπως τῷ φόβῳ σε ποιήσῃ βελτίονα καὶ παρασκευάσῃ καρπὸν ἐνεγκεῖν. 26 Mt 3, 10 Τίνα λέγει ἀξίνην; οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν μέλλουσαν κόπτειν ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν τοὺς μάτην καυχησαμένους καὶ μηδὲν τι ἐργασαμένους ἀγαθόν· δεῖ γὰρ τοὺς ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀκάρπους γεγονότας ἐκκόπτειν τε καὶ εἰς πῦρ βάλλειν. 27 Mt 3, 11 Συνέδησε δὲ ὁ μακάριος βαπτιστῆς τῇ τοῦ πνεύματος σημασίᾳ τὴν τοῦ πυρὸς ἐνέργειαν καὶ σημασίαν, οὐκ ἐν πυρὶ πάντως βαπτισθῆσθαι λέγων ἡμᾶς διὰ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν τὴν ζωοποιὸν διὰ τῆς τοῦ πυρὸς σημασίας σημαίνων. 28 Mt 3, 12 Τοὺς δικαίους ἀρπάζει εἰς τὴν ἄνω πόλιν, τοὺς δὲ ἁμαρτωλοὺς εἰς τὸ κατακαῆναι. 29 Mt 3, 16 Οἱ μὲν παλαιοὶ καὶ πρὸ τοῦ Χριστοῦ τοὺς ὑπ' αὐτῶν βαπτιζομένους κατεῖχον ἐν τῷ ὕδατι ἕως ἂν τὰ ἑαυτῶν ἐξωμολογήσαντο ἁμαρτήματα, ὁ δὲ Χριστὸς ἀναμάρτητος ὢν εὐθὺς ἀνέβη· οὐδὲ γὰρ ὡς μετανοῶν ἐβαπτίσθη, ἀλλ' ὡς καθαίρων ἁμαρτήματα καὶ ἁγιάζων τὰ ὕδατα.

30 Mt 4, 1 Ὑπὸ τοῦ διαβόλου ἤγετο κατὰ συγχώρησιν. 31 Mt 4, 3 Οὐχ ὑπήκουσεν ὁ Χριστὸς τοῦ διαβόλου ὥστε ποιῆσαι τοὺς λίθους ἄρτους, διότι οὐ πρὸς ὠφέλειαν αὐτοῦ ἦν· οὐ γὰρ ἵνα πιστεύσῃ καὶ γένηται ὡς πρότερον ἦν ἄγγελος τοῦτο

ἤτετο· ἀμετανόητος γάρ, ἀλλ' ἵνα εἰς κενοδοξίαν ἐλκύσῃ τὸν Χριστόν. ὅπερ εἰδὼς ὁ σωτὴρ οὐχ ὑπήκουσεν αὐτοῦ. 32 Mt 4, 3–4 Εἰς φιλοδοξίας πάθος θέλων ἐλκύσαι ὁ σατανᾶς τὸν Χριστόν οὐκ εἶπεν αὐτῷ φάγε, ἀλλὰ ποίησον σημεῖον. τοῦτο δ' ἐποίει, οὐχ ἵνα ὦφε ληθῆ, ἀλλ' ἵνα, ὅπερ εἶπον, εἰς κενοδοξίαν ἐλκύσῃ αὐτόν· ὅπερ εἰδὼς ὁ Χριστὸς οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῷ. τούτῳ τῷ σκοπῷ καὶ τοῖς Φαρισαίοις θέλουσιν ἀπ' αὐτοῦ σημεῖον ἰδεῖν οὐκ ἐπένευσεν· οὐ γὰρ ἀνενδοιάστῳ καρδία προσήεσαν αὐτῷ ὡς θεῷ, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον ἐπείραζον. ἔστω οὖν οὗτος ἄπτωτος τοῖς ἀγίοις κανὼν πρὸς ἀπίστους ἢ πειράζοντας τὸ μὴ φιλοδοξεῖν ἐπ' οὐδενὶ χρησίμῳ. 33 Mt 4, 12 Διδασκαλίας ἐστὶ τὸ ἀναχωρεῖν τὸν Ἰησοῦν. σαφῶς ὁ λόγος διδάσκει, ὅτι οὐ χρή τινα ἐπὶ τὸ διδασκαλεῖον ἐλθεῖν, εἰ μὴ πρότερον βαπτισθῆ καὶ τύχῃ πνεύματος ἀγίου καὶ νηστεύσῃ ὀλοκλήρως καὶ νικήσῃ πᾶν εἶδος πειρασμοῦ ὡς ὁ τύπος τῆς ἀληθείας ἐν Χριστῷ ἤρξατο καὶ διὰ Χριστοῦ γίνεται. 34 Mt 4, 12–16 Οὐ διὰ δειλίαν δὲ ὑπεχώρησεν, ἀλλ' ἡμᾶς δι' ὧν ἐποίει διδάσκων ὑποχωρεῖν τοῖς διώκουσιν. ἀναχωρεῖ δὲ ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἐπὶ τὰ ἔθνη, δεικνύς ὅτι οὐ μόνον ὅταν εἰς αὐτόν τὸν θεὸν ἐνυβρίσωσιν Ἰουδαῖοι ἀφίσταται αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτε εἰς τοὺς ἀγίους προφήτας ἀμαρτάνουσιν. φῶς δὲ μέγα ἐστὶ Χριστὸς ὁ κύριος ἡμῶν καὶ ἡ φαιδρότης τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, οὐ μὴν ὁ νόμος, ὃς λύχνῳ ἦν ἀπεικασθεῖς. διὸ ἀεὶ ἐν τῇ σκηνῇ λύχνος ἐκαίετο διὰ τὸ βραχὺ τῆς τοῦ νόμου ἀυγῆς ἄχρι μόνων τῶν Ἰουδαϊκῶν ὄρων ἰσχύων ἐκπέμψαι τὸ ἴδιον φῶς. οὐκοῦν οἱ ἐθνικοὶ ἐν σκότει ἦσαν ὡς μηδὲ τὸ λυχνιαῖον ἔχοντες φῶς. 36 Mt 4, 17 Ἐν τισὶ τὸ μετανοεῖτε οὐ κεῖται. εἰ δὲ τὰ αὐτὰ ὁ σωτὴρ Ἰωάννη λέγει, εἰς ὃ πέμψας ἀμφοτέρους θεός. καὶ τάχα Ἰωάννης μὲν ὡς "ἐτοιμάζων" θεῷ "κατεσκευασμένον" πρῶτος λέγει μετανοεῖτε, Ἰησοῦς δὲ ἠτοιμασμένα παραλαβὼν μηκέτι δεόμενα μετανοίας οὐ λέγει μετανοεῖτε. οὐκ ἀντικηρύσσων δὲ νόμῳ καὶ προφήταις, πληρώσαντι δὲ Ἰωάννη τὴν παλαιὰν κηρύσσειν ἤρξατο τὴν νέαν, αὐτὸς ἀρχὴ γενόμενος αὐτῆς. διὸ ἐπὶ Ἰωάννου οὐ γέγραπται τὸ ἤρξατο· πέρας γὰρ ἦν. καὶ ὅτι ὁ μὲν ἐν ἐρήμῳ κηρύσσει, ὁ δὲ ἐν λαῷ. ἡ δὲ βασιλεία τῶν οὐρανῶν οὐκ ἐν τόπῳ ἐστίν, ἐν δὲ διαθέσει· "ἐντὸς" γὰρ "ἡμῶν ἐστίν". ὅρα δὲ εἰ Ἰωάννης μὲν κηρύσσει ἐγγίζουσαν βασιλείαν οὐρανῶν, βασιλεὺς Χριστὸς ἦν παραδώσει "τῷ θεῷ καὶ πατρί". 37 Mt 4, 23 Εἰ δὲ τις ἐρωτᾷ, τίς ἡ διαφορὰ νόσου καὶ μαλακίας, ἀποκρινοῦ μεθα, ὅτι μαλακία μὲν ἐστίν ἢ πρόσκαιρος ἀνωμαλία τοῦ σώματος, νόσος δὲ ἀσυμμετρία τῶν ἐν τῷ σώματι στοιχείων. χρή δὲ καὶ τοῦτο ἐπισημῆνασθαι, ὅτι ἡ κληρουχία τῆς φυλῆς τοῦ "Ζαβουλῶν καὶ Νεφθαλεὶμ" ἄχρι Σιδῶνος ἐθνικῆς πόλεως παρετέτατο καὶ ὅτι ἀναμιξ τοῖς ἔθνεσιν Ἰουδαῖοι κατῶκουν λοιπόν. ἐρμηνεύεται δὲ "Ζαβουλῶν" μὲν εὐδοκία καὶ εὐλογία, "Νεφθαλεὶμ" δὲ στέλεχος ἀνειμένον ἤγουν φυτὸν παρατεινόμενον. γεγόνασιν δὲ ταῦτα οἱ εἰς Χριστόν πιστεύσαντες· εὐδῶς γὰρ πορευόμενοι τῆς θείας εὐλογίας ἠξιώθησαν καὶ τοῖς καλοῖς ἅπασιν ἐνεπλαντύνθησαν οἱ πρὶν ἐν Γαλιλαίᾳ ὄντες, ἦτις κατακυλιστὴ ἔρμη νεύεται, τοῦτ' ἐστίν οἱ κατακυλιόμενοι κατὰ τῶν βαράθρων τῆς ἀπωλείας.

38 Mt 5, 9 Εἰρηνοποιός ἐστίν ὁ τὴν ἄλλοις φαινομένην μάχην τῶν γραφῶν ἀποδεικνύς συμφωνίαν, παλαιῶν πρὸς καινάς, νομικῶν πρὸς προφητικὰς, εὐαγγελικῶν πρὸς εὐαγγελικάς. διὸ μιμησάμενος τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ υἱὸς κληθήσεται ἔργῳ τὸ "πνεῦμα" τῆς "υἰοθεσίας" λαβῶν. 39 Mt 5, 9 Εἰρηνοποιοὶ δὲ οὐ μόνον οἱ φιλοποιοῦντες τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ οἱ τὸν θυμὸν καὶ τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν ἐξημεροῦντες, βιοῦντές τε ὀρθῶς ἔργῳ καὶ λόγῳ διὰ πίστεως ἀπταιστού, πλὴν καὶ οἱ μεταδιδάσκοντες τοὺς ἀπίστους καὶ ἄγοντες πρὸς τὴν πίστιν ὡς τοὺς ἐχθρούς τοῦ θεοῦ

φιλοποιοῦντες αὐτῷ. μακάριοι οἱ τοιοῦτοι ὡς μιμησάμενοι τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ· υἱοὶ γὰρ κληθήσονται ἀθανασίας μετασχόντες ἢτοι συμβασιλεύσουσι τῷ Χριστῷ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ. 40 Mt 5, 9 Εἰρηνοποιοὶ εἰσι καὶ οἱ τοὺς ἀπίστους μεταπέιθοντες πιστεύσαι ὡς τοὺς πάλαι ἐχθροὺς τοῦ θεοῦ εἰρηνοποιοῦντες αὐτῷ. Εἰρηνοποιοὶ λέγονται καὶ οἱ πείθοντες τοὺς ἀπίστους πιστεῦν τῷ θεῷ. 41 Mt 5, 13 Ἄλας καλεῖ τὴν φρόνησιν, ἧς ἔμπλεός ἐστιν ὁ ἀποστολικὸς λόγος, ὃς σπαρεῖς ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς τὸν τῆς σοφίας ἡμῖν ἐνοικίζει λόγον, ὃς διὰ τὸ νόστιμον καὶ χαρίεν τούτῳ παρεΐκασται· ὄνπερ γὰρ τρόπον ἄνευ ἀλὸς οὔτε ἄρτος οὔτε ὄψον ἐδώδιμον, οὕτως ἄνευ τῆς ἀποστολικῆς συνέσεως καὶ διδασκαλίας πᾶσα ψυχὴ καὶ μωρὰ καὶ ἄνοστος καὶ οὐχ ἡδεῖα ἐστὶ παρὰ τῷ θεῷ. 43 Mt 5, 14 Τὸ δὲ οὐ δύναται πόλις· οἱ ἐπὶ τῇ πίστει ἰδρυμένοι ὡς ἐπ' ὄρους ὑψηλοῦ οὐκ ὀφείλουσι λαθραίως ἢ μετὰ δειλίας λαλεῖν τὸν λόγον. 44 Mt 5, 14 Φῶς δὲ αὐτοὶ κατὰ μετοχὴν γενόμενοι ὅτε ζῆτε οὐκέτι αὐτοί, ζῆ δὲ ἐν ὑμῖν τὸ φῶς, ὁ Χριστός, δυνάμενος διὰ λόγου καὶ ὅλον φωτίζει τὸν κόσμον. 46 Mt 5, 18 Ἀντὶ τῆς σαρκικῆς λατρείας εἰσήγαγεν ὁ κύριος τὴν "ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ"· καὶ τάχα ἄπερ οὐδὲ σαρκικῶς ἐποίουν οἱ Ἰουδαῖοι, ταῦτα καὶ νῦν πνευματικῶς οἱ Χριστοῦ μαθηταὶ ποιοῦσιν. διό φησιν· ἰῶτα ἐν ἡ μίᾳ κεραΐᾳ οὐ μὴ παρέλθῃ ἐκ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. δηλονότι οὐ πάντα ἐποίησαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἢ κἂν ἐποίησαν, ἐπαύσαντο τοῦ ποιεῖν μηκέτι συγχωρούμενοι ποιῆσαι αὐτά, πῆ μὲν διὰ τὸν φόβον τῶν βασιλέων, πῆ δὲ καὶ τὸ καταλελυθῆναι τὸν ναόν, ἐν ᾧ μόνῳ ἔδει τὰς θυσίας ἐπιτελεῖσθαι. 47 Mt 5, 19 Θεομάχος, φησίν, κληθήσεται ὁ τὴν ἐλαχίστην τῶν ἐν τῷ νόμῳ ἐντολῶν ἀθετῶν. διὸ καὶ ἀθετεῖται παρὰ θεοῦ ὡς αὐτῷ ἀνθιστάμενος καὶ ἀντινομοθετῶν. 48 Mt 5, 19 Ὁ ἀθετῶν μίαν τῶν τοῦ νόμου ἐντολῶν ἀθετεῖται παρὰ τοῦ θεοῦ ὡς θεομάχος καὶ ἀντινομοθετῶν τῷ θεῷ. καὶ νῦν ἐκ τοῦ εὐαγγελικοῦ νόμου δέχεται τὴν τιμωρίαν, ἣν νόμος πάλαι οὐκ ἦν ὀρίσας. διὸ καὶ ἀκολουθῶς λέγει ὁ Χριστός, "ὅτι οὐκ ἤλθον καταλύσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι". ὃ γὰρ ἐκεῖ ἔλειπε, ὥδε ἀνεπλήρωσεν, οἷον ἐν τῷ νόμῳ ἐλέχθη· "ἀπὸ προσώπου πολιοῦ ἐξαναστήσῃ" καὶ "ἐὰν ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου ὑποπεπτωκὸς ὑπὸ τὸν γόμον, συνέγειρον αὐτὸ μετ' αὐτοῦ". ταῦτα εἰ παρέβη τις, οὐκ ἦν τιμωρία ὀρισθεῖσα ὑπὸ τοῦ νόμου. ἦν ἀποπληρῶν ὁ Χριστός φησιν, ὅτι ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ ὁ τοιοῦτος ἐξουθενηθήσεται. ταύτην οὖν καλεῖ ἐλαχίστην ἐντολήν, ἐφ' ἣν οὐκ ἦν ἐκ παραβάσεως ἐπαγομένη κόλασις. 49 Mt 5, 19 Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Μωϋσέως νόμος τὸ διχηλοῦν δέχεται, ἵνα δι' αἰνιγμάτων ἡμᾶς διδάξῃ δι' ἀμφοτέρων ὀδεύειν διὰ τε λόγου καὶ πράξεως. Οἴμαι δὲ καὶ τὸ δίχηλον ἐν τῷ νόμῳ τοῦτο σημαίνειν, τὸ διὰ λόγου καὶ πράξεως ὀδεύειν ἡμᾶς καὶ μήτε πράττειν ἀλόγως μήτε λόγον ἔχειν πράξεως χωρὶς. εἰ δὲ τι ἐκ τῶν τοιούτων εἶναι βούλεται μεμονωμένον, πρᾶξις ἔστω λοιπὸν καὶ μὴ λόγος· λόγος γὰρ ἀχαλίνωτος κατὰ κρημνῶν ὤθησε πολλάκις τοὺς κεκτημένους, πρᾶξις δὲ οὐδέποτε. 50 Mt 5, 23 Τὸ εἰπεῖν ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου καὶ ἐξῆς τοῦτο δηλοῖ, ὅτι τρόπον σωτηρίας καὶ διαφυγῆν τιμωρίας τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐφεῦρεν ὁ θεὸς τὴν μετάγνωσιν, καὶ τὴν τοῦ λελυπημένου θεραπείαν ἀνατροπὴν ἔσεσθαι τιμωρίας φησίν. ἐπειδὴ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, οὐκ ἀγαπᾷ τὸν κύριον, εἰκότως τὸν ὄντα ἐν λύπῃ τοῦ ἀδελφοῦ οὐ προσδέχεται ὡς μὴ ἀληθῶς αὐτῷ προσιόντα. 51 Mt 5, 23–24 Διδάσκει ἡμᾶς ἐνταῦθα ὁ σωτὴρ τὴν τιμωρίαν διαφυγεῖν ἁμαρτάνοντας. ἢ τοίνυν μετάγνωσις ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι καὶ ἢ πρὸς τὸν λυπηθέντα ἀφ' ἡμῶν παράκλησις καὶ ἢ τῆς συγχωρήσεως τοῦ ἁμαρτήματος αἴτησις καὶ τὸν ἀδελφὸν θεραπεύει καὶ τὸν θεόν. 52 Mt 5, 25–26 Ὁ μέντοι κοδράντης σημαίνει τὸ τέταρτον τοῦ ἴν μέτρου. οὗτος κατὰ τὴν Ἑβραίων φωνὴν δύο ἐστὶν ὀβολοί,

ὅπερ ὁ Λουκᾶς σαφηνίσας "λεπτὸν" ὠνόμασεν. ἡμεῖς δὲ ἀπαλλαγώμεν καὶ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐκδικη τοῦ, ἤγουν τοῦ διαβόλου, ἕως ἐσμέν ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ, καὶ τῶν τῆς ἀτιμίας παθῶν, ἅτινα ἀντίδικοι ἡμῶν εἰσιν· οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἕτερος ἀντί δικος, ἐὰν μὴ ἡμεῖς ἐαυτῶν διὰ τούτων γενώμεθα ἀντίδικοι καὶ μὴ ἡ συνείδησις καταγινώσκη ἡμῶν ὡς καταφρονούντων τῆς ὑπομνήσεως αὐτῆς, μήποτε παραδοθῶμεν τῷ κριτῇ πάντων θεῷ ὑπὸ τῆς συν εἰδήσεως ἐλεγχθέντες· ὁ δὲ "παραδώσει τοῖς πράκτορσιν", ἤγουν τοῖς κολασταῖς ἀγγέλοις, καὶ ἀπαιτηθόμεθα τὰς ἐπὶ παντὶ πλημμελήματι δίκας, μικρῶ τε καὶ μεγάλῳ. 53 Mt 5, 25 Ἐπιτετηρημένως οὖν ὁ κύριος ἐνταῦθα ἀντίδικον ὀνομάζει τὸν ἀφαιρεῖσθαί τι ἐπιχειροῦντα τῶν διαφερόντων ἡμῖν. εὐνοοῦμεν δὲ αὐτῷ, ἐὰν φυλάξωμεν τὸ πρόσταγμα τοῦ κυρίου εἰπόντος "τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον" καὶ ἐπὶ παντὸς πράγματος τοιοῦτου ὁμοίως. 54 Mt 5, 25–26 Ὁ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· πρὸ δίκης εὐγνωμόνει. ἐπεὶ καὶ ἐὰν ἐγκληθῆς καὶ φυλακισθῆς, οὐκ ἀπολύῃ ἕως οὗ ἀποτίσης ἕως ὄβο λου· τοῦτο γὰρ ὁ κωδράντης δηλοῖ. Ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· παραινεῖ γὰρ εὐγνωμονεῖν καὶ μὴ τῇ κρίσει θαρρεῖν· εἰ γὰρ τι συμ βαίῃ παρ' ἐλπίδα καὶ κατασχεθῆς ὑπὸ τοῦ κριτοῦ, οὐκ ἀπολυθήσῃ ἕως οὗ ἀποτίσης τὸν ἔσχατον ὀβολόν· τοῦτο γὰρ λέγεται κω δράντης. 55 Mt 5, 25–26 Ὑποκείσθω τις, φησίν, ἐφ' ἑνὸς τῶν τεταγμένων εἰς ἀρχὴν αἰτία ματά τινα ποιησάμενος κατὰ σου, εἶτα τοῖς ἀπάγουσιν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ὑποδείξας ἀποφέρεσθαι ποιεῖ· ἕως τοίνυν, φησίν, μετ' αὐτοῦ εἶ ἐν τῇ ὁδῷ, τοῦτ' ἐστιν πρὶν ἀφικέσθαι πρὸς τὸν κριτὴν, δὸς ἐργασίαν, ἀντὶ τοῦ πᾶσαν θέσθαι μὴ ὀκνήσης σπουδὴν, ἵνα ἀπαλλαγῆς ἀπ' αὐτοῦ. εἰ δὲ μὴ τοῦτο γένηται, παραδώσει σε τῷ κριτῇ. εἶτα ὅταν ἔνοχος τοῖς ὀφλήμασιν εὐρεθῆς, "παραδοθήσῃ τῷ πράκτορι", τοῦτ' ἐστιν τοῖς ἀπαιτηταῖς, κάκεινοί σε κατακλείσαντες ἀπαιτήσουσι καὶ "τὸ ἔσχατον λεπτόν". οὐκοῦν ἔνοχοι μὲν πλημμελήμασιν ἐσμεν ἅπαντες οἱ ὄντες ἐπὶ τῆς γῆς. ἐκάστου γε μὴν ἀντίδικος καὶ κατήγορος ὁ σατανᾶς· ἐχθρὸς γὰρ ἐστὶ καὶ ἐκδικητῆς· ἕως τοίνυν ἐσμέν ἐν τῇ ὁδῷ, τοῦτ' ἐστὶν ἕως οὐπω πρὸς τὸ τῆς ἐνθάδε ζωῆς κατηντήσαμεν τέλος, ἀπαλλαγώμεν αὐτοῦ, λύσωμεν τὰς καθ' ἑαυτῶν αἰτίας, τὴν διὰ Χριστοῦ χάριν ἀρπάσωμεν ἐλευθεροῦσαν ἡμᾶς παντὸς ὀφλήματός τε καὶ δίκης ἕξω τιθείσης κολά σεώς τε καὶ φόβου, μὴ ἄρα πως ἀναπόνιπτον ἐσχηκότες τὸν μολυσμὸν ἀπενεχθῶμεν πρὸς τὸν κριτὴν καὶ παραδοθῶμεν "τοῖς πράκτορσιν" ἥτοι τοῖς κολασταῖς, ὧν οὐκ ἂν τις διαφύγοι τὸ ἀπηνές. ἀπαιτηθήσεται δὲ μᾶλλον τὰς ἐπὶ παντὶ πλημμελήματι δίκας, μικρῶ καὶ μεγάλῳ. τούτων ἔσονται μακρὰν οἱ τὸν τῆς Χριστοῦ παρουσίας καιρὸν δοκιμάζοντες καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον οὐκ ἠγνοηκότες. 56 Mt 5, 28–30 Τάχα εἰσὶ τινες τοιοῦτον λαβόντες χάρισμα ὥστε μὴ ἐπιθυμεῖν. πλὴν ὁ Χριστὸς ὡς ἰσχυροποιήσας τὴν ἀνθρώπων φύσιν καὶ τὰ ὑπὲρ νόμον ἐπιτάσσει ὡς νῦν ἐγχωροῦντα· εἰ γὰρ καὶ τοῖς πρὸ τοῦ Χριστοῦ ἀδύνατον ἦν τοῦτο, ἀλλὰ τοῖς πιστοῖς εὐκατόρθωτον τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἐκκόπτειν. 57 Mt 5, 28 Ὁ ἐμβλέψας γυναῖκα καὶ ἐπιθυμήσας τότε κρίνεται, ὅτε φανῆ αὐτῷ ἡ σὰρξ τῆς γυναικὸς εἰς ἐπιθυμίαν καλὴ καὶ σαρκικῶς αὐτὴν ἴδη καὶ ἀμαρτητικῶς· ὁ γὰρ δι' ἀγάπην τῆς ἀγνῆς ὁρῶν τὸ κάλλος, οὐ τὴν σάρκα ἠγεῖται καλὴν, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν. 58 Mt 5, 29–30 Εἰπὼν ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου σκανδαλίζη σε καὶ τὰ ἐξῆς, ὀφθαλμὸν μὸν λέγει τὸν λογισμὸν τῆς ἐπιθυμίας, ὃν λέγει ἐκκόπτεσθαι. 59 Mt 5, 29–30 Ὁφθαλμὸς καὶ χεὶρ νοεῖται ὁ φίλος. ἐὰν γὰρ τινα οὕτω φιλήσῃ ὡς ἐν τάξει ὀφθαλμοῦ δεξιοῦ καὶ χρήσιμον αὐτὸν νομίζῃς ὡς ἐν τάξει δεξιᾶς χειρὸς καὶ βλάβη σου τὴν ψυχὴν, ἀπότεμε τούτους ἀπὸ σου καὶ πόρρω χωρίσθητι ἀπ' αὐτῶν· ὅταν γὰρ μὴ ἀλλήλους σώζητε, ἀλλὰ μᾶλλον ἀμφοτέροι προσαπολλύησθε ὄντες ὁμοῦ, συμφέρει χω ρισθέντα κἂν τὸν ἕνα σωθῆναι.

61 Mt 5, 31 Ὁ τὴν σὺφρονα ἐκβάλλων δίδωσιν αὐτῇ ἄδειαν ἄλλω γαμηθῆναι, ὅπερ ἐστὶν εἶδος μοιχείας ὡσανεὶ μὴ λυθείσης συζυγίας· οὐ γὰρ τὰ ρεπούδια παρὰ θεῶν λύει τὸν γάμον, ἀλλ' ἡ ἄτοπος πράξις. 62 Mt 5, 33–37 Τὸ οὐκ ἐπιορκήσεις καὶ τὰ ἐξῆς. ἐάν τις ἀναιδῆς ἐπάγῃ τοῖς ἀγίοις ὄρκον, ἀντὶ τοῦ ὄρκου ἔσται αὐτοῖς τὸ ναὶ καὶ τὸ οὐ. 63 Mt 5, 33–35 Διὰ τοῦτο κωλύει ἡμᾶς ὀμνύναι κατὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἵνα μὴ δῶμεν τῇ κτίσει τὸ ὑπὲρ τὴν κτίσιν ἀξίωμα θεοποιοῦντες αὐτήν· οἱ γὰρ ὀμνύντες, φησὶν, "κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσιν" ὡς ὁ ἀπόστολος ἔφη. ἀπαγορεύει δὲ καὶ τὸν κατὰ τῆς "Ἱερουσαλήμ" ὄρκον, ἐπειδὴ ἡ ἐπίγειος "Ἱερουσαλήμ" τῆς "ἄνω Ἱερουσαλήμ" τύπος ἐστὶ καὶ καθ' ἑαυτοῦ μόνου ὀμνύει ὁ θεός, ὃ ἐστὶ τῆς ἰδίας δόξης. διὸ ὡς ὑπερβαίνουσας ἡμᾶς τῆς ὁμοιότητος οὐκ ὀφείλομεν καθ' ἑαυτῶν ἢ τοι τῆς ἑαυτῶν ὀμνύειν δόξης· οὐ γὰρ ἐλεύθεροί ἐσμεν ὡς ὁ θεός, ἀλλ' ὑπὸ τὴν τοῦ θεοῦ ἔσμεν ἐξουσίαν. 66 Mt 5, 42 Ἔσο, φησὶν ὁ Χριστός, μὴ πρὸς τὸ λαμβάνειν ἔτοιμος, ἀλλὰ πρὸς τὸ δίδοναι· τὸ μὲν γὰρ χωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ θεοῦ, τὸ δὲ συνάπτειν πέφυκε καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ αἰτῶν ἄξιος τυγχάνῃ καὶ δικαία ἡ αἴτησις. 67 Mt 5, 44 Ἀγαπῶμεν τοὺς ἐχθροὺς οὐ καθὸ μοιχοὶ εἰσιν ἢ φονεῖς, ἀλλὰ καθὸ ἄνθρωποι· τὸ γὰρ ἀμαρτάνειν ἐνεργείας ἐστίν, οὐκ οὐσίας· διὸ οὐδὲ ἔργον θεοῦ ἡ ἀμαρτία. 68 Mt 5, 44 Ἴσως φήσειέ τις, πῶς ὁ μακάριος Παῦλος Ἀλέξανδρον ἀρᾶται τὸν χαλκέα; πρὸς ὃν φαμεν οὐχ ὡς ἴδιον ἐχθρόν, ἀλλ' ὡς ἐχθρόν τοῦ εὐαγγελίου κατηράσατο αὐτὸν διδάσκων, ὅτι τοῖς τοῦ θεοῦ ἐχθροῖς αἰεὶ χρή πολεμεῖν. Ἄλλ' ἴσως τις τὸν μακάριον Παῦλον ὡς καταρώμενον τὸν χαλκέα Ἀλέξανδρον προσάγων ἡμῖν πείσειε μὴ τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν· πρὸς ὃν ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι οὐχ ὡς ἴδιον ἐχθρόν, ἀλλ' ὡς τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου καταρᾶται ὁ Παῦλος διδάσκων ὡς αἰεὶ τοῖς τοιοῦτοις χρή πολεμεῖν.

69 Mt 6, 1 Ὁ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν ποιῶν ἀρετὴν ὑπερκόσμιον ἔχει τὸ καύχημα. 70 Mt 6, 2 Ἐκ μεταφορᾶς τοῦτο εἴρηται τῆς ἐν τοῖς στρατοπέδοις σάλπιγγος· ἐκεῖνοι γὰρ ἐπὶ βούλωνται ὁμοῦ συνάγειν τὸν στρατόν, ἠχοῦσι τὸ ἀνα κλητικόν, οἱ δὲ ὑποκριταὶ οὐ συνάγειν βούλονται, ἀλλὰ θεατριζέσθαι τοῖς πολλοῖς. 71 Mt 6, 7–8 Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς παρακελεύεται διὰ συντόμου τὰς προσευχὰς ποιεῖσθαι, ἐπειδὴ περ οἶδε τὸν νοῦν εὐπαράφορον ὄντα καὶ δι' ἐννοιῶν καὶ φροντίδων ματαιῶν ἀποπλανώμενον, μάλιστα ἐν τῷ τῆς προσευχῆς καιρῷ. καὶ παραγέλλει νηφαλέως καὶ ταχέως αἰτεῖν τὸν θεὸν ἃ ζητεῖ μὴ πάντα ὅσα θέλει ἀναγγέλλοντα· τοῦτο γὰρ τῆς ἄκρας ἐστὶ φρενοβλαβείας· οἶδε γὰρ ὁ θεὸς καὶ πρὸ τοῦ ἡμᾶς αἰτῆσαι τίνων χρῆζομεν. βαττολογία δὲ λέγεται ἢ πολυλογία ἀπὸ Βάττου τινὸς Ἑλληνοῦ μακροῦ καὶ πολυστίχου ὕμνου ποιήσαντος εἰς τὰ εἰδῶλα καὶ ταυτολογίαν ἔχοντα. βαττολογία ἐστὶ τὸ ἔξω τοῦ καλοῦ. τὴν πολυλογίαν καλοῦσιν οἱ παλαιοὶ βαττολογίαν ἀπὸ τινος οὗ τως ὀνομαζομένου πολυστίχου εὐχὰς ποιήσαντος εἰς τὰ εἰδῶλα καὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους λέγοντος δι' ἐτέρων τε καὶ ἐτέρων λέξεων. 72 Mt 6, 10 Οἰκονομικῶς ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς βασιλεὺς καλεῖται καί περ ὧν φύσει θεός. ἐπεύχονται τοίνυν οἱ πιστοὶ ἐνυπάρξαι καὶ τοῖς ἀπίστοις, ἵνα εἰς τὸν Χριστὸν πιστεύσαντες ἴδιον ἐπικαλῶνται, δι' οὗ μεθέξουσι τῶν τελείων ἀγαθῶν νῦν μόνον ἔχοντες τὸν ἀρραβῶνα καὶ τὸ ἐκ μέρους ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἂν ἐνεργῇ τότε τὰ πάθη τῆς ἀπαθείας παρούσης, φρουδὸς ὁ θάνατος, ἀφανὴς ἢ φθορά, ὅταν ἐν ἡμῖν ἡ ζωὴ βασιλεύσῃ καὶ ἀφθαρσία τὸ κράτος ἔχῃ. φύσει θεός ὁ Χριστὸς ὑπάρχων καὶ φύσει ἄνθρωπος οἰκονομικῶς λέγεται βασιλεὺς, τοῦτ' ἐστὶν ὡς ἄνθρωπος. διὰ τοῦτο οἱ δίκαιοι ἐπεύχονται ἑαυτοῖς τοῦτο ὑπάρξαι, ἔτι δὲ καὶ τοῖς ἀπίστοις, ἵνα ὁρῶντες καὶ πιστεύοντες εἰς αὐτὸν οἰκεῖον ἑαυτῶν ἔξωσι βασιλέα. 73 Mt

6, 14 Δύναται καὶ ὁ Ἰησοῦς ὡς θεὸς ἀφιέναι ἀμαρτίας, ἀλλ' ὡς ἔτι ἀτελέσι τοῖς μαθηταῖς οὕτω τὸν περὶ τῆς ἰδίας θεότητος παρέδωκε λόγον καθαρῶς. 74 Mt 6, 16 Χρὴ τοίνυν μὴ στυγνὸν φαίνεσθαι μηδ' ἔχοντά τι τῆς φιλοδοξίας ἔγκλημα, ἀλλ' ὡσπερ ῥύπον ὄντα τῆς ψυχῆς ἀπονίπτεσθαι. 75 Mt 6, 16-17 Δεῖ τὸ ἡγεμονικὸν-τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων. 76 Mt 6, 21 Ὁ προέθετό τις, τοῦτο καὶ νοεῖ καὶ ἐργάζεται ἐτοιμότατα καὶ κατορθοῦν σπουδάζει· ὅπερ τῆς καρδίας εὐρίσκεται σαφέστερον ἀπὸ τῶν νοητῶν ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ ἐξάγων τὸν λόγον καὶ λέγων. 79 Mt 6, 24 Ἄγαθὸς δεσπότης ὁ ἀφιλάργυρος τρόπος, φαῦλος δὲ ὁ ἐρῶν χρημάτων. διὸ τῷ ἐνὶ προσθετόν· οὐ γὰρ δυνατὸν τοῖς δυσὶν ἀρέσαι δια φόρου καὶ ἐναντίας οὓσιν ἕξεως. 80 Mt 6, 25 Ἐπειδήπερ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τιμιώτερα ἔστιν τῶν τροφῶν καὶ τῶν ἐνδυμάτων, καὶ τῶν ἐλαττόνων καταφρονητέον, ἐπιμελητέον δὲ καὶ τῶν τιμιωτέρων, ψυχῆς λέγω καὶ σώματος. 81 Mt 6, 25 Ἡ ψυχὴ τῆς τοῦ σώματος οὐσίας τιμιωτέρα ἔστιν ὡς εἰκὼν θεοῦ καὶ ἐμφύσημα, τὸ δὲ σῶμα ὄργανόν ἐστιν αὐτῆς καὶ συνεργὸν πρὸς τὰ κάλλιστα. χρὴ οὖν ἡμᾶς ἀμφοτέρων φροντίζειν τοῦ τε σώματος ἅμα καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ μὲν σώματος ἐπὶ τοσοῦτον, ἕφ' ὅσον ἰκανὸν αὐτῷ καὶ μὴ ἐμποδίζεσθαι τὴν ψυχὴν· αὐτῇ δὲ δοτέον αἰεὶ τὰ οἰκεῖα καὶ ἐπιμελητέον παντοίως καὶ ἀνακτέον διὰ τῶν ἀρετῶν πρὸς τὴν αἰτίαν αὐτῆς τὴν δημιουργικὴν. 82 Mt 6, 33 Τοῖς τὰ τῆς ψυχῆς ζητοῦσι δίδωσιν ὁ θεὸς καὶ τὰ τοῖς σώμασιν ἐπιτήδεια, ἵνα μὴ φροντίζοντες ἡμεῖς ὑπὲρ τῶν τοιούτων πλεόν τοῦ δέοντος ἐμποδισθώμεθα πρὸς τὰ κάλλιστα.

83 Mt 7, 2 Οἱ πρὸς εὐλάβειαν παιδαγωγούμενοι τὸν ἐξ ἀγαθῆς φρονήσεως χαλινὸν ἐπιφέρουσι τῇ γλώσσει ἐκεῖνα μόνον λαλεῖν ἐπιτρέποντες, ὅσα οὐ βλάπτει. τοῦτο διδάσκων τις ἡμᾶς τῶν σοφῶν ἔλεγεν· τέκνον, "εἰ" μὲν "ἔστιν σοί" λόγος "συνέσεως, ἀποκρίθητι· εἰ δὲ μή, χεῖρ ἔστω ἐπὶ στόματί σου". "θάνατος" γὰρ "καὶ ζωὴ ἐν χεὶρὶ γλώσσης", τοῦτ' ἔστιν ἐν ἐξουσίᾳ, "οἱ δὲ κρατοῦντες αὐτῆς ἔδονται τοὺς καρποὺς αὐτῆς". ἐπεὶ δὲ τὸ γλῶσσης κρατῆσαι οὐ σφόδρα ἔστιν εὐχερές, ἄνωθεν καὶ τοῦτο ἡμᾶς ὁ ψαλμωδὸς διδάσκει λέγων· "θεοῦ, κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου". μὴ καταλαῶμεν τοιγαροῦν ἀλλήλων μηδὲ κατακρίνωμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὲν γὰρ συνέσει κυβερνώμενος οὐκ εἰς τὰς ἐτέρων ἀμαρτίας ὄρα, ἀλλὰ τοῖς ἰδίῳις ἐνατενίζων κακοῖς καλὸν ἐπ' αὐτοῖς καταστάζει δάκρυον, ἵνα κομίσῃται τὴν ἄφεσιν παρὰ θεοῦ· ἀμήχανον γὰρ ἀνθρώπους ὄντας καὶ οὕτως ἀσθενεῖς μὴ πάντως ὀλίγοις περιπίπτειν ἀτοπήμασιν. τὸ δὲ μηδ' ὅλως περιπεσεῖν μόνω πρόσεστι κατὰ φύσιν τῷ θεῷ. ἡμᾶς δὲ ἀναγκαῖον τοὺς ὄντας ἐν ἀμαρτίαις, μὴ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐφήδεσθαι κακοῖς, ἀλλὰ φροντίζειν, ὅπως ἂν αὐτοὶ τῶν φαύλων ἕξω γενώμεθα. 84 Mt 7, 5 Ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, τοῦτ' ἔστιν σαυτὸν ἐπίδειξον καθαρὸν τῶν μεγάλων ἀμαρτημάτων καὶ τότε σύμβουλος ἔσῃ τῷ πταίοντι μικρόν. εἰ δ' οὐκ ἐκβάλλεις τὴν δοκόν, κατακρίνεις δὲ τὸν ἔχοντα τὸ κάρφος, εὐλόγως ἀκούσῃ τὸ ἀποστολικόν· "ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν μοιχεύεις", ὁ λέγων "μὴ κλέπτειν, κλέπτεις". οὐκοῦν ἑαυτῷ μὲν ἔσται διδάσκαλος ὁ σοφός, ἕτερον δὲ οὐ κατακρινεῖ. τοῦτο γὰρ καὶ ὁ νόμος διὰ Μωσέως παραγγέλλει λέγων· "πρόσεχε σε αὐτῷ". "σεαυτῷ" φησιν, οὐχ ἑτέρῳ. τὸ δὲ "πρόσεχε" ἀντὶ τοῦ παραβλέπου τὰ κατὰ σαυτόν. ὁ μὲν δὴ συνετὸς οὕτως ἑαυτὸν παιδαγωγῆσει οὐκ εἰς τὰ ἐτέρων ἀποβλέπων πταίσματα, ἀλλὰ τὰ οἰκεῖα περιεργαζόμενος καὶ ὑπὲρ αὐτῶν μεταγινώσκων. εἰσὶ δὲ τινες οἵτινες τὰ μὲν ἑαυτῶν οὐχ ὀρώσιν ὀλισθήματα, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐτέρων προσκόμμασι γελῶσι πλατῦ, οἱ χαμαὶ κείμενοι τοὺς ἐστῶτας ἐπιχλευάζουσιν, οἱ ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς βορβόρω κατεχρισμένοι τοὺς ὀλίγον ἔχοντας ῥύπον

καταδικάζου σιν· λέγουσι γὰρ ἔσθ' ὅτε περί τινος· ὁ δεῖνα σκληρός, ἀπάνθρωπος, αἰσχροκερδής, φιλάργυρος, ὠμός, ἀνόητος, εἶτα ταῦτα περιτιθέντες ἐτέ ροις οὐκ αἰσθάνονται τὸν ἑαυτῶν ζωγραφοῦντες τρόπον. ὅσῃν δὲ ζημίαν ἔχει τὸ κατακρίνειν ἐτέρους, διὰ τοῦ ἐξουθενοῦντος τὸν τελώνην Φαρι σαίου μεμαθήκαμεν. ταῦτ' οὖν ἅπαντα ἀνελὼν διὰ τῆς καλῆς ταύτης νομοθε σίας, ἐπήγαγε πάλιν ἕτερον παράγγελμα λέγων. 85 Mt 7, 7 Ἀρχὴ τῆς ἀρετῆς τὸ εὐχεσθαι γνωρισθῆναί τινι τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας· δεύτερος βαθμὸς τὸ ζητεῖν πῶς δεῖ ὀδεῦσαι τὴν ὁδόν· τρίτος τὸ ἀψάμενον τῆς ἀρετῆς κρούειν τῷ Χριστῷ, ἵνα ἀνοίξη αὐτῷ τὴν θύραν καὶ ἀπαλλαγῇ τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ τεθλιμμένης καὶ εἰσαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὴν εὐρύχωρον γνωστικὴν ἐργασίαν, ἅπερ πάντα διὰ τῆς ἐκ θεοῦ καὶ πρὸς θεὸν δεήσεως λαμβάνει τις. ἴσως δὲ καὶ τὸ μετὰ πράξεως αἰτεῖν ἠνίξαστο διὰ τοῦ εἰπεῖν· κρούετε. κρούει γὰρ τις τῇ δεξιᾷ χειρί. ἀγαθῆς δὲ πράξεως σύμβολον ἡ δεξιὰ χεῖρ. εἰ δὲ μὴ εὐθέως λαμβάνεις, μηδὲ οὕτως ἀπογνῶς· διὰ γὰρ τοῦτο εἶπεν κρούετε. 86 Mt 7, 11 Δόματα δὲ ἀγαθὰ καλεῖ τὰς πνευματικὰς δωρεάς, ὁ δὲ Λουκάς "πνεῦμα ἅγιον" εἶπεν ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν ἀγαθά. καὶ οὐδὲν τὸ διάφορον· τὸ γὰρ "ἅγιον πνεῦμα" αὐτὸ ἐστὶ τὸ φύσει ἀγαθόν. διὸ καὶ τοῖς μετὸ χοῖς δίδωσιν ἀγαθά. τοῖς δὲ ἄγαν πονηροῖς διὰ τὸ ἀνενδότως ἅμαρ τάνειν τρόπον τινὰ φύσις αὐτοῖς ἢ κακία γίνεται, οἷός ἐστιν ὁ σατανᾶς καὶ οἱ δαίμονες· δύναται γὰρ τις καὶ τούτους φύσει κακοὺς εἰπεῖν, καίπερ μὴ φύσει κακοὺς δημιουργηθέντας, ἀλλ' ἐξ αὐτοπροαιρέτου κακίας ἀπε σκληρότας. 88 Mt 7, 22-23 Ὁ λόγος κατὰ τῶν ἐν ἀρχῇ πιστευσάντων ὀρθῶς καὶ ἐπιμελῶς ἐργασαμένων τὴν ἀρετὴν ὡς καὶ σημεῖα ποιῆσαι καὶ δαιμόνια ἐκβαλεῖν καὶ προφητεῦσαι, ὕστερον δὲ τραπέντων εἰς φαυλότητα καὶ ἐξ ἐκουσίου προαιρέσεως καὶ μοχθηροῦ καὶ προθυμίας· εἰ γὰρ λέγει, ὅτι οὐκ ἔγνω ὑμᾶς οὐδέποτε, ἐν ἴσῳ τοῖς μηδ' ὄλως ἐγνωσμένοις τίθησιν τὸν ἐν ἀρχαῖς ἐναρέτως ζήσαντα, ἀλλὰ ἐπὶ τέλει κατεγνωσμένον. γινώσκειν δὲ λέγει ὁ θεός, οὐς ἀγαπᾷ· ἀγαπᾷ δὲ τοὺς ὀλοτρόπως εἰς αὐτὸν πιστεύον τας καὶ ποιοῦντας τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ. 89 Mt 7, 24-26 Ὁ ἀκροατὴς νόμου τοῦ πνευματικῶς νοουμένου οὐ μὴν καὶ ποιητῆς οἴκῳ ἀπεικάζεται ἐπὶ τῆς ψάμμου οἰκοδομηθέντι, ὃς ἐν καιρῷ πειρασμοῦ καταπίπτει καὶ χώννυται τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἐπιπνευσάντων, τῶν ταραττομένων ὑδάτων ἕως ψυχῆς εἰσελθόντων καὶ τοῦ θολεροῦ χειμάρρου τῆς ἀνομίας αὐτῶν ἐκταράξαντος καὶ τὸν περὶ τῶν ἐσχάτων ἐπισείσαντος κίνδυνον. καλῶς δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ φρονίμου ὀμοιώσω αὐτὸν εἶπεν, ἐπὶ δὲ τοῦ μωροῦ ὀμοιωθήσεται· ὁ μὲν γὰρ τῆς ἀρετῆς ἐρ γάτης πάντως "ἰσχύει ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι" αὐτὸν Χριστῷ, παρ' οὗ πᾶν ἀνθρώποις τὸ κατορθούμενον, παρ' οὗ σοφία καὶ σύνεσις καὶ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐξομοίωσις. ὁ δὲ φαῦλος οὐχὶ θεὸν ἔχει τῆς ἑαυτοῦ κακίας καὶ ἀφροσύνης αἴτιον, ἀλλ' αὐτὸς ὀμοιοῦται τῷ ἄφρονι τοῦ κατὰ φύσιν ἀποστὰς καὶ ἐν τῷ παρὰ φύσιν γενόμενος.

92 Mt 8, 3 Διὰ τῆς ἐπαφῆς ἐποίησας τὴν κάθαρσιν δηλῶν, ὅτι καὶ ἡ ἀγία αὐτοῦ σὰρξ χρειώδης ἐστὶ πρὸς ἀγιασμόν· τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα καθαίρει, ἡ δὲ τοῦ σώματος κοινω νία ἐμποιεῖ τὸν ἀγιασμόν. Ἀπτόμενος τοῦ λεπροῦ ὁ σωτὴρ ἐθεράπευσεν αὐτὸν δεικνύων ὡς τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ θερα πεύει τὰς νόσους, τὸ δὲ σῶμα τῇ προσψαύσει τὸν ἀγιασμόν παρέχε ται. 93 Mt 8, 4 Τί δὲ ἦν τὸ δῶρον τὸ παρὰ τοῦ λεπροῦ κατὰ τὸν νόμον προσαγόμενον; "δύο ὀρνίθια", ὧν τὸ ἐν ἔσφαξεν ὁ ἱερεὺς "ἔφ' ὕδατι ζῶντι" καὶ λαβὼν "ξύλον κέδρινον καὶ κεκλωσμένον κόκκινον καὶ ὕσωπον" καὶ τὸ ἕτερον ὀρνίθιον τὸ ζῶν ἔβαπτεν αὐτὸ "εἰς τὸ αἶμα τοῦ ἐσφαγμένου ὀрни θίου ἔφ' ὕδατι ζῶντι" καὶ ἔχριε τοῦ καθαριζομένου λεπροῦ τὰ δεξιά, ὠτίον, χεῖρα καὶ πόδα,

"τὸ" δὲ "ὄρνιθιον τὸ ζῶν" ἔξω τῆς πόλεως "εἰς τὸ πεδίον" ἔξαπέστειλεν. ἐπιτήρει οὖν, ὅπως διὰ τῶν εἰρημένων ὅλο κλήρως ἡμῖν ζωγραφεῖται Χριστός· διὰ μὲν γὰρ τοῦ ζῶντος ὄρνιθίου τὸν ζῶντά τε καὶ οὐράνιον νοήσεις λόγον, διὰ δὲ τοῦ αἵματος τοῦ ἐσφαγμένου τὸ τίμιον αἷμα τοῦ παθόντος κυρίου (σαρκὶ γὰρ αὐτὸν πεπονθέναι φαρμέν πλὴν ὡς ἐν ἰδίῳ σώματι), διὰ δὲ τοῦ ἀσήπτου ξύλου (τοιούτου γὰρ τὸ κέδρινον) τὴν ἀδιάφθορον σάρκα· οὐ γὰρ "εἶδε δια φθορὰν" τὸ σῶμα Χριστοῦ. διὰ δὲ τοῦ ὑσώπου τὴν τοῦ πνεύματος ζέσιν (θερμὴ γὰρ ἡ πόα καὶ τῶν ἐκ ψυχρότητος παθῶν σμηκτική) τοι αὕτη δὲ ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνέργειά τε καὶ δύνამις. διὰ δὲ τοῦ κοκκίνου τῆς ἐφ' αἷματι διαθήκης τὴν ὁμολογίαν. διὰ δὲ τοῦ ζῶντος ὕδατος τὴν ζωποιοῦν τοῦ βαπτίσματος χάριν, δι' οὗ ὁ λεπρωθεὶς τῇ ἀμαρτίᾳ καθαίρεται. διὰ δὲ τοῦ ἔξω τῆς πόλεως τὸ ζῶν ὄρνιθιον ἀποστέλλεσθαι τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου μετάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανούς ἀνάβασιν τοῦ Χριστοῦ διδασκόμεθα. γεγρονῶς γὰρ οὕτως πρὸς τὸν πατέρα καὶ θεὸν ὑπὲρ πάντων ἡμῶν ἐξιλάσεται καὶ καθαρισθόμεθα. διὰ δὲ τοῦ χρίεσθαι τὰ δεξιὰ τοῦ λεπροῦ, ὡτίον καὶ χεῖρα καὶ πόδα τὸ δεῖν πρὸς τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πράξει καὶ τῇ πορείᾳ ἐν τοῖς θείοις ἡμᾶς γε νέσθαι. 95 Mt 8, 16 Διὰ τί δὲ ἡμέρας οὐ προσήνεγκαν; πότερον εὐλαβούμενοι τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ἢ ἂν πάλιν αἰσχυρόμενοι ἐπὶ ταῖς ἀσθενείαις αὐτῶν ὡς Νικόδημος ἢ ἂν διὰ τὸ μὴ ἔχειν τοὺς ἀσθενοῦντάς τινας προσαγαγεῖν αὐτοὺς τῷ Ἰησοῦ. 96 Mt 8, 18 Ἀπεχώρει δὲ ὁ Χριστὸς ἀπὸ τῶν ὄχλων, ἵνα μὴ δόξη τις φιλόκομος εἶναι χαίρων τοῖς παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνοις καὶ ἵνα μὴ ὀργίζονται κατ' αὐτοῦ οἱ Φαρισαῖοι· ἐλύπει γὰρ αὐτοὺς σφόδρα τὸ ἀκολουθεῖν αὐτῷ πολλούς· καὶ ἵνα ταῖς πλησίον πόλεσιν ἐπιλάμψῃ τὸ οἰκεῖον καὶ σωτήριον φῶς. 97 Mt 8, 18–22 Κελεύει δὲ μόνοις τοῖς μαθηταῖς ὁ Ἰησοῦς ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν, ἵνα μὴ δοκῇ ἐμποδίζεσθαι ὑπὸ τῶν θλιβόντων αὐτὸν ὄχλων ἀκούειν τοὺς μαθητὰς τῶν ἀρμοζόντων αὐτοῖς μαθημάτων καὶ γνησιῶ τέρως μελλόντων αὐτοῖς ἀποκαλύπτεσθαι τῶν τοῦ θεοῦ μυστηρίων, τῶν "ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις" λαλουμένων· ἐπεὶ πάντα τὰ ἐν χερσὶ καταλείψαντες μόνοι αὐτῷ ἠκολούθησαν ἕνεκεν φιλομαθίας, κελεύει δὲ διαπερᾶν ἀπὸ τῶν προσκαίρων ἐπὶ τὰ αἰώνια, ἀπὸ τῶν ἐπιγείων ἐπὶ τὰ ἐπουράνια, ἀπὸ τῶν σαρκικῶν ἐπὶ τὰ πνευματικά. 98 Mt 8, 21 Ἔνθα μὴ πρόκειται εἰ πρὸς θεὸν τιμὴ, δίκαιον τιμᾶν τοὺς γονεῖς· ἐπὶ δὲ τὰ δύο ἐν μέσῳ ἧ, τοῦ μὲν δεῖ ἀντέχεσθαι, τοῦ δὲ καταφρονεῖν, μάλιστα εἰ ἐμποδίζεται πρὸς τὸ ἀρέσαι θεῷ ἢ πρὸς τοὺς γονεῖς τιμὴ· τοῖς γὰρ πρωτείοις δεῖ δοξάσαι τὸν θεόν, ἵνα μὴ εὐρεθῶμεν κατὰ τὸν Καῖν τὰ δευτερεῖα τῷ θεῷ ἀπονέμοντες. ὁμοίως καὶ ὁ παλαιὸς νόμος τοὺς ἱερέας ἐκώλυε προσπελάζειν τοῖς νεκροῖς καὶ τῆς οἰκειᾶς ἔχεσθαι λειτουργίας καὶ μὴ κατάγεσθαι περὶ τὰς σαρκικὰς συμπαθείας, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν διὰ σκιῶν, ὁ δὲ Χριστὸς ἀπαρακαλύπτως διδάσκει τὸν τῷ θεῷ προσεδρεύειν θέλοντα μηδεμιᾶς συγγενείας λόγον ποιεῖσθαι εἰς τὸ ἀπασχοληθῆναι τῷ συνεῖναι Χριστῷ· καὶ γὰρ αὐτὸς διὰ τὴν πρὸς τοὺς συνόντας ὠφέλειαν ὑπερεῖδεν μητέρα καὶ ἀδελφούς εἰπὼν· "τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες οἱ ἀδελφοί μου" καὶ "μήτηρ μου ἐστίν". 99 Mt 8, 25 Τὸ εἰπεῖν σῶσον ἔπαινον ἔχει πίστεως, τὸ δὲ εἰπεῖν ἀπολλύμεθα ἔγκλημα ὀλιγοπιστίας τοῖς κίνδυνον ἐλπίζουσι συμπλέοντος Χριστοῦ. οὐκ ἄπιστοι δὲ ὀλοτελῶς, ἀλλ' ὀλιγόπιστοι οἱ μὴ καταθαρήσαντες κινδύνων συνόντος Χριστοῦ. 100 Mt 8, 25–26 βλέπε μετὰ πίστεως ὀλιγοπιστίαν· πιστεύουσι μὲν γὰρ, ὅτι σῶσαι δύναται, ὡς δὲ ὀλιγόπιστοι λέγουσι τὸ σῶσον, ἀπολλύμεθα· οὐ γὰρ ἦν ἐφικτὸν ἀπολέσθαι ποτὲ συνόντος αὐτοῖς τοῦ πάντα ἰσχύοντος. 101 Mt 8, 29 Ἡ θεία τοῦ μονογενοῦς φύσις ἀφράστῳ πυρὶ κατέφλεγεν τοὺς δαίμονας ὡς περ καὶ ἄλλα ἀφανῶς ἐποίει, τοὺς ἀγριωτέρους τῶν δαιμόνων εἰς ὁδοὺς ἐγκλείων καὶ τὴν τοῦ

διαβόλου καθελών τυραννίδα. ἦλθες, φασίν, πρὸ καιροῦ· ἤδεσαν γὰρ ἐν τῷ λόγῳ, ὅτι καὶ ἔμελλεν ἦξειν ὁ Χριστὸς καὶ ὅτι αὐτὸς ἔχει αὐτοὺς κρῖναι. εἰ δὲ καὶ τὸ πρὸ καιροῦ εἶπον ὡς διαβάλλοντες τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως καιρὸν ὡς παρὰ καιρὸν γεγонуίας, οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ πονηροὶ ὄντες καὶ τοῦτο τολμῶσι λέγειν. καίτοι εἰδότες, ὅτι τιμωρηθήσονται, ὥστε ὑπερόπται λέγουσιν· τί ἡμῖν καὶ σοί· ἔχει γὰρ λόγον μεθ' ἡμῶν ὁ κριτής, ἀφ' οὗ παρέβημεν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. 102 Mt 9, 2 Οὐ τὴν πίστιν τοῦ παραλελυμένου ὁ κύριος ἐθεάσατο, ἀλλὰ τῶν κοιμισάντων· ἔστι γὰρ ὅτε καὶ ἄλλος δι' ἄλλων πίστιν θεραπεύεται καὶ πλήρης τούτων ἡ ἱερά τῶν εὐαγγελίων γραφή. θεασάμενος οὖν τὴν πίστιν αὐτῶν οὐ μάταιον αὐτῶν ἀποφαίνει τὸν πόνον, ἀλλὰ φησιν τέκνον τὸ τέκνον ἢ καὶ αὐτῷ ὡς πιστεύσαντι ἢ κατὰ τὸν τῆς δημιουργίας λόγον. Τέκνον ἐκάλεσε τὸν παραλυτικὸν τῷ τῆς δημιουργίας λόγῳ ἢ ὡς πιστεύσαντα εἰς αὐτὸν καὶ γνόντα αὐτὸν κύριον καὶ δημιουργόν.

103 Mt 9, 3–7 Ἐξῆλθε τὸ ῥῆμα καὶ τὸ θαῦμα ἐπηκολούθησεν. διὰ τί δὲ καὶ υἱὸν ἀνθρώπου εἶπεν ἀφιέναι ἀμαρτίας ἐπιτελουμένης θεοσημείας; ἢ ἵνα δείξῃ, ὅτι κατήγαγεν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὴν τῆς θεότητος ἐξουσίαν διὰ τὴν ἀδιαίρετον πρὸς αὐτὴν ἔνωσησιν· εἰ γὰρ καὶ ἄνθρωπος, φησίν, γέγονα θεὸς λόγος ὑπάρχων καὶ διὰ τὴν οἰκονομίαν ἐπὶ γῆς πολιτεύομαι τε καὶ ἀναστρέφομαι, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον τὰ πέρα λόγου ἀποτελῶ θαύματα καὶ ἄφεςιν δωροῦμαι ἀμαρτημάτων· οὐ γὰρ ἀφειλάμην τι τῶν τῆς θεότητος ιδιωμάτων ἢ ἐμείωσα τῷ γενέσθαι με ἀτρέπτως καὶ ἀληθῶς ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ σάρκα υἱὸν ἀνθρώπου. καὶ μετ' ὀλίγα· οἰκονομικῶς δὲ λέγει ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα δείξῃ, ὅτι καὶ ἄνθρωπος γεγөнώς καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὀφθεῖς θεὸς ἦν κατὰ φύσιν. ἐκέλευσε δὲ τῷ παραλυτικῷ βαστάσαι τὴν κλίνην καὶ ἀπελθεῖν οἴκαδε, ἵνα δι' αὐτοῦ καὶ <πρὸς> τοὺς ἀπόντας πιστώσῃται τὸ γεγονός ἐπ' αὐτῷ. 104 Mt 9, 9–13 Γέμει δὲ καὶ τοῦτο θεοσημείας τὸ λόγῳ μόνῳ τὸν τοιοῦτον μετατραπῆναι πρὸς ἀρετὴν τοσαύτην. καλῶν δὲ τὸν Ματθαῖον δείκνυσιν, ὅτι εἰ καὶ οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς αὐτόν, "ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ἐλκύσῃ αὐτόν", ἀλλ' οὖν διὰ Χριστὸν γίνεται ἡ ἔλκυσις. ὁ τοίνυν σωτὴρ ἀνεπαισχύντως τε λῶν ἡν καλέσας εἰς μαθητείαν καὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παραγεγονώς, ἐν ᾧ οὐδὲν ἕτερον ἦν ἀγαθὸν εἰ μὴ τοῦ οἰκοδεσπότητος ἢ μεταβόλεια. ἦν οὖν ὄχλος πολὺς τελωνῶν συνανακειμένων τῷ Ἰησοῦ καὶ οὐκ ἀγανακτεῖ ὁ σωτὴρ οὐδὲ εἰς ὕβριν αὐτοῦ δέχεται τὸ γινόμενον, ἀλλ' ὡς δεσπότης τῆς φύσεως παραγίνεται εἰς τὴν ἐστίασιν καὶ ἐσθίει καὶ πίνει τὴν τε ἀλήθειαν τοῦ σώματος ἐνδεικνύμενος καὶ τὴν εὐκαιρον τῶν βρωμάτων εὐλογῶν χρῆσιν. παρήσαν δὲ καὶ Φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς, οὐχ ἵνα μάθωσιν, ἀλλ' ἵνα περιεργάσωνται τὰ γινόμενα. βλέπουσιν τοὺς τελῶνας συνανακειμένους καὶ καλοῦσιν τοὺς μαθητὰς καὶ τὸ γινόμενον αἰτιῶνται. ἀκούει ὁ Ἰησοῦς καὶ φησὶ πρὸς αὐτούς· καὶ ὑμεῖς χρειάν ἔχετε ἰατροῦ· εἰ γὰρ μὴ ἐνοσεῖτε, οὐκ ἂν ἠτιᾶσθε τοῦ ἰατροῦ τὴν φιλανθρωπίαν· μήποτε γὰρ οὐκ οἶδα, ὅτι τελῶνας ὑπάρχουσιν; μήποτε γὰρ ἀγνοῶ τῆς ψυχῆς αὐτῶν τὰ νοσήματα; οἶδα, ὅτι κακῶς ἔχουσιν. διὰ τοῦτο πρὸς αὐτοὺς παραγέγονα, ἵνα τὰς ψυχὰς αὐτῶν θεραπεύσω νοσοῦσας. δι' ἣν δὲ αἰτίαν ἐπιλαμβάνονται οἱ Φαρισαῖοι τοῦ σωτῆρος ἀμαρτωλοῖς συνεσθίοντος, ὅτι νόμος ἦν "διαστέλλειν ἀνὰ μέσον ἀγίου καὶ βεβήλου". οὐκ ἤδεισαν δὲ Χριστὸν ὑπὲρ τὴν νομικὴν χρῆσιν παρέχοντα τὴν φιλάνθρωπον χάριν· ἢ μὲν γὰρ ἐξέβαλεν, ἢ δὲ μετέβαλεν τὸ κακόν. ἔδειξεν οὖν, ὅτι οὐχ ὡς κριτής πάρεστιν, ἀλλ' ὡς ἰατρὸς καὶ τὸ ἐπιβάλλον τῇ τέχνῃ ποιεῖ συνὼν τοῖς καὶ ἰάσεως δεομένοις. 105 Mt 9, 11–13 Πλὴν τοὺς ἀγίους ὁ πάλαι νόμος ἐκώλυσε συγκολληθῆσθαι τοῖς βεβήλοισι, ἵνα μὴ παρολισθήσῃ αὐτῶν ὁ νοῦς, οὐ μὴν τὸ ἐναντίον,

ἐὰν προσ τρέχη βέβηλος ἀγίω, δεῖ αὐτὸν ἀποστρέφεισθαι κατὰ τό· "οὐ βδελύξη Ἰδουμαῖον οὐδὲ Αἰγύπτιον". ἀλλ' ἐπὶ Χριστοῦ οὐδὲν τοιοῦτον δεῖ ἐννοεῖν τοῦ πάσης κακίας καὶ πάθους ἀνωτέρου· πίστιν γὰρ θέλει δικαιοῦ σαν τὸν ἄνθρωπον, οὐ τὸν ἐν γράμμασιν νόμον τὸν τὰς δι' αἱμάτων θυσίας ἐπιτάττοντα, ὅπερ σαφηνίζων ἐπάγει καὶ "ἐπίγνωσιν θεοῦ ἢ ὀλοκαυτώματα· ἔλεος" γὰρ ἐστὶν ὁ εὐαγγελικὸς λόγος. διὸ ἐκ πίστεως δικαιοῦμεθα δωρεὰν ἄνευ ἔργων νόμου. καλεῖ δὲ οὐ τοὺς ἐγγύς ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μακρὰν ἀφεστηκότας. 106 Mt 9, 14-17 Οἱ Φαρισαῖοι ἐοικότες δὲ ἱματίω κατερρωγῶτι ἢ ἀσκῶ παλαιῶ οὐ δύνανται τὴν νεάζουσαν δέξασθαι διδασκαλίαν εἰς ἀθέτησιν τῶν σω ματικῶν τοῦ νόμου. χειρὸν δὲ φησὶν τὸ σχίσμα, διότι οἱ ἀκούοντες τοῦ εὐαγγελίου καὶ μὴ καταδεχόμενοι πλείω τῶν μὴ ἀκουσάντων τιμωροῦνται. ἐπειδὴ δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου δύο ἠρώτησαν τὸν κύριον· διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν, οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν, πρὸς μὲν αὐτοὺς τοῦ νυμφίου τὴν παραβολὴν εἶπε, πρὸς δὲ τοὺς Φαρισαίους τὴν περὶ τῶν ἀσκῶν. 107 Mt 9, 20-22 Τῆς αἰμορροούσης αἰσθόμενος ὁ Χριστὸς οὐκ ἀπηξίωσεν αὐτήν, ἀλλ' ἐθεράπευσε καὶ θυγατέρα ἐκάλεσεν ὡς πιστήν, ἅμα δὲ καὶ δεῖ κνύων, ὅτι οὐκ ἔστι παρὰ τῷ θεῷ ἀκάθαρτος ὁ ἔχων νόσον ἀκούσιον. 108 Mt 9, 20-22 Δείκνυσιν, ὅτι παρὰ θεῷ οὐδεὶς ἔχων ἀκούσιον νόσον ἀκάθαρτος. διὸ καὶ προσκαλεῖται τὴν αἰμορροοῦσαν ὁ κύριος, ἵνα τὸν τυπικὸν νόμον εἰς πνευματικὴν μεταγάγη θεωρίαν. 109 Mt 9, 23 Ἔθος τοῖς ἀνθρώποις τὰς ἀγάμους κόρας, ἠνίκα εἰσὶ πρὸς ὥραν γάμου, τελευτώσας θρηνεῖν διὰ τῶν συμβολικῶν γάμων· διὸ καὶ αὐληταὶ ἦσαν ἔσω, εἰ καὶ παρὰ τὸ πρόσταγμα τὸ Ἰουδαϊκὸν τότε ἐποίουν τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι. 111 Mt 9, 38 Τοὺς μαθητὰς λέγει ἐργάτας, οὓς ὀλίγους ὄντας ἔπεμψεν εἰς πᾶσαν τὴν ὑπ' οὐρανόν.

112 Mt 10, 2 Τούτους τοὺς δώδεκα μαθητὰς καὶ ὁ νόμος προανετύπου καὶ οἱ προφήται προανεκήρυξαν. γέγραπται γοῦν ἐν Μωσαϊκῷ βιβλίῳ· "καὶ λήμ ψεσθε σεμίδαλιν καὶ ποιήσατε αὐτήν δώδεκα ἄρτους, καὶ ἐπιθήσετε αὐτοὺς ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν καθαρὰν ἔναντι κυρίου, καὶ ἐπιθήσετε λίβανον καὶ ἄλας". ἄρτος μὲν γὰρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ κατελθὼν "καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ" αὐτὸς ἐστὶν ὁ Χριστὸς, κατὰ μίμησιν δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν ἄρτοι κέκληνται καὶ οἱ μακάριοι μαθηταὶ· μέτοχοι γὰρ γεγονότες τοῦ τρέφοντος ἡμᾶς εἰς ζωὴν αἰώνιον τρέφουσιν καὶ αὐτοὶ διὰ τῶν οἰκείων συγγραμμάτων τοὺς "πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην". ὡσπερ δὲ "φῶς" ὑπάρχων "τὸ ἀληθινόν" ὁ σωτὴρ φῶς ὠνόμασε αὐτοὺς ("ὑμεῖς" γὰρ, φησὶν, "ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου")· οὕτως αὐτὸς ὢν "ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς" ἐχαρίσατο καὶ τοῖς μαθηταῖς τὸ ἐν τάξει νοεῖσθαι τῶν ἄρτων. καὶ μοι βλέπε τοῦ νόμου τὸ εὐτεχνές. "ἐπιθήσετε" γὰρ, φησὶν, ἐπὶ τοὺς ἄρτους "λίβανον καὶ ἄλας". καὶ ὁ μὲν λίβανος εὐωδίας ἐστὶ σύμβολον, οἱ δὲ ἄλας φρενῶν καὶ συνέσεως. ἐνυπῆρχον δὲ ἄκρως ἀμφοτέρω τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις· εὐώδης γὰρ ἦν ὁ βίος αὐτῶν καὶ γοῦν ἔφασκον· "Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν" τῷ Χριστῷ. ἦσαν δὲ πρὸς τούτῳ καὶ πανσύνετοι. διὸ καὶ ἤκουσαν· "ὑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς". ἀκούω δὲ τοῦ προφήτου Δαβὶδ ψάλλοντος περὶ αὐτῶν· "ἐκεῖ Βενιαμὶν νεώτερος ἐν ἐκστάσει, ἄρχοντες Ἰούδα ἠγεμόνες αὐτῶν, ἄρχοντες Ζαβουλῶν, ἄρχοντες Νεφθαλεὶμ". σχεδὸν γὰρ ἐξ ἀπάσης φυλῆς τῆς ἐξ Ἰσραὴλ ἀπόλεκτοι γεγονάσιν οἱ θεσπέσιοι μαθηταὶ καὶ φωστῆρες γεγονάσιν οἰκουμενικοὶ λόγον ἐπίσχοντες ζωῆς, ἄνθρωποι χειροτέχνηται γεγονότες καὶ θαλασσοῦργοι καὶ ἰχθυοθῆραι, οὐ λέξεων ἔχοντες εὐπορίαν δεδοκιμασμένων, ἀλλ' "ἰδιώται" μὲν "τῷ λόγῳ", πλούσιοι δὲ "τῇ γνώσει". τούτους ἐδήλου ὁ θεὸς καὶ διὰ φωνῆς Ἰερεμίου λέγων περὶ τοῦ σατανᾶ· "οὐαὶ ὁ πληθύνων αὐτῷ

τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, ὅτι ἐξαίφνης ἀναστήσονται οἱ δάκνοντες αὐτὸν καὶ ἐκνήψουσιν οἱ ἐπίβουλοι σου, καὶ ἔσῃ εἰς διαρπαγὴν αὐτοῖς". ἅπαντας μὲν γὰρ τοὺς ἐπὶ γῆς ἀνθρώπους οὐκ ὄντας αὐτοῦ συνήγαγεν ὁ σατανᾶς καὶ ἰδίους ἀπέφηνε προσκυνητάς, ἀλλ' ἠγέρθησαν οἱ διαρπάζοντες αὐτοῦ τὰ σκεύη· ἐθήρευσεν γὰρ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας τὸ δίκτυον ἅπαντας τοὺς πεπλανημένους καὶ προσεκόμισαν τῷ θεῷ τὴν ὑπ' οὐρανόν. 113 Mt 10, 5–6 Ὅτι δεῖ πρῶτον τοῖς Ἰουδαίοις κηρύττειν· πρὸς αὐτοὺς γὰρ ἦσαν γεγονυῖαι αἱ ἐπαγγελίαι, ὅτι ἐξ αὐτῶν ἤμελλεν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα ὀφθῆναι καὶ ὅταν ἠπειθήσαν, τότε εἰς τὰ ἔθνη χωρῆσαι. Σαμαρείτας δὲ συνάπτει τοῖς ἐξ ἔθνων, ἐπειδὴ καὶ ἐξ ἔθνων ἦσαν κατὰ γένος Βαβυλώνιοι ὄντες καὶ οἰκήσαντες τὴν Ἰουδαίαν. Δίκαιον γὰρ ἐστὶ πρὸς Ἰουδαίους πρῶτον κηρυχθῆναι τὸν λόγον, ἐπεὶ καὶ πρὸς ἐκείνους αἱ ἐπαγγελίαι πρῶτον, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῶν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα ἐφάνη. ὅτε δὲ ἠπειθήσαν, ἀναγκάσιον ἦν εἰς τὰ ἔθνη χωρῆσαι. συνάπτει δὲ τοῖς ἐξ ἔθνων τοὺς Σαμαρείτας ὡς ἐξ ἔθνων ὑπάρχοντας καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν Ἰουδαίαν οἰκήσαντας. 114 Mt 10, 7 Βασιλείαν δὲ οὐρανῶν λέγει τὴν διὰ πίστεως χάριν, τὴν διὰ πνεύματος υἰοθεσίαν τὴν ἐνοῦσαν θεῷ τὸν ἄνθρωπον. 115 Mt 10, 9 Καθ' ὑπερβολὴν ὁ λόγος πᾶσαν ἀπαγορεύει κτῆσιν ἀπὸ χρυσοῦ ἕως ῥάβδου ὡς μέγιστον οὖσαν κώλυμα πρὸς ἀρετὴν καὶ θεοσέβειαν· τὴν δ' ἀναγκαίαν τροφήν οὐκ ἀπαγορεύει, ὥστε εἰ ἦν δυνατόν καὶ χωρὶς τροφῆς ζῆν ἡμῖν καὶ ταύτην ἂν ἀπηγόρευσεν. 116 Mt 10, 11–15 Οὐ θέλει τόπον ἐκ τόπου καὶ οἰκίαν ἐξ οἰκίας ἀμείβειν αὐτοὺς, ἵνα μὴ λύπη γένηται τῷ πρῶτῳ ὑποδεξαμένῳ μηδὲ ὑπόνοιαν δέξωνται γαστριμαργίας καὶ εὐχερείας. ὁ δὲ κονιορτὸς ἐκτινασσόμενος ἀπὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν δεῖγμά ἐστι τῆς ἀνονήτου πρὸς αὐτοὺς ὁδοιπορίας καὶ τῶν κόπων, ὧν ὑπέμειναν δι' αὐτοὺς. ἴσα δὲ τοῖς Σοδομίταις τιμωρηθήσονται εἴπερ ἐκεῖνοι μὲν ἠτίμασαν τοὺς ἀγγέλους, οὗτοι δὲ τοὺς ἀποστόλους. 117 Mt 10, 16 Φρονίμους εἶναι βούλεται αὐτοὺς, ἵνα διδάσκωσι μὲν τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα ἀπαρακαλύπτως καὶ διὰ τὸ μὴ ἀγνοεῖν τὰς τῶν φαύλων κακουργίας, εἰ δὲ τινες ἐπέλθοιεν μὴ ἀντιστατεῖν, ἀπελθεῖν δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ μὴ ἀπερισκέπτως ἐπιστρέφειν πρὸς τὸ παθεῖν. ὄφεισιν δὲ παρεικάζει διδασκῶν, ὅτι δεῖ αὐτοὺς ὀξεῖς εἶναι πρὸς φυγὴν εἴ γέ τινες ἐπέλθοιεν θανατῶσαι θέλοντες, περιστεραῖς δὲ, ἐπειδὴ ἀμνησικάκον τὸ στρουθίον καὶ ἐμφιλοχωροῦν ἀεὶ πρὸς οἷς εἴθισεν τόποις καὶ ἐπανακάμπτον ἐπὶ τὸ αὐτό, ὅταν ὁ ἐκδιώκων παύσῃται. διδάσκει οὖν ὁ λόγος, ὅτι οὐ δεῖ ὀλοτελῶς τῶν διωκόντων ἀποφοιτᾶν, ἀλλ' ἐνδόντας πρὸς βραχὺ πάλιν ἐπὶ τὸ νοθετεῖν αὐτοὺς ἐπανέρχεσθαι, ὅταν τὰ τῆς ὀργῆς παύσῃται. οὕτως καὶ αὐτοῖς ὁ Χριστὸς ἐποίησεν διωκόμενος μὲν καὶ ὑποχωρῶν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας καὶ πάλιν ἐπανερχόμενος. 118 Mt 10, 19 Τὸ δὲ δίδεται, φησὶν, τισὶ λόγος, ὅτε συμφέρει ἀπολογεῖσθαι, ἵνα διὰ τῆς ὁμολογίας ὠφελῶνται τινες καὶ ἰσχυροποιηθῆ ἡ ἐκκλησία. 119 Mt 10, 19–22 Ἐν δὲ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κατεπηγγέιλτο τὴν διαλεκτικὴν διδόναι χάριν, ἵνα δειχθῆ τὸ τοῦ πνεύματος χάρισμα· εἰ γὰρ πρὸ καιροῦ δεδώκει τῇ πείρᾳ, ἐνομιζέτο εἶναι τὸ πρᾶγμα φύσεως ἀνθρωπίνης καὶ δεξιότητος, οὐ παρὰ πάντων δὲ ἔμελλον μισεῖσθαι, ἀλλὰ παρὰ πολλῶν μάλιστα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ. διὸ ἀπὸ τοῦ πλείονος εἶπεν τὸ παρὰ πάντων, ἐπεὶ οἱ δεξάμενοι τὸν λόγον ἠγάπων αὐτοὺς. 120 Mt 10, 23 Οὐ γὰρ δειλιᾶν αὐτοὺς θέλει, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον, μὴ πόθῳ τῶν ἐπιζομένων ἐτοιμοὺς παραδιδόναι ἑαυτοὺς εἰς θάνατον καὶ ζημιοῦν τοὺς μέλλοντας ἐκ τοῦ κηρύγματος ὠφελῆσθαι. Παρακελεύεται τοῖς μαθηταῖς ἀπὸ τῆσδε φεύγειν τῆς πόλεως εἰς τὴν ἄλλην καὶ ἐξ ἐκείνης εἰς ἑτέραν. τοῦτο δὲ λέγει οὐ διδάσκων αὐτοὺς δειλιᾶν, ἀλλὰ μὴ ῥίπτειν ἑαυτοὺς εἰς κινδύνους καὶ ἀποθνήσκειν ῥαδίως καὶ ζημιοῦν τοὺς μέλλοντας ὠφελῆσθαι διὰ τοῦ κηρύγματος. 121 Mt 10, 23

Πόλεις δὲ τοῦ Ἰσραὴλ φησι καὶ τῶν πιστῶν τὰ συστήματα, ἅτινα ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνός εἰσιν καὶ οὐ παύονται οἱ διδάσκοντες καὶ οἱ διδασκόμενοι ἕως τῆς δευτέρας ἐπιφανείας τοῦ κυρίου. καὶ δοκοῦσι ζῆν ἕως τότε οἱ μαθηταὶ καὶ εὐαγγελισταὶ ἐπεὶ περὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν ἅπαντες διδάσκουσιν. 122 Mt 10, 25 Διδάσκει ἀνεξικακῶς πᾶν εἶδος φέρειν λοιδορίας καὶ μὴ ὑπὲρ τὸν δεσπότην φρονεῖν. 123 Mt 10, 26 Ἐν καιρῷ τῆς κρίσεως πάντα φανεροῦνται· οὐ γὰρ λοιδορίαις προσέχει, ἀλλὰ ταῖς καρδίαις. 124 Mt 10, 27 Περὶ τῆς ἐν τῷ κηρύσσειν παρρησίας τῶν ἀποστόλων καὶ ὁ θανμάσιος Ἀμβρακίου προηγόρευσε· "διανοίξουσι" γάρ, φησίν, "χαλινούς αὐτῶν ὡς" ὁ "ἔσθων πτωχὸς λάθρα", τοῦτ' ἔστιν οἱ πρότερον μόλις τισὶ καὶ λάθρα προσλαλοῦντες ἀπόστολοι καὶ τῇ τῶν πιστευόντων πίστει τρεφόμενοι οὗτοι μετὰ ταῦτα διαρρήξαντες τὸν ἐπιτεθέντα αὐτοῖς τοῦ φόβου χαλινὸν τῆς ἑαυτῶν φωνῆς κατεμπλήσουσι τὴν ὑπ' οὐρανόν. τέως δὲ ἐπειδὴ—τί γάρ φησιν. 125 Mt 10, 32 Ὁ ὁμολογῶν, ὅτι θεὸς ἔστιν ὁ Χριστός, ταπεινώσας ἑαυτὸν μέλλει σκεῖν τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντα περὶ αὐτοῦ τῷ πατρί, ὅτι γνήσιός ἐστι δοῦλος. 126 Mt 10, 34–35 Πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ θεοῦ καὶ φίλους τοῦ σατανᾶ οὐ δεῖ ἔχειν φιλίαν. 127 Mt 10, 39 Ὁ τὴν ἐνθάδε πρόσκαιρον ζωὴν ἀγαπῶν, φησίν, καὶ ἐμοῦ προτιμῶν "οὐκ ἔστιν μου ἄξιος". ὁ δὲ τῆς ἐνταῦθα πρόσκαιρου ζωῆς ἀμελήσας καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμενος ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς ἐντολάς ζωὴν εὐρήσει αἰώνιον. 128 Mt 10, 39 Ψυχῆς ἀπώλειαν ἐνταῦθα καλεῖ τὸν ἀπὸ τοῦ σώματος χωρισμὸν καταχρηστικῶς. ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, <τοῦτ'> ἔστιν ὁ τὴν ἐνθάδε πρόσκαιρον ζωὴν προτιμῶν καὶ οἰονεὶ κερδαίνων, θανάτου χεῖρω ὑπομένει εἰς ἀκατάλυτον παραπεμπόμενος τιμωρίαν καὶ θάνατον. 129 Mt 10, 40 Ὁ δεχόμενος, φησίν, ὑμᾶς τοὺς τὴν ἀλήθειαν κηρύσσοντας αὐτὴν ἐκείνην δέχεται τὴν θεότητα, τοῦτ' ἔστιν τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· τοῦτο γάρ ἐστιν, ὃ φησιν· ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος αὐτὸν τὸν πατέρα δέχεται. 130 Mt 10, 40–42 Ἴνα μὴ τις πενίαν προβάλλῃται, εἶπε τοῦτο θέλων δοῦναι μισθὸν τοῖς ὑποδεχομένοις.

132 Mt 11, 3 Οὐκ ἀγνοῶν εἶναι αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐρωτᾷ ἢ ὅτι ἤμελλεν εἰς ἄδου κατελθεῖν, ὡς τινὲς φασίν· ἦδει γὰρ τὸ πάθος αὐτοῦ. διὸ καὶ ἄμνὸν αὐτὸν ὠνόμασεν· ἀλλ' ἵνα ἔτι ζῶν πείσῃ αὐτοὺς καὶ μὴ μετὰ θάνατον αὐτοῦ προστεθῶσιν ἐτέρῳ διδασκάλῳ. 133 Mt 11, 10 Κατεσκεύασε τὴν ὁδὸν κυρίου τοῦτ' ἔστιν ἠτοίμασε τοὺς ἄνθρωπους πρὸς τὸ ὑποδέξασθαι τὴν νομοθεσίαν τοῦ θεοῦ. ἔδειξε μὲν οὖν καὶ ἐντεῦθεν—παρ' ἑαυτοῦ λοιπὸν ἐπάγει ψῆφον λέγων. 134 Mt 11, 11 Ὁρκῶ πιστοῦται τὰ περὶ Ἰωάννου. τὸ δὲ ἐγήγερται εἶπε διὰ τὸ τῆς ἀξίας αὐτοῦ μέγα καὶ ἐπηρμένον ὡς ἐπὶ βασιλέως περὶ φανοῦς ἢ φυτοῦ εὐαυξοῦς· ὅτι γὰρ καὶ τὸν προφητευόμενον εἶδε καὶ πᾶσιν ἐγνώρισεν. Καὶ ὅρα πῶς ὀρκῶ πιστοῦται τὰ περὶ Ἰωάννου· ἀμὴν γάρ φησι λέγω, ὅτι οὐκ ἐγήγερται μεῖζων αὐτοῦ. τὸ ἐγήγερται εἶπεν ὡς περὶ τινος βασιλέως περιφανοῦς ἢ ὡς περὶ φυτοῦ λίαν εὐμηκεστάτου καὶ ταῖς ἀρεταῖς εἰς ὕψος ἀναδραμόντος. 136 Mt 11, 11 Ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις, οἳ καὶ πρὸ αὐτοῦ γεγονάσιν, γεννητός ἐστι γυναικός, οἳ δὲ γε τὴν πίστιν προσηκάμενοι γεννητοὶ μὲν οὐκέτι χρηματίζουσιν γυναικῶν, ἀλλὰ, φησίν, ὁ σοφώτατος εὐαγγελιστής, "ὅσοι ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἕξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν". ἀνεγεννήθημεν γὰρ εἰς υἰοθεσίαν θεοῦ οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, διὰ δὲ λόγου ζῶντος καὶ μένοντος. κρεῖττονες οὖν παρὰ πᾶν τὸ γεννητὸν γυναικός οἳ μὴ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, γεγεννημένοι δὲ

μαλλον ἐκ θεοῦ. Ὁ μὲν Ἰωάννης γεννητὸς ἦν γυναικός, οἱ δὲ γε τὴν πίστιν προσ ηκάμενοι γεννητοὶ μὲν οὐκέτι χρηματίζουσι γυναικῶν, "ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν". ὅτε δὲ Χριστὸς ἀνεβίω σκυλεύσας τὸν ἄδην, τότε τὸ τῆς υἰοθεσίας δίδεται πνεῦμα. ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης πρὸ τοῦ δοθῆναι τὸ πνεῦμα ἀπῆλθεν, ὥστε κἂν ἐλάττονες ὦμεν τῶν ἐν νόμῳ δικαιοσύνην κατωρθώκωτων, ἀλλ' ἐν μείζονα γεγονάμεν διὰ Χριστόν. 137 Mt 11, 11 137 Μείζονα λέγει Ἰωάννου τὸν πιστὸν τὸν διὰ τοῦ λουτροῦ ἀναγεννηθέντα, ἦν κατάστασιν καλεῖ βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ὡς τοῖς πιστοῖς διδομένης βασιλείας οὐρανῶν, ἧς οὐπω ἦν τυχῶν ὁ βαπτιστής. ὁ δὲ μόνον βαπτισθεὶς εἰ καὶ μήπω ἔσχεν ἐνάρετον βίον ὑπὲρ τὸν Ἰωάννην ἐστίν. ὁ οὖν λόγος ἔπαινον ἔχει τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. 138 Mt 11, 12 Ἐπειδὴ ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία ἐστίν ἢ εἰς τὸν Χριστὸν πίστις, ἀπὸ τοῦ κηρύγματος Ἰωάννου ἤρχθη, ὃς ὑπεδείκνυ τὸν κηρυττόμενον διὰ τοῦ βαπτίσματος ἄγοντα εἰς βασιλείαν. ἐκεῖνοι δὲ βιάζονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰσελθεῖν οἱ τῷ τῆς εἰδωλολατρίας ἀποταττόμενοι παλαιῷ καὶ εἰκαίῳ ἔθει καὶ οἱ τῷ γράμματι μὴ προσέχοντες, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ βίας τινὸς διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως μεθελκόμενοι. εἰπὼν δὲ ὑπὸ βιαστῶν ἀρπάζεσθαι τὴν βασιλείαν τὸ κακὸς αἰνίττεται τῶν Ἰουδαίων, οἱ οὐ μόνον οὐκ ἐπίστευον εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους διεκώλυον δι' ἀπειλῶν καὶ πληγῶν. καὶ ἔδει βεβαίους τῷ φρονήματι δειχθῆναι τοὺς θέλοντας διὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως μετασχεῖν τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας καταφρονουῦντας τῶν Ἰουδαίων ἀπειλῶν. πλὴν καὶ ὁ πιστός, ὅταν εὐτόνως ἀντίστηται πρὸς τὰ σωματικὰ καὶ ψυχικὰ πάθη πρὸς τὸ εἰσελάσαι εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν, οὗτος φιλόθεός ἐστι βιαστής. τὸ δὲ ἕως ἄρτι τοῦτ' ἐστίν ἕως τοῦ διηνεκοῦς. 139 Mt 11, 12 Ἡ εἰς Χριστὸν πίστις διὰ τοῦ βαπτίσματος ἢ τοῦ θεοῦ βασιλεία ἐστίν, ἧτις ἤρξατο ἀπὸ τοῦ κηρύγματος Ἰωάννου τοῦ ὑποδεικνύοντος τὸν Χριστόν. οἱ δὲ βιαζόμενοι εἰσὶν οἱ τῇ εἰδωλολατρῷ ἀποταττόμενοι καὶ τῷ παλαιῷ ἔθει. 142 Mt 11, 16-17 Ὅσπερ παιδίων ὀρχουμένων, ἐτέρων δὲ θρηνοῦντων οὐχ ἴσονται εἰς ἐν <τὸ> βούλημα (ἀμφοτέρω γὰρ μέμφονται τοῖς ἐταίροις μὴ συμφωνοῦσιν αὐτοῖς), τοιοῦτόν τι πεπόνθασιν Ἰουδαῖοι οὐδὲ τὸ συγγνὸν τοῦ Ἰωάννου οὔτε τὸ ἀνειμένον τοῦ Χριστοῦ ἀποδεξάμενοι οὐδὲ δι' ἐνὸς τρόπου ὠφελήθεντες. 143 Mt 11, 18-19 Ὁ μὲν γὰρ Ἰωάννης δι' ἀσκητικοῦ βίου τὰ τῆς σαρκὸς ἐνέκρου πάθη, ὁ δὲ Ἰησοῦς ὡς θεὸς ἐξουσιαστικῶ νόμῳ ταῦτα ἐνέκρου, οὐ μὴν δι' ἀσκητικῶν πόνων βοηθούμενος. καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης "κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας" τύπος ἦν κατηφείας τοῖς ὀφείλουσιν ἐπὶ τούτῳ πενθεῖν, ὁ δὲ κύριος "βασιλείαν οὐρανῶν κηρύσσων" τὸ φαιδρὸν ἐν ἑαυτῷ ἐπεδείκνυτο, δι' οὗ νῦν τοῖς πιστοῖς ὑπογράφει τὴν ἐσομένην ζωὴν καὶ τὴν ἄπονον χαρὰν. 144 Mt 11, 18-19 Ἐπρεπεν Ἰωάννη ὡς οἰκέτη διὰ τῆς ἄγαν σκληραγωγίας κατα νεκρῶσαι τὰ τῆς σαρκὸς πάθη, τῷ δὲ Χριστῷ ὡς ἐλευθέρῳ δυνάμει τῆς θεότητος ἐξουσιαστικῶς τὰ τῆς σαρκὸς νεκροῦν κινήματα καὶ τὸν ἔμφυτον τῆς σαρκὸς νόμον, οὐ μὴν δι' ἀσκητικῶν πόνων εἰς τοῦτο βοηθεῖσθαι. ὅμως Ἰωάννης "βάπτισμα κηρύσσων μετανοίας" τύπον ἑαυτὸν παρέσχε τοῖς ὀφείλουσιν πενθεῖν, ὁ δὲ κύριος "βασιλείαν οὐρανῶν κηρύσσων" εἰκότως τὸ ἀνειμένον καὶ φαιδρὸν ἐν ἑαυτῷ ἐπεδείκνυτο, δι' οὗ τοῖς πιστοῖς ὑπέγραψεν τὴν ἀνέκφραστον χαρὰν καὶ τὴν ἄπονον ζωὴν. αὐλὸς γὰρ ἐστίν ἢ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἡδύτης, θρῆνος δὲ τὰ γεέννης ἐπώδυνα. 145 Mt 11, 25 Τὸ ἐξομολογοῦμαί φησιν κατὰ συνήθειαν ἀνθρωπίνην ἀντὶ τοῦ χάριν ὁμολογῶ ἤγουν δοξάζω σε· ἔθος γὰρ τῇ θεοπνεύστῳ γραφῇ τὸ τῆς ἐξομολογήσεως ὄνομα κατὰ τοιόνδε τινὰ δέχεσθαι τρόπον. γέγραπται γοῦν ὅτι "ἐξομολογησάσθωσαν" κύριε "τῷ ὀνόματί σου τῷ μεγάλῳ, ὅτι φοβερὸν καὶ ἅγιόν ἐστιν". καὶ πάλιν· "ἐξομολογήσομαί σοι, κύριε,

ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου". ἀλλ' οἱ διεστραμμένοι τὸν νοῦν ἰδοῦ, φασίν, χάριν ὁμολογεῖ τῷ πατρί, εἶτα πῶς οὐκ ἐλάττων ἐστὶν αὐτοῦ; πρὸς τοῦτο φαίη τις ἂν τῶν εὖ εἰδότες τοῖς τῆς ἀληθείας συνασπίσαι δόγμασι· καὶ τί τὸ κωλύον, ὧ βέλτιστοι, τὸν ὁμοούσιον υἱὸν ἀποδέχεσθαι καὶ ἐπαινεῖν τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, σῶζοντα δι' αὐτοῦ τὴν ὑπ' οὐρανόν; εἰ δὲ νομίζεις διὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἐν ἐλάττωσιν εἶναι αὐτὸν τοῦ πατρὸς, ὅρα καὶ τὸ ἐφ' ἐξῆς. κύριον γὰρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς ὁμολογεῖ καὶ ἀποκαλεῖ τὸν πατέρα. ὁ δὲ υἱὸς τοῦ τῶν ὅλων κρατοῦντος θεοῦ πάντως που σὺν αὐτῷ δεσπόζει τῶν ὅλων, οὐχ ὡς ἐλάττων ἢ ἑτεροούσιος, ἀλλ' ὡς θεὸς ἐκ θεοῦ ταῖς ἴσαις εὐκλείαις στεφανούμενος καὶ τὴν κατὰ πᾶν ὁτιοῦν ἰσότητα πρὸς αὐτὸν ἔχων οὐσιωδῶς. 146 Mt 11, 27 Κατὰ διαφόρους ἐπινοίας ἢ θεοῦ γνώσις· κτίστου, ἣ ἔκτισεν, κριτοῦ <ἣ ἔκρινε καὶ τὰ ἄλλα. ταῦτα δὲ πάντα φανερά, ὧ ἂν ὁ υἱὸς> ἀποκαλύψῃ, οὐχ ἑτέρως ὄντι υἱῷ θεοῦ. <τοιγαροῦν> ὅς λαβὼν ἐξουσίαν τέκνον γενέσθαι ὅτε μὲν ἔχει οὐκ ἔγνω, οὐκ ἔχει τὸν πατέρα· ὅτε δὲ γίνεται ἀποκαλύψαντος Ἰησοῦ ὡς ἀδελφῷ γινώσεται. 147 Mt 11, 27 Ὡς περ οὖν ὁ πατὴρ λέγεται πεποιηκέναι τὰ πάντα, καί περ διὰ τοῦ υἱοῦ πάντα ποιῶν, οὕτω καὶ λέγεται τῷ υἱῷ πάντα παραδιδόναι αὐτὸν ἔχων δύναμιν καὶ δι' αὐτοῦ κατάρχων τῶν ὅλων καὶ συνῶν αὐτῷ. πλήν εἰ καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐξουσίαν λαμβάνειν οἰκονομικῶς λέγεται ὡς μὴ πεφυκυίας ἀνθρώπου φύσεως δεσπόζειν, οὐδὲ τοῦτο ἔξω τοῦ εἰκότος. 148 Mt 11, 27 Ὁ ὁρῶν τὸν υἱὸν τὴν τοῦ πατρὸς εἰκόνα ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ αὐτὸν ὁρᾷ τὸν πατέρα. ἀποκαλύπτει δὲ τὸν πατέρα ὡς ἐν πρωτοτύπῳ αὐτὸς τῷ πατρί φαινόμενος, ὑποφαίνων δὲ ἂν πάλιν ἐν ἰδίᾳ μορφῇ τὸ ἀρχέτυπον. ταῦτα δὲ θεοπρεπῶς νοητέον. ἐπειδὴ δὲ εἶπε πάντα μοι παρεδόθη, ἵνα μὴ δόξη ἑτέρας φυλῆς εἶναι καὶ παρὰ τὸν πατέρα ἦττων, ἐπήγαγε τοῦτο, ἵνα δείξῃ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀπόρρητον καὶ ἀκατάληπτον οὕσαν ὡς τὴν τοῦ πατρὸς· μόνη γὰρ ἡ θεία φύσις τῆς τριάδος ἑαυτὴν ἐπιγινώσκει. μόνος ὁ πατὴρ οἶδεν τὸν υἱὸν τὸν ἴδιον τὸν τῆς ἑαυτοῦ φύσεως καρπὸν, μόνον τὸ θεῖον γέννημα ἐπιγινώσκει τὸν ἐξ οὗ ἐτέχθη μόνον τὸ ἅγιον πνεῦμα οἶδεν "τὰ βάθη τοῦ θεοῦ", ὃ ἐστὶ τὰς ἐννοίας τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ. 149 Mt 11, 28 Ὁ οὖν ἀκούσας τῆς κλήσεως καὶ ἐγγίσας καὶ κολληθεὶς τῷ προστάξαντι, οὗτος ἀναπαύεται. ἀποστάντες, φησίν, τῆς φιλαμαρτήμονος γνώμης καὶ τῆς φιλοσαρκίας καὶ μετατρέπομενοι ἐπὶ τὰ ἐπαίνου ἄξια πράγματα ἐγγίσατέ μοι, ἵνα γένησθε "θείας κοινωνοὶ φύσεως" καὶ ἁγίου πνεύματος μέτοχοι. πάντας δὲ καλεῖ καὶ οὐ μόνους τοὺς ἐξ Ἰσραὴλ ὡς πάντων δημιουργὸς καὶ κύριος καὶ κοπιῶντας μὲν λέγει τοὺς Ἰουδαίους τοὺς μὴ ἰσχύοντας βαστάσαι τὸν νομικὸν ζυγόν, πεφορτισμένους τοὺς εἰδωλολάτρους τοὺς διὰ τοῦ διαβόλου καταφορτισθέντας καὶ τῷ πλήθει τῶν ἁμαρτιῶν καταβαρυνόμενους. ὑμεῖς οὖν, φησίν, ὧ Ἰουδαῖοι, νεύσατε πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐπίγνωτε ἐμὲ τὸν ὑμέτερον κηδεμόνα καὶ δεσπότην καὶ ἐγγύθεν τῆς προσόδου τὸ κέρδος κομιζόμενοι. ἀπαλλάττω γὰρ ὑμᾶς τῆς ὑπὸ τὸν νόμον δουλείας, ἐν ἣ πολλὸν ὑπομένετε κόπον, οὔτε ῥαδίως ἐξανύειν αὐτὸν δυνάμενοι καὶ μέγιστον τῶν ἁμαρτημάτων "τὸ φορτίον" ἑαυτοῖς κατασκευάζοντες, ὅσω πλείονα φυλάττειν προσῆκεν ὑμᾶς ἀκόλουθα τῷ νόμῳ διαπραττομένους. 150 Mt 11, 30 Ἐλαφρὸς ἐστὶν ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ, ἐπεὶ οὐ κολάζει ἡμᾶς καθάπερ ὁ νόμος τὸ ἀναμάρτητον ἀπαιτῶν καὶ ἀπαθές, ἀλλ' ἐν ἀπλοῖς ῥήμασιν ἔχει τὴν ἐπαγγελίαν καὶ τὸν τῆς ἀρετῆς ὑπογραμμόν.

152 Mt 12, 1-2 Ἐνθα μὲν γὰρ οὐδὲν γίνεται μέγα καὶ γενναῖον, ἡσυχάζουσιν, ἔνθα δὲ ὁρῶσί τινες σωζομένους, καὶ πάντων εἰσὶ φορτικώτεροι· οὕτως ἐχθροὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων εἰσὶ σωτηρίας καὶ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἀνεπιστῆμονες. εἰ γὰρ ἑτέρα

παρὰ τὴν πρώτην διαθήκην ἐστὶν ἡ καινὴ ἢ διὰ Ἱερεμίου προκηρυχθεῖσα, δεῖ πάντως καὶ νόμοις οὐχὶ τοῖς ἀρχαίοις κεχρῆσθαι, ἀλλὰ τοῖς καινοῖς. ἀλλ' οἱ Φαρισαῖοι τοῦτο συνιδεῖν μὴ θελήσαντες ἐφεδρεύουσι τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις καὶ φασὶ περὶ αὐτῶν τῷ Χριστῷ· ἰδοὺ, τοῖς νομικοῖς ἐντάλμασι ἐναντιούμενους ὀρώμεν τοὺς ὑπὸ σοῦ παιδαγωγούμενους· τοῦ γὰρ νόμου κελεύοντος ἀργεῖν ἐν σαββάτῳ καὶ μηδενὸς παντάπασιν ἄπτεσθαι πόνου περιτρίβουσι ταῖς χερσὶν ἀστάχνας οἱ μαθηταί. σὺ δὲ αὐτὸς εἶπέ μοι, ὦ Φαρισαῖε, τὴν σαββατικὴν ἐαυτῷ τράπεζαν παραθεῖς οὐ συνθραύεις τὸν ἄρτον; τί οὖν ἑτέρους αἰτιά; πῶς δὲ καὶ ὁ σωτὴρ περὶ αὐτῶν ἀπολογεῖται; 153 Mt 12, 9–14 Ἀσεβεῖς ὄντες οἱ Φαρισαῖοι ὑπεκρίνοντο τὴν εὐσέβειαν, ἵνα τοὺς εὐσεβεῖς ἐξολοθρεύσωσι. διὸ καὶ τὸν Χριστὸν διαβάλλειν ἐπεχείρουν καὶ τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς ὀρώντες αὐτοὺς λαμπρυνόμενους τοῖς θαύμασιν. 154 Mt 12, 23–28 Ἐπειδὴ, φησὶν, οὐκ ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμόνων ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια ὡς ἔδειξεν εἰπὼν, ὅτι πᾶσα βασιλεία καθ' ἐαυτῆς μερισθεῖσα διαλύεται τε καὶ φθείρεται, ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος ἄρα ἐκβάλλω αὐτὰ καὶ διὰ τοῦτο ἡγγικεν ἡ τοῦ θεοῦ βασιλεία. 155 Mt 12, 29 Ἰσχυρὸν δὲ καλεῖ τὸν διάβολον οὐχ ὡς φύσει τοῦτο ὄντα, ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ τυραννίδα δηλοῖ, ἣν ἐκ τῆς ἡμετέρας ῥαθυμίας ἐκτίησας· διαρπάζω δὲ αὐτόν, οὐκ ἔων ἔχειν προσκυνητὰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ μεταπείθων ἔλθειν. πῶς οὖν σύμμαχος μοι γενήσεται καθ' ἐαυτοῦ; 156 Mt 12, 31–32 Ὅταν τις εἰς ἄνθρωπον ἡμάρτανε, δυνατὸν ἦν ὑπὲρ αὐτοῦ παρακαλέσαι τὸν θεόν, ὅταν δὲ εἰς θεὸν οἱ ἄνθρωποι ἐβλασφήμουν, οὐκ ἔστιν ὑπὲρ αὐτῶν παρακαλέσαι. πλὴν ἐπειδὴ ὡς ἄνθρωπος ὀρώμενος ὁ τοῦ θεοῦ υἱός, εἰ καὶ φύσει θεὸς ἦν, οὐ πάνυ τι τοῖς ἀσυνέτοις ἐγνωρίζετο, δίδωσιν ἔσθ' ὅτε τοῖς ἐξ ἀγνοίας ἀμαρτάνουσιν εἰς αὐτὸν συγγνώμην, τοῖς δὲ εἰς τὸ πνεῦμα διηνεκῆ λέγει τὴν κόλασιν ἐπάγεσθαι. 157 Mt 12, 31–32 Πνεῦμα λέγων ὀλόκληρον τὴν τῆς τριάδος θεότητα· πλὴν δίδεται τοῖς μετανοοῦσιν διὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος συγγνώμη. ἀλλὰ τὸ μέγεθος θέλων δεῖξαι ὁ Χριστὸς τοῦ ἀμαρτήματος, οὕτως εἶπεν, ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἀμαρτία ἀσυγχώρητος παρὰ θεῷ ἐν τοῖς γνησίως καὶ κατ' ἀξίαν μετανοοῦσιν. Πνεῦμα λέγων ὀλόκληρον τὴν τῆς τριάδος θεότητα λέγει· πλὴν δίδεται τοῖς μετανοοῦσιν διὰ τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος βαπτίζομένοις συγγνώμη. ἀλλὰ τὸ μέγεθος θέλων δεῖξαι ὁ Χριστὸς τοῦ ἀμαρτήματος εἶπεν τοῦτο· εἰ γὰρ καὶ ἔθος τῷ θεῷ πολλάκις ἢ ὧδε μόνον ἀπαιτῆσαι εὐθύνας τοὺς ἀμαρτήσαντας οὐ μὴν κάκεϊ κατὰ τὸ "οὐκ ἐκδικήσει κύριος δις ἐπὶ τὸ αὐτό", ἦτοι ἀνεξικακῆσαι μὲν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὐ μὴν κάκεϊθεν δοῦναι συγγνώμην, ἀλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀνεξάλειπτον καὶ ἀσύγνωστον καὶ ὧδε κάκεϊ λέγει τὴν κόλασιν. 158 Mt 12, 34–35 Ὅταν λέγη θησαυρόν, τὸ πλῆθος ἐνδείκνυται τῶν ἐν τῇ ψυχῇ κειμένων. ἵνα δὲ μὴ εἴπωσί τινες ὅτι φύσει πεφύκασι πονηροὶ οἱ ἄνθρωποι, ἐπὶ τῶν Φαρισαίων τοῦτο ἐδήλωσεν, ὅτι δυνατὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα ἄνθρωπον ποτε μὲν ἀγαθὸν γενέσθαι, ποτὲ δὲ κακόν, λέγων· ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας αὐτοῦ λαλεῖ, ὁμοίως καὶ ὁ κακός. 159 Mt 12, 35 Εἰ καὶ εἶπεν ὁ κύριος, ὅτι πονηροὶ ὄντες οὐ δύνανται μὴ πονηρὰ λαλεῖν, οὐχ ὡς φύσει ὄντων αὐτῶν πονηρῶν τοῦτο εἶπεν, ἀλλ' ὡς ἐκ πολλῆς τῆς ἀνοίας κατακρατηθέντων ὑπὸ τοῦ κακοῦ. Εἰ δὲ καὶ εἶπεν ὁ κύριος, ὅτι πονηροὶ ὄντες οὐ δύνανται ἀγαθὰ λαλεῖν, οὐχ ὡς φύσει ὄντων πονηρῶν τοῦτο εἶπεν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν προαιρετοῦ κινήματος. 160 Mt 12, 38 Ἐπειδὴ τὰ γεγονότα σημεῖα, φασίν, δαιμόνων ἦσαν, ἅπερ ἐπὶ μόνῃ τῆς γῆς ποιεῖ τὰς φαντασίας, ποιήσον καὶ σὺ ἀπὸ τῆς σῆς δυνάμεως σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ· ἕτερος γὰρ εὐαγγελιστὴς σαφῶς εἶπεν, ὅτι "ἐξ οὐρανοῦ" ἤτουν αὐτὸν σημεῖον ποιῆσαι, ὅπερ τῇ θεῖα δυνάμει ἔπρεπεν

ποιῆσαι. τοῦτο δὲ ἔλεγον ὡς μὴ δυναμένου αὐτοῦ ποιῆσαι τι τῶν θεοπρεπῶν τυφλώττοντες τῇ διανοίᾳ· τὸ γὰρ ἀνοίξαι ὀφθαλμούς τυφλῶν καὶ νε κρούς ἐγεῖραι καὶ θαλάσση καὶ ἀνέμοις ἐπιτιμᾶν μόνης ἐξουσίας θεο πρεπούς. 161 Mt 12, 39 Πονηροὶ δὲ ὡς τὸ ἐξαίρετον τῆς διανοίας δαπανῶντες οὐ περι φιλοθεΐαν, ἀλλὰ περι τὸ δρᾶν τι καὶ λέγειν κατὰ θεοῦ. μοιχαλίδα δὲ ἐκάλεσε καὶ τὴν προτέραν καὶ τὴν παροῦσαν ἀπιστίαν δηλῶν· οὔτε γὰρ τῷ πατρὶ ἐπίστευσαν καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ ἀπέστησαν τοῦ νυμφευσαμέ νου τὴν ἀνθρωπότητα καὶ μνηστευσαμένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τὸ εἰρημένον· "καὶ μνηστεύσομαί σε ἑμαυτῷ εἰς τὸν αἰῶνα", προσεκολλήθησαν δὲ τῷ σατανᾷ τὸν τῆς νοητῆς πορνείας τρόπον ἀποκαλοῦντες. δείκνυσιν ἑαυτὸν πάλιν τῷ πατρὶ-τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. 162 Mt 12, 41 Ὡστε <εἰ> ὡς τύπος Χριστοῦ Ἰωνᾶ λαμβάνεται, οὐ κατὰ πάντα λαμβάνεται, οἷον ἀπεστάλη τοῖς Νινευίταις κηρῦξαι, ἀλλ' ἐζήτησε φυ γεῖν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ καὶ κατοκνήσας ὄραται πρὸς ἀποστολὴν. ἀπέσταλται καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατὴρ ὁ υἱὸς κηρύσσων τοῖς ἔθνε σιν, ἀλλ' οὐκ ἀπρόθυμος ἦν εἰς διακονίαν. παρεκάλει τοὺς συμπλέον τας ὁ προφήτης βαλεῖν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, κατεπόθη δὲ καὶ ὑπὸ κήτους, εἶτα καὶ ἐξεδόθη τριήμερος καὶ μετὰ τοῦτο ἀπῆλθεν εἰς Νινευὶ καὶ πεπλήρωκε τὴν διακονίαν, λελύπηται δὲ οὐ μετρίως κατοικτεΐραντος τοῦ θεοῦ τοὺς Νινευίτας. ὑπέστη καὶ ὁ Χριστὸς ἐκὼν τὸν θάνατον, ἔμεινεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς, ἀνεβίω τε ἂν καὶ μετὰ τοῦτο ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ τοῦ πρὸς τὰ ἔθνη κηρύγματος ἐκέλευε ποιεῖσθαι τὴν ἀρχήν, πλὴν οὐ λελύπηται σωζομένους ὁρῶν τοὺς κεκλημένους εἰς ἐπί γνωσιν. οὐκοῦν ὥσπερ αἱ μέλιτται λειμῶνας καὶ ἄνθη περιπτάμεναι τὸ χρῆσιμον αἰε συναγείρουσιν πρὸς τὴν τῶν κηρίων κατασκευήν, οὕτω χρῆ καὶ ἡμᾶς τὴν θεόπνευστον ἀνερευνωμένους γραφὴν τὸ τελοῦν εἰς διασάφησιν τῶν Χριστοῦ μυστηρίων αἰε συλλέγειν καὶ συνδιατιθέναι καὶ τὸν λόγον ἐπιτελεῖν ἀνεπίπληκτον. 163 Mt 12, 43-45 Καὶ μάλα εἰκότως· ὅταν γὰρ ἄπαξ τις ἐλευθερωθῆς τῶν κακῶν μὴ σωφρονισθῆ, πολλῷ χαλεπώτερα πείσεται τῶν προτέρων· διὰ γὰρ τοῦτο εἶπεν· οὐχ εὐρίσκει ἀνάπαυσιν, ἵνα δείξη, ὅτι πάντως καὶ ἐξ ἀνάγκης λήψεται τὸν τοιοῦτον ἢ τῶν δαιμόνων ἐπιβουλή· καὶ γὰρ ἀπὸ δύο τούτων τὸν τοιοῦτον σωφρονισθῆναι ἔδει, ἀπὸ τε τοῦ παθεῖν πρό τερον, ἀπὸ τε τοῦ ἀπαλλαγῆναι. μᾶλλον δὲ καὶ τρίτον πρόσεστιν ἢ τοῦ χεῖρονα πείσεσθαι ἀπειλή, ἀλλ' ὅμως οὐδενὶ τούτων ἐγένοντο βελτίους. ἦν μὲν αὐτοῖς ἔνοικον τὸ πονηρὸν πνεῦμα καὶ ὅτε ἐν Αἰγύπτῳ ἐθήτεον καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις διαζῶντες ἔθεσί τε καὶ νόμοις μεστοὶ ἦσαν πάσης ἀκα θαρσίας. ἐπειδὴ διὰ Μωσέως λελύτρωνται καὶ νόμον ἐσχήκασιν παιδα γωγὸν πρὸς τὸ τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας καλοῦντα φῶς, ἀπελήλατο τὸ βέβηλον καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα. ἐπειδὴ δὲ οὐ πεπιστεύκασιν εἰς Χριστόν, πάλιν αὐτοῖς ἐπεδήμησε τὸ δαιμόνιον· εὔρε γὰρ αὐτῶν τὴν καρδίαν γυμνήν καὶ σχολάζουσαν ἀπὸ πάσης εὐσεβείας καὶ οἰονεῖ σεσαρω μένην καὶ κατώκησεν ἐν αὐτοῖς· ὥσπερ γὰρ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὅταν ἴδῃ καρδίαν ἀνθρώπου σχολάζουσαν ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας καὶ ἐναυ λίζεται καὶ κατοικεῖ καὶ ἐπαναπαύεται ἐν αὐτῷ, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ψυχαῖς ἀνόμων ἐνδαιτιασθαι φιλεῖ.

164 Mt 13, 3 Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς λαλεῖ ὁ Χριστός, ἵνα καὶ διὰ τούτων δείξη, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ προφητευθεῖς, περι οὗ εἶπεν Δαυίδ· "ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου" καὶ πάλιν· "καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος κρῦ πτων τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ κρυβήσεται ὡς ἀφ' ὕδατος φερομένου". 165 Mt 13, 12-13 Τοῖς ἐπεικέσι καὶ φιλομαθέ σιν ἔχουσι γινῶσιν ἐνοικισθήσεται τὸ θεῖον φῶς πλουσιώτερον ἢ πά λαι, τοῖς δὲ

έσχηκόσι σπινθήρα φωτὸς νοητοῦ, εἰς ἀσύνετον δὲ τρα πείσι γνῶσιν σβεσθήσεται καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν ὃ ἔχουσι σέλας, ὅπερ πεπόνθασιν Ἰουδαῖοι εἰς Χριστὸν μὴ πιστεύσαντες· εἶχον γὰρ μικρὰν φωταγωγίαν ἐκ τοῦ νόμου ὁδὴ γούσαν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν εἰς θεὸν γνῶσιν. ἐπειδὴ δὲ εἰς Χριστὸν δε δυσσεβήκασιν, καὶ αὐτῆς ἑστερήθησαν. ὁ μέντοι κύριος σαφέστερον δεικνύς τί ἐστὶν ὅπερ εἶπεν, ὅτι τῷ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ, ἐπάγει· διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιούσιν. Τοῖς εὐμαθέσιν ἀνθρώποις καὶ καλῶς διακειμένοις πρὸς παραδοχὴν θείων λόγων ἐνοικισθήσεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀυξάνον ἐν αὐτοῖς τὰ χαρίσματα, τοῖς δὲ σπινθήρα φωτὸς κεκτημένοις καὶ τοῦ του ἀμελήσασιν σβεσθήσεται πάντως καὶ ἀρθήσεται ἀπ' αὐτῶν καὶ τὸ σμικρότατον, ὃ πρότερον εἶχον. τοῦτο δὲ Ἰουδαῖοι πεπόνθασιν λαβόντες φῶς ἐκ τοῦ νόμου καὶ μὴ πολυπλασιάσαντες, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀληθείας ἐλθούσης ἀμβλυωπήσαντες πρὸς αὐτὴν ἀφηρέθησαν, ὃ ἐκέκτηντο. 166 Mt 13, 15 Τὸ εἰπεῖν μήποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἰάσομαι αὐτοὺς ἐπιτεταμένην ἐμφαίνει δυστροπίαν, πλὴν καὶ ἐπισπωμένου ἐστὶν καὶ ἐρεθίζοντος· δείκνυσι γάρ, ὅτι ἐὰν ἐπιστρέψωσιν, ἴαται αὐτούς· διὰ γὰρ τὸ σωθῆναι αὐτοὺς οὕτως λαλεῖ, ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν ὅλως μηδὲν λαλῆσαι, ἀλλὰ σιωπᾶν, πλὴν οὐ διὰ τὴν ἰδίαν δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν πάντα ποιεῖ. 167 Mt 13, 16 Μακαρίζεται τοίνυν αὐτοὺς ὡς ἀκηκοῦσας τῆς τοῦ υἱοῦ φωνῆς καὶ ἀξιωθέντας τῆς αὐτοῦ θέας, δι' οὗ καὶ ἐν ᾧ τὴν τοῦ πατρὸς καὶ θεοῦ ἐώρων φύσιν νοητῶς, ὧν ἠξιώθησαν οἱ πάλοι ἅγιοι καὶ πληρεστάτην ἔσχον τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς θυμηδίαν. 168 Mt 13, 19–22 Ἴδωμεν ὡς ἐν παχέσι πράγμασι, τί ἐστὶ τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἶναι. σκληρὰ καὶ ἀνόνητός πῶς ἐστὶ πᾶσα ὁδὸς διὰ τὸ τοῖς ἀπάντων ὑποκεῖσθαι ποσὶ καὶ οὐδὲν αὐτῇ ἐγγώνυται τῶν σπερμάτων, κεῖται δὲ μᾶλλον ἐπιπολῆς καὶ τοῖς ἐθέλουσι τῶν πτηνῶν ἔτοιμα εἰς διαρπαγὴν. οὐκοῦν οἱ τὸν νοῦν ἔχουσι ἐν ἑαυτοῖς σκληρὸν καὶ οἷον πεπιλημένον, οὗτοι τὸν θεῖον οὐ παραδέχονται σπῆρον, ἀλλὰ τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι πεπατημένη γέγονασιν ὁδός· ταῦτα γὰρ ἐστὶ "τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ". οὐρανὸν δὲ ἐνταῦθα τὸν ἀέρα νοοῦμεν, ἐν ᾧ τὰ τῆς πονηρίας πνεύματα στρέφονται, ὑφ' ὧν καὶ τὸ καλὸν σπέρμα διαρπάζεται καὶ ἀπόλλυται. τίνες δὲ καὶ οἱ ἐπὶ τῆς πέτρας; εἰσὶ τινες ἀπεριέργως ἔχοντες τὴν πίστιν ἐν ἑαυτοῖς, τὸν δὲ νοῦν οὐ καθιέντες εἰς τὴν τοῦ μυστηρίου βάσανον. οὗτοι κούφην τε καὶ ἀνάρριζον ἔχουσι τὴν εἰς θεὸν εὐσέβειαν. κἂν μὲν ἐξ οὐρίας φέρηται τὰ Χριστιανῶν πράγματα οὐδενὸς αὐτὰ καταχειμάζοντος πειρασμοῦ, σώζουσιν τηνικάδε μόλις ἐν ἑαυτοῖς ἐκεῖνοι τὴν πίστιν, θορυβήσαντος δὲ διωγμοῦ ἀφιλοπόλεμον ἔχουσι τὴν ψυχὴν. 169 Mt 13, 19–23 Ματθαῖος ἔγραψε πονηρός, Μάρκος δὲ "σατανᾶς", Λουκᾶς δὲ "διάβολος". οὐ ταῦτόν ἐστι παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ ἐν τῇ ὁδῷ, δεόμεθα δὲ τῆς διαφορᾶς διὰ τὸ "ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός"· πλὴν οἱ τρεῖς ἔγραψαν παρὰ τὴν ὁδόν. χαριέστατα δὲ Ματθαῖος καὶ Μάρκος "ἐπὶ τὰ πετρώδη", οὐκ ἐπὶ πέτραν φησὶν ἐσπάρθαι τὸν λόγον. ἐπὶ μὲν σύμπαντος τοῦ παρὰ τὴν ὁδὸν εἴρηται τὸ μὴ συνιέντος. ἐπὶ δὲ τῆς καλῆς γῆς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς· μήποτ' οὖν οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη καὶ οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας μεταξύ εἰσιν ἀσυνετούντων καὶ συνιέντων. προτρεπτικὸν δὲ εἰς τὸ συνέσεως ἐπιμελεῖσθαι· εἰ γὰρ μὴ τοῦ συνιέντος ἀρπάζεται ὁ σπῆρος, σύνεσιν ἀναληπτέον καὶ καλυπτέον τὸν σπῆρον ἐν τῇ γῆ, τῇ μνήμῃ, ἵνα ῥιζοβολήσῃ καὶ μὴ γυμνὸν εὐρισκόμενον ἀρπαγῇ ὑπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων. 171 Mt 13, 49–50 Ὅτι δὲ οἰκουμένη γέγονεν ἢ διὰ Χριστοῦ κλησὶς, αὐτὸς πιστῶσεται λέγων ἐναργῶς, ὅτι τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων τὸ λίνον ἐκ παντὸς συνάγει γένους. καὶ ὡσπερ οἱ τῆς τῶν ἰχθύων θήρας ἐπιστῆμονες καὶ

θαλασσοργικὸν ἔχοντες ἐπιτήδευμα χαλῶσι τὸ λίνον οὐ δια κρίνοντες, ἀλλ' ὅπερ ἂν τοῖς βρόχοις ἐναποληφθῆ, τοῦτο πάντη καὶ πάν τως ἔλκουσιν εἰς γῆν, οὕτω καὶ ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος καὶ ἡ θὰν μαστὴ καὶ πολὺπλοκος τῶν ἱερῶν μαθημάτων διδασκαλία, ἦν οἱ καλοὶ ἀλιευταὶ ἀπόστολοι ἔπλεξαν, ἐκ παντὸς ἔλκει γένους καὶ συνάγει πρὸς θεόν. συνάγει δὲ μέχρι καιροῦ, ὃς πληρωθήσεται κατὰ τὸν καιρὸν τῆς συντελείας, καθ' ὃν τοὺς σαγηνευθέντας ἐκτὸς τοῦ βίου ἐλκύσαντες οἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοι ἄγγελοι τοῦ θεοῦ τὴν πάντων διάκρισιν ποιήσονται ἀφορίζοντες τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων. 172 Mt 13, 52 Γραμματεὺς ἐστὶν ὁ διὰ τῆς ἐπιμόνου ἀναγνώσεως τῶν γραφῶν τῆς τε παλαιᾶς καὶ τῆς νέας θησαυρὸν γνώσεως ἑαυτῷ ἀποθέμενος. διὸ μακαρίζει τοὺς συνενεγκόντας ἐν ἑαυτοῖς νομικὴν παιδείαν καὶ εὐαγγελικὴν, ὥστε ἐκβάλλειν ἐκ τοῦ θησαυροῦ νέα καὶ παλαιά. τούτους καὶ γραμματεῖ ὁμοιοῖ καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ φησιν· "ἀποστέλλω" ὑμῖν "σοφοὺς καὶ γραμματεῖς". εἶδες πῶς οὐκ ἐκβάλλει τὴν παλαιάν-δι' ὧν καλλωπίζεται ἡ ψυχὴ.

174 Mt 14, 13-21 Νῦν δὲ καὶ κοφίνους ἐγέμισεν καὶ ὅτι μᾶλλον ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν μαθητῶν ἐδόθη εἰς μισθὸν τῆς διακονίας, δι' οὗ σημαίνεται, ὅτι οἱ διακονοῦμενοι πολὺν ἔξουσιν τὸν μισθόν. ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄλλος εὐαγγελιστῆς "κριθίνους" λέγει τοὺς ἄρτους, ὁ τῆς θεωρίας σκοπὸς εἰς τοῦτο ὄρα· ἡ κριθὴ κτηνώδης ἐστὶ τροφή, ἥτις ἐστὶν ἡ διὰ Μωσέως θεωρία τοῖς ἀλογωτέροις προσενεχθεῖσα· διὰ τοῦτο δὲ καὶ πέντε τοὺς ἄρτους φαμέν διὰ τὸ πενταμερὲς τοῦ Μωσέως συγγράμματος, δύο δὲ τοὺς ἰχθύας, δι' ὧν δηλοῦται ἡ διττὴ τῶν ἀλιέων συγγραφὴ, ἀποστολικὴ τε καὶ εὐαγγελικὴ. 175 Mt 14, 15 Τί τὸ ἀπόλυσόν ἐστὶν, ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς. οἱ μὲν τῶν ἀκολουθούντων τῷ Χριστῷ πονηρῶν πνευμάτων συνεχόντων αὐτοὺς ἀπαλλάττεσθαι παρεκάλουν, οἱ δὲ καὶ ἐτέρων ἀρρωστημάτων ἐζήτουν ἀπόθεσιν. ὡς οὖν εἰδότες οἱ μαθηταὶ ὅτι κατανεύσας μόνον ἀποπεραίνει τοῖς κάμνουσι τὸ ποθούμενον, ἀπόλυσον αὐτοὺς φασιν, οὐκ αὐτοὶ μᾶλλον ἀκηδιῶντες ὡς παρακμάσαντος τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ τῆς εἰς τοὺς ὄχλους ἀγάπης ἐχόμενοι καὶ οἷον μελετῶντες ἤδη τὴν ποιμαντικὴν ἐπιστήμην καὶ τοῦ κήδεσθαι λαῶν ἀρχόμενοι. 176 Mt 14, 19 Τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον πληρῶν ὁ σωτὴρ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπει· καὶ γὰρ δούλου μορφήν ἀνέλαβε θεὸς ὧν κατὰ φύσιν καὶ διὰ τῶν χειρῶν τῶν μαθητῶν δίδωσι τὰς τροφὰς τοῖς ὄχλοις τὴν τῶν ἀγίων αἰνιττόμενος πρὸς θεὸν ἐγγύτητα. διὸ οἱ μὴ τοιοῦτοι ἔξω ἐστήκασιν αὐτοῦ. 177 Mt 14, 19 Ἴνα διὰ τρόπου παντὸς θεὸς ὧν φύσει ἐπιγινώσκηται, πολὺ πλασιάζει τὸ βραχὺ, βλέπει τε εἰς οὐρανὸν οἷον τὴν ἄνωθεν εὐλογίαν αἰτῶν. ἐποίει δὲ καὶ τοῦτο οἰκονομικῶς δι' ἡμᾶς. ἔστι μὲν γὰρ αὐτὸς ὁ πάντα πληρῶν, ἡ ἄνωθεν καὶ παρὰ πατρὸς εὐλογία. ἴνα δὲ μάθωμεν ἡμεῖς, ὅτι τραπέζης ἀρχόμενοι καὶ μέλλοντες ἄρτους διακλᾶν θεῷ προσάγειν ὀφείλομεν ὑπταίαις ὡσπερ ἐνθέντες χερσὶ καὶ τὴν ἄνωθεν εὐλογίαν ἐπ' αὐτοὺς καταφέρειν, ἀρχὴ καὶ τύπος καὶ ὁδὸς τοῦ πράγματος γέγονεν ἡμῖν οἰκονομικῶς. 178 Mt 14, 20 Τὸ τῶν ἄρτων περισσεῦσαι τὰ κλάσματα πληθῶς ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγης κατακορσεθείσης πληροφορία σαφὴς ἂν γένοιτο, εἰ τῆς φιλοξενίας τὸ χρῆμα πλουσίαν ἔχει παρὰ θεοῦ τὴν ἀντέκτισιν. ἔξεστι δὲ ἰδεῖν τοῖς ἀρχαιοτέροις θαύμασι τὰ νέα συμβαίνοντα καὶ μιᾶς ὄντα καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἐνεργήματα. ἔβρεξεν ἐν ἐρήμῳ τὸ μάννα τοῖς ἐξ Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἰδοὺ δὴ πάλιν ἐν ἐρήμῳ τοῖς ἐν ἐνδείᾳ τροφῆς κεχορήγηκεν ἀφθόνως οἷον ἐξ οὐρανοῦ καθιεῖς αὐτήν· τὸ γὰρ πολυπλασιάζει τὸ βραχὺ καὶ οἷον ἐκ τοῦ μηδενὸς τὴν οὕτω πολλὴν ἀποθρέψαι πληθὺν οὐκ ἀπεικὸς ἂν εἴη τῷ πρώτῳ σημείῳ. 179 Mt 14, 21 Ἐκλεκτὸν αἰεὶ θεῷ τὸ ἄρρεν ὡς μαχιμώτατον καὶ εἰς ἥβην ἐλθεῖν ἤγουν εἰς εὐεξίαν

πνευματικήν καὶ σπερματίζειν καὶ τοὺς λοιποὺς δι δάσκειν δυνάμενον καὶ ἀναμετρεῖν "εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ" ἰσχύον. 180 Mt 14, 23 Εὐχεται δὲ οὐχ ὡς δεόμενος, ἀλλ' ὡς ἀρχιερεὺς τὰς ὑπὲρ ἡμῶν ἰκεσίας ποιούμενος. καὶ μετ' ὀλίγον· ἕως ἑσπέρας, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐ δεῖ ἀψικόρως ἔχειν περὶ τούτου, ἀλλ' ὑπομονὴν καὶ προθυμίαν. δι δάσκει δὲ καὶ τοῦτο, ὥστε ἐν ᾧ χρεῖα, ὀφείλομεν τὰ κοινωφελῆ λα λείν τοῖς ἐντυγχάνουσιν καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην διάλεξιν καὶ διδασκαλίαν ἐπὶ τὴν προσευχὴν χωρεῖν. Προσεύχεται οὐχ ὡς δεόμενος τινος ὁ θεός, ἀλλ' ὡς ἀρχιερεὺς τὰς ὑπὲρ ἡμῶν ἰκεσίας ποιούμενος, καίτοι καθ' ὃ νοεῖται καὶ ἐστὶ θεὸς φύσει αὐτὸς χορηγῶν τοῖς ἀγίοις τὰ αἰτήματα. εὐχεται δὲ ἕως ἑσπέρας, ἵνα δείξῃ, ὅτι οὐ χρὴ ἀψικόρως ἔχειν περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν ἐνδείκνυσθαι. ὁ μὲν οὖν ἀνέβαινεν ἐκεῖσε καὶ προσήυχετο. 181 Mt 14, 27 Εἰπὼν θαρσεῖτε τὴν πίστιν ἀπαιτεῖ, δι' ἧς ἕκαστος τῶν εἰλικρινῶς εἰς Χριστὸν πιστευόντων σώζεται· ἐπαγαγὼν δὲ ἐγὼ εἰμι λύει πάντα φόβον· ἐγὼ γάρ, φησὶν, εἰμὶ ὁ πάντα δυνάμενος ποιῆσαι.

182 Mt 15, 1–6 Προσηέσαν τινες τῶν Ἰουδαίων καὶ καθιεροῦν ἐσπούδαζον τῷ θεῷ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, ὡς ἐν τύπῳ μὲν ἔτι καὶ σκιᾷ πλην κατὰ τὸν νόμον τὰς παρὰ σφῶν αὐτῶν ὁμολογοῦντες τιμὰς τοῖς ἱεραῖσθαι λαχοῦσι καὶ τῷ θεῷ προσεδρεύουσι θυσιαστηρίῳ, ἀλλ' ἦσαν τινες ἐφιέμενοι μὲν τῆς τοιαύτης δόξης, τοῦ ἡγιασμένοι εἶναι φημί καὶ ἱεροὶ καὶ θεῖον ἀνάθημα, σπάνει δὲ χρημάτων ἀνακόπτοντες τὴν ἐπιθυμίαν. προτρεπόντων δὲ αὐτοὺς ἐπὶ τὸ δεῖν εἶναι πρὸς τοῦτο τῶν Φαρισαίων καὶ γραμματέων –ἐρασιχρήματοι γὰρ οὗτοι λίαν–τὴν εἰς γονέας αἰδῶ προετείνοντο καὶ ἀληθεύοντες ἔλεγον, μόλις δύνασθαι ἑαυτοῖς κάκεῖνοις τὰ ζωαρκῆ πορίζεσθαι. οἱ δὲ ἀναπείθειν ἐτόλμων παρ' οὐδὲν ἠγεῖσθαι τὸ χρῆμα διὰ τὸν θεόν, κἂν προσίοιεν οἱ γεγεννηκότες τὴν συνήθη παρ' αὐτῶν ζητοῦντες ἐπικουρίαν, χρῆναι λέγειν ἐδίδασκον τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, ὅτι δῶρόν ἐστιν, ὅπερ ἂν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῆς, τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ ἂν ἐξ ἐμοῦ λάβῃς, γίνωσκε τὸ θεῖον παραβλάπτων ἀνάθημα καὶ χρήμασιν ἱεροῖς τὰς χεῖρας ἐπάγων· ἀνατέθεικα γὰρ ἑμαυτὸν καὶ ὡς δῶρον ἐπήγγελμαι τῷ θεῷ. οἱ δὲ γονεῖς τὰ ἐκ τῆς ἱεροσυλίας δεδιότες βλάβη καὶ τοὺς ἐπὶ τῷδε νόμους διαπεφρικότες διεκαρτέρουν οἰμῶζοντες καὶ τὴν εἰς θεὸν εὐσέβειαν πρόφασιν αὐτοῖς γενέσθαι λιμοῦ διετείνοντο κατακεκραγότες τάχα που καὶ τῆς θείας ἐντολῆς ἀδικούσης αὐτοὺς εἰς τὰ καιριώτατα. διὰ τί τοίνυν, φησὶν, ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ἔδει γάρ, ἔδει τιμᾶν τοὺς φύσαντας, οὐ τῆς εἰς θεὸν εὐσεβείας ἕνεκα τὸν ἐπ' αὐτοῖς καταλύειν νόμον. οὐκοῦν οὔτε τῶν τῷ θεῷ πρεπόντων ἀμελητέον διὰ τὰ ἀνθρώπινα οὔτε μὴν εἰς ἅπαν τῶν ἀνθρώπων διὰ τὸν θεὸν καταμελητέον, ἀπονέμοντας δὲ μᾶλλον τὸ τῆς ἀγάπης ἐξαιρετόν τῇ πάντων ἀρχῇ, τοῦτ' ἐστὶν θεῷ, καθάπερ ἐν τάξει δευτέρᾳ καὶ γείτονι παρακομίζειν εὐθύς καὶ εἰς τοὺς τῆς γενέσεως ὑπουργοὺς τὰς αὐτοῖς ὅτι μάλιστα πρεπούσας τιμὰς. 183 Mt 15, 4–6 Τοῦ θεοῦ παραγγέλλοντος τιμᾶν τοὺς γονεῖς καὶ κίνδυνον ἀπαρτήσαντος τοῖς παραβαίνουσιν ὑμεῖς παραγγέλλετε τοῖς παισὶ μὴ τιμᾶν τοὺς γονεῖς, εἰ μήπου ἄρα οἱ παῖδες ἐκ φιλοτιμίας τοῦτο θελήσουσιν ποιεῖν, ἀλλ' ἐὰν ὑμᾶς αἰτήσωσί τι, λέγειν πρὸς αὐτούς, ὅπερ ἂν ἐξ ἐμοῦ λάβῃς, ἴσθι τοῦτο ἀποστερῶν τοῦ θεοῦ· εἰς θυσίαν γὰρ αὐτὸ ὑπεσχόμην δοῦναι. καὶ δεῖ μὲν τὸν θεὸν προτιμᾶσθαι τῶν γονέων, χρῆναι δὲ <λέγω> καὶ τὴν εἰς γονέας τιμὴν φυλάττεσθαι ἀπαιτεῖν· οὐ γὰρ διὰ τὸ δοκεῖν προφασίζεσθαι δωροφορεῖν θεῷ ὀφείλοσι πλημμελεῖν εἰς τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς. 184 Mt 15, 13–14 Φυτεία ἐστὶν ἢ μὴ ἐκ θεοῦ πᾶν τὸ ἔξω θεοῦ, ὅπερ καὶ ἐκριζωθήσεται· ὁ ταύτη πεποιωμένος τυφλός ἐστιν. 185 Mt 15, 17–18 Καὶ

αυτούς ασυνέτους ὁ κύριός φησι περὶ τὸ σῶμα στρεφο μένους, ὡσπερ οἱ Φαρισαῖοι, καὶ μηδέπω διαβαίνοντας ἐπὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. βρώματα οὖν, φησίν, σώματος ἔχει πλήρωσιν, καρδίας δὲ οὐκ ἐφάπτεται. τὸ δὲ καρδίας μὴ ἐφαπτόμενον οὐ δύναται κοινῶσαι τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀληθινὸν ἢ μὴ καθαρὸν ἀπεργάσασθαι. 186 Mt 15, 28 Εἰπὼν δὲ γεννηθῆτω σοὶ ὡς θέλεις βασιλικῶς ἐφθέγγετο οὐ δι' εὐχῆς τὸ πρᾶγμα ἀνύσας, ἀλλὰ διὰ τῆς θεοπρεποῦς αὐτῷ ἐξουσίας. 187 Mt 15, 28 Ῥηθέντος τοῦ λόγου τὸ ἔργον οὐ χρονίζει· θεὸς γὰρ ὁ λέγων καὶ τὸ ῥῆμα ἐνεργοῦν καὶ ἡ δύναμις πανταχοῦ. 188 Mt 15, 31 Οὕτω τὸ τοῦ κυρίου κατέμαθον ἀξίωμα, ὅτι θεὸς ἐστίν, ἀλλ' ἂν ἄνθρωπον ἐνόμιζον αὐτὸν ψιλόν· διὸ καὶ τῷ θεῷ Ἰσραὴλ τὴν δόξαν ἀνέπεμπον. 189 Mt 15, 34-39 Ἐκ πολλῶν δὲ ὁ Χριστὸς δείκνυσιν, ὅτι θεὸς ἐστίν· οὐδὲν ἦττον καὶ ἐκ τοῦ τρέφειν ἐν ἐρήμῳ τὸν ὄχλον τοῦτο παρίστησιν οἶονεῖ πως καὶ ἄκων διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τὸ τῆς τροφῆς δυσπόριστον ποιῶν τὸ τῶν ἄρτων σημεῖον, ὅπερ οὐκ ἂν ἐποίησεν ἐν πόλει, ὅπου τῶν ὠνίων ἡ ἀφθο νία· πλὴν δυνάμενος λόγῳ κραταιῶσαι αὐτούς διὰ τὸ ἀφανὲς τοῦτο οὐ ποιεῖ· τὸ δὲ τῶν ἄρτων ὡς ἐναργῶς δεικνύων τὴν αὐτοῦ θεοπρεπῆ δόξαν ἐποίησεν. Οὐκ εἶπεν ὁ Πέτρος· σὺ εἶ Χριστὸς ἢ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ ὁ Οὐκ εἶπεν ὁ Πέτρος· σὺ εἶ Χριστὸς ἢ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ· πολλοὶ μὲν γὰρ χριστοὶ κατὰ χάριν καὶ υἰοθεσίας ἀξίωμα ἔχοντες, ἀλλὰ μόνος εἷς ὁ φύσει υἱὸς τοῦ θεοῦ. διὸ μετὰ τοῦ ἄρθρου ἔφη ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. εἰπὼν δὲ αὐτὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος δείκνυσιν, ὅτι αὐτὸς ζωὴ ἦν καὶ θάνατος αὐτοῦ οὐ κυριεύει. κἂν γὰρ πρὸς ὀλίγον ἢ σὰρξ ἠσθένησεν ἀποθανοῦσα, ἀλλ' ἀνέστη μὴ δυναμένου τοῦ ἐν αὐτῇ λόγου ὑπὸ δεσμὰ θανάτου κρατεῖσθαι.

191 Mt 16, 18 Ὡσπερ οἱ τῇ προσθήκῃ τῆς ὕλης τῆς καιομένης ἐπὶ τὸ μείζον αἴροντες τὴν φλόγα, οὕτως καὶ οἱ καθελεῖν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν σπουδάσαντες διὰ τὸν διωγμὸν αὐτὴν εἰς μείζον δόξης προήγαγον καὶ δυνάμεως, εἰ δὲ τῆς ἐκκλησίας, φησίν, οὐ κατισχύουσιν-εἶτα καὶ ἑτέραν λέγει τιμὴν. 192 Mt 16, 18-19 Ἄθρει, ὅπως κύριον ἑαυτὸν ἀποφαίνει συλλήβδην οὐρανοῦ καὶ γῆς· ὑπισχνεῖται γὰρ τὰ ὑπὲρ τὴν φύσιν τὴν καθ' ἡμᾶς, μᾶλλον δὲ καὶ τάξεως τῆς ἀγγελικῆς καὶ ὅσα μόνῃ πρέπει χαρίζεσθαι τῇ ἀνωτάτῳ πασῶν φύσει τε καὶ δόξῃ· πρῶτον μὲν γὰρ φησιν ἑαυτοῦ εἶναι τὴν ἐκκλησίαν καίτοι τῶν ἱερῶν γραμμάτων θεῷ μᾶλλον καὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἀφιερῶντων "μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ῥυτίδα", ἣν δὲ καὶ θεμελιῶν ἐπαγγέλλεται τὸ ἀκατάσειστον αὐτῇ προσνέμων ὡς αὐτὸς ὑπάρχων τῶν δυνάμεων κύριος καὶ ταύτης ποιμένα τὸν Πέτρον ἐφίστησιν. εἶτα ἔφη· καὶ δώσω σοὶ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. ταύτην δὲ τὴν φωνὴν οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἄλλη τις λογικὴ δύναμις φθέγγεσθαι δύναται, πρέπει δὲ μᾶλλον τῷ πάντων κρατοῦντι θεῷ καὶ ἐξουσίαν ἔχοντι γῆς τε καὶ οὐρανοῦ. 193 Mt 16, 19 Ὁ τοῦ δώρου καιρὸς εἰς τὸν ἀναστάσεως ὁρῶν καθ' ὃν εἶπεν· "λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἂν τινῶν ἀφήτε τὰς ἀμαρτίας, ἀφένονται· ἂν τινῶν κρατήτε, κεκράτηνται". ἡ δὲ δωρεὰ τῆς πίστεως ἢ δοθεῖσα ἅπασιν ἀρμόζει· διὸ κοινὴν πάντων νοοῦμεν τῶν ἀποστόλων τὴν πίστιν καὶ οὐ μόνου τοῦ Πέτρου. 194 Mt 16, 20-21 Ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστίν, δείκνυται διὰ τούτου· φησίν γὰρ τὰ τῆς οἰκονομίας μέλλειν ἄξει κηρύττεσθαι τελειῶς μετὰ τούτου εἶναι *** ἵνα Χριστὸν ἐσταυρωμένον ὑπὸ τῶν μαρτυρεῖν δυναμένων *** ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐδέχετο "προφήτην <ἀπολέσθαι> ἕξω Ἰερουσαλήμ" ἀπώλειαν ἀναλογίαν ἔχουσαν πρὸς τὸ "ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, εὕρησει αὐτήν", διὰ τοῦτο εἰς Ἱεροσόλυμα ἄπεισιν. 195 Mt 16, 24-28 Ἐπεὶ οὕτω τὴν "ἕξ ὕψους δύναμιν" ἐσχηκότας τοὺς μαθητὰς εἰκὸς ἦν τάχα πού καὶ ἀνθρωπίναις

περιπεσεῖν ἀσθενείαις καί τι τοιοῦτον ἐννενοηκότας εἶπειν· πῶς ἀρνήσεται τις ἑαυτόν; ἢ πῶς ἀπολέσας τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εὐρήσει αὐτήν; τί δὲ τοῖς τοῦτο παθοῦσιν τὸ ἰσοτιμοῦν γέρας; διὰ τοῦτο, ἵνα τῶν τοιούτων αὐτοὺς ἀποστήσῃ λογισμῶν καὶ οἶον μεταχαλκῶσιν πρὸς εὐανδρίαν τῆς ἐσομένης αὐτοῖς εὐκλείας ἐπιθυμίαν ἐντεκῶν, φησὶν· εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐσθηκῶν καὶ τὰ ἐξῆς, Πέτρον αἰνιττόμενος καὶ τοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου· οὗτοι γὰρ ἐν τῇ μεταμορφώσει συμπαρελήφθησαν, ἣν καλεῖ βασιλείαν ὡς ἐκ φήναςαν τῆς ἐξουσίας τὸ ἄφατον καὶ τῆς πρὸς τὸν πατέρα γνησιότητος τὸ ἀπαράλλακτον· ἐν αὐτῇ δὲ καὶ τῆς δευτέρας παρουσίας τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ φρικτὸν ὑπεδήλωσε προοίμιον ταύτην ἐκείνης καὶ οἶον βεβαίωσιν ἐνδειξάμενος. ἤξει γὰρ ἐν δόξῃ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός, οὐκ ἐν μικρῷ πρεπείᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς. 196 Mt 16, 27–28 Δόξαν φησὶ τὸν μετασχηματισμὸν καὶ μεταλλαγμὸν τῆς ἡμέρας φύσεως παρὰ τὸ νῦν ὄρωμενον σχῆμα εἰς εὐκλεᾶ καὶ ἀσύγκριτον δόξαν· ὧν δὲ καὶ δόξα μία, πολλῶ μᾶλλον καὶ οὐσία. Δόξαν δὲ ἄλλως τὸν μετασχηματισμὸν καὶ μεταπλασμὸν τῆς ἡμετέρας φύσεως τὸν εὐκλεᾶ καὶ ἀσύγκριτον ἔχοντα τὴν δόξαν παρὰ τὸ νῦν ὄρωμενον σχῆμα.

197 Mt 17, 1 Εἰς τὸ ὄρος ἄνεισι δεικνύς, ὅτι ὁ χθαμαλὸς νοῦς οὐκ ἂν γένοιτο πρὸς θεωρίαν ἐπιτήδειος, ἀλλ' ὁ καθ' ἰδίαν γεγονῶς καὶ ἐξω φροντίδων βιωτικῶν ἐν ἡσυχίᾳ. 198 Mt 17, 2 Πεπραχθῆναι δὲ φαμεν τὴν μεταμόρφωσιν οὐχὶ δήπου τὸ σχῆμα τὸ ἀνθρώπινον μεταβαλόντος τοῦ σώματος, ἀλλὰ δόξης τινὸς φωτοειδοῦς περιστελλούσης αὐτό· μείναντος γὰρ τοῦ σώματος ἐπὶ τοῦ σχήματος ἐπὶ τὸ ἐνδοξότερον οἱ χαρακτῆρες διὰ φωτοειδοῦς χρώματος διεχρῶν νυντο. 199 Mt 17, 3–7 Δι' ὧν συλλαλοῦσι δείκνυται, ὅτι τὰ αὐτὰ τῷ Χριστῷ καὶ οἱ πάλαι προφηταὶ ἐφθέγγαντο, εἰ καὶ δι' αἰνιγμάτων. ὑπὸ δὲ τῆς ἄκρας δειλίας πίπτουσιν οἱ μαθηταὶ καὶ ἀνίστησιν αὐτοὺς ὁ σωτὴρ δεικνύς, ὅτι εἰ μὴ ἐσαρκώθη καὶ ἐμεσίτευσεν θεῷ καὶ ἀνθρώποις καὶ ἰσχυροποίησεν τὴν αὐτοῦ φύσιν, οὐκ ἂν ἔφερε φωνὴν θεοῦ ἀκοῦσαι. 200 Mt 17, 4 Οὐκ ἤδει τί ἐλάλει· πρὸ γὰρ τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ σωτῆρος καὶ τῆς καταλύσεως τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς τῶν σωμάτων ἡμῶν ἀδύνατον ἦν τὸν Πέτρον συνεῖναι Χριστῷ καὶ τῶν σκηνῶν ἐφίεσθαι τῶν ἐν οὐρανῷ· ταῦτα γὰρ δεῖ γενέσθαι μετὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἀνάστασιν καὶ εἰς οὐρανὸν ἀνάβασιν. 1 Mt 17, 5 Αὐτοῦ προστέταχεν ἀκοῦειν, ἐπειδήπερ οὐ νομικοῖς ἔτι πείθεσθαι γράμμασιν ἡμᾶς θελητὸν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ἀλλ' οὐδὲ ταῖς ἐν τύπῳ σκιαγραφίαις, ἔπεσθαι δὲ μᾶλλον τοῖς διὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῖν ἐντεταλμένοις οὐκ ἐξωθουμένων Μωσέως τε καὶ τῶν προφητῶν· συμπαισθησῆναι γὰρ καὶ συνελάλουν αὐτῷ, ἵνα ἢ μὲν παράστασις τὴν οἰκετικὴν ἡμῖν σημαίνῃ λειτουργίαν, τὸ δὲ γε συλλαλεῖν τὴν εἰς Χριστὸν οἰκειότητα καὶ οἰονεῖ τὴν αὐτολογίαν. 2 Mt 17, 6 Ἡ μὲν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς φωνὴ καλὴ τε καὶ ἀξιάγαστος, ἀκράτῳ δὲ ἤδη κατεχόμενοι δείματι πίπτουσιν οἱ μαθηταί, ἵνα διὰ πάλιν καὶ διὰ τούτου μάθωμεν, ὡς ἀναγκαιοτάτη τοῖς ἐπὶ γῆς ἢ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἀναπέφανται μεσιτεία νοουμένη δηλαδὴ κατὰ τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τρόπον· εἰ μὴ γὰρ γέγονε καθ' ἡμᾶς, τίς ἂν ἡμῶν ἠνεγκεν ἄνω προσβάλλοντα θεὸν καὶ τὴν ἄφατον αὐτοῦ δόξαν οὐδενὶ τάχα τῶν γεννητῶν φορητὴν ἐμφαίνοντα· "φῶς" γὰρ "οἰκεῖν" αὐτὸν "ἀπρόσιτον" καὶ ὁ μακάριος ἔφησε Παῦλος· καὶ πρὸ τούτου ἠνέχθη φωνὴ ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου τοιαύτη καὶ ὄχλος παρῆν. 3 Mt 17, 11–12 Δείκνυσιν ὁ Χριστὸς τοὺς Ἰουδαίους λίαν ἀγνοοῦντας τὰς γραφάς, ἐξ ὧν τὸν Ἰωάννην οὐκ ἔγνωσαν, τοῦτ' ἔστιν τὸν πρῶτον Ἠλίαν τὸν "τὴν ὁδὸν ἐτοιμάσαντα τοῦ κυρίου", ὃν ἀγνοοῦντες καὶ ἀποκτείναντες τὸν τοῦ Χριστοῦ πρόδρομον καὶ αὐτὸν ἠγνόησαν τὸν κύριον καὶ ἀπέκτειναν αὐτόν. 4 Mt 17, 14–18 Εἰ

καὶ ἔδει τὸν τοῦ δαιμονῶντος πατέρα λυπούμενον ἀπελθεῖν οὐ τε τυχηκότα τῆς φιλοτιμίας, ἄτε οὐκ ἀμώμητον ποιησάμενον τὴν πρόσοδον, ἀλλὰ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων καταβοήσαντα καὶ εἰπόντα, μὴ ἰσχύσαι αὐτοὺς ἐπιτιμῆσαι τῷ δαίμονι, μᾶλλον δὲ αὐτὸν διαβάλλοντα τὸν τῶν δυνάμεων κύριον· ὁ γὰρ λέγων ἀσθενῆσαι πρὸς ἐνέργειαν τὴν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων τοὺς παρὰ Χριστοῦ ἐξουσίαν λαβόντας ἐκβάλλειν αὐτά, τῆς χάριτος μᾶλλον κατηγορεῖ, οὐχὶ τῶν λαβόντων αὐτήν. διὰ ταῦτα τοίνυν τὸν ἄπιστον ἐκεῖνον πατέρα καὶ διὰ τοῦτο διεστραμμένον ἐχρῆν κενὸν ἀποπεμφθῆναι. ἀλλ' ἵνα μὴ τις οἴηται καὶ αὐτὸν ἀτονῆσαι τὸν Χριστὸν πρὸς τὴν τοῦ παραδόξου κατόρθωσιν, "ἐπετίμησε τῷ ἀκαθάρτῳ πνεύματι" καὶ παραχρῆμα τοῦ νοσεῖν ὁ παῖς ἀπηλλάττετο "καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ"· πρὸ γὰρ τοῦ θεραπευθῆναι οὐκ ἦν τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τοῦ κρατοῦντος πνεύματος. 5 Mt 17, 15 Εἰ διὰ φυσικὸν αὐτῆς νόμον ἢ σελήνη ἴσχυσεν ἐμποιῆσαί τινι πάθος, διὰ τί μὴ πᾶσιν ἐπιπέμπει τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις ὡσπερ πᾶσιν ἐνίησι τὸ ἑαυτῆς φῶς; πάλιν ἐκεῖνο δῆλον, ὅτι εἰς φαῦσιν ἐγένετο ἢ σελήνη, οὐκ εἰς τὸ τεκεῖν δαίμονας. εἰ δὲ ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς φυσικῆς τῆς σελήνης ἐγένετο τοῦτο, ἔδει τοῦ δαιμονίου συντριβέντος καὶ τὴν σελήνην βλαβῆναι, τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους. ἀλλ' οὐκ ἔστιν τοῦτο, ἀλλ' οἱ δαίμονες πλανᾶν βουλόμενοι τοὺς ἀνθρώπους τὰ τῶν στοιχείων ἑαυτοῖς περιετίθεισαν ὀνόματα, ἵνα ὡς πονηρὰ τὰ στοιχεῖα διαβάλληται, ὅπερ οὐκ ἔστιν· φύσει γὰρ <τὰ> στοιχεῖα καλὰ μόνοις δουλεύοντα τοῖς δοθεῖσιν αὐτοῖς νόμοις καὶ μὴ ἔχοντα τὸ ἐκ προαιρέσεως ἐξουσιαστικόν. 6 Mt 17, 17 Ὁ ἄπιστος ἔσται που καὶ διεστραμμένος καὶ κατ' οὐδένα τρόπον ὀρθοποδεῖν εἰδώς. τοῖς δὲ τοιοῦτοις οὐκ ἀξιοῖ συνεῖναι Χριστός, ἀλλ' εἰ χρή τι τῶν ἀνθρωπίνων εἰπεῖν, ὀλιγωρεῖ καὶ ἀκηδιᾷ. πλὴν οὐκ εἰς τὸ τούτου πρόσωπον—καὶ τὰ μὴ προσήκοντα ἐννοῆσαι περὶ αὐτῶν. 7 Mt 17, 17 Ὅταν δὲ εἴπῃ, ὅτι ἕως πότε συνδιατῶμαι ὑμῖν τοῖς οὕτως ὑβρίζουσιν καὶ ἀπίστοις δείκνυσιν, ὅτι ὁ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας καιρὸς ἀπῆτει αὐτὸν συνδιατᾶσθαι μετὰ θεοπρεποῦς ἡμερότητας τοῖς οὐκ ἀγαθοῖς, ἵνα αὐτοὺς δι' ὧν ποιεῖ διορθώσῃται. Ἔως πότε, φησὶν, συνδιατῶμαι ὑμῖν τοῖς οὕτως ὑβρισταῖς καὶ ἀπίστοις δεικνύων, ὅτι ἢ μετὰ σαρκὸς παρουσία αὐτοῦ ἠνάγκασεν αὐτὸν συναναστρέφεσθαι τοῖς οὐκ ἀγαθοῖς, ἵνα διορθώσῃται αὐτούς. 8 Mt 17, 20 Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως τοῦτ' ἔστιν θερμὴν τε καὶ ζέουσιν ἦτοι τὴν τῷ βραχεῖ κόκκῳ παρεικασμένην διὰ τὸ ἐν λόγῳ μικροπρεπές. "ἔχομεν" γὰρ "ἐν ὄστρακίνοις σκεύεσιν τὸν" τῆς πίστεως "θησαυρόν". 9 Mt 17, 22–23 Οὐκοῦν ἀνεκόμισε μὲν εἰς τὸ ὄρος τοὺς κορυφαίους καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὴν δόξαν, μεθ' ἧς ἐπιλάμψει τῷ κόσμῳ κατὰ καιροῦς, εἶτα κατελθὼν ἐκ τοῦ ὄρους πονηροῦ τε καὶ ἀπηνοῦς πνεύματος ἠλευθέρωσε τινα. ἀλλ' ἔδει πάντως αὐτὸν τὸ σωτήριον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομεῖναι πάθος καὶ τῆς Ἰουδαίων ἀνασχέσθαι σκαιότητος. οὗ δὴ γεγονότος οὐδὲ ἀπεικὸς ἐν θορύβοις ἔσεσθαι τοὺς μαθητὰς κάκεῖνό που τάχα καθ' ἑαυτοὺς ἐννοεῖν καὶ λέγειν· ὁ τοσοῦτος νεκρὸς ἀναστήσας ἐν ἐξουσίᾳ θεοῦ πρεπεῖ, ὁ καὶ θαλάσσαις ἐπιτιμῶν καὶ πνεύμασιν, ὁ λόγῳ συντρίβων τὸν σατανᾶν, πῶς ἦλω νυνὶ καὶ τοῖς τῶν φονῶντων ἐμπέπτωκε βρόχοις; ἄρα ἠπατήθημεν θεὸν εἶναι νομίζοντες αὐτόν; ἵνα τοίνυν εἰδεῖν τὸ πάντη τε καὶ πάντως ἐσόμενον, προμηνύει αὐτοῖς τοῦ πάθους τὸ μυστήριον. 210 Mt 17, 22–23 Συναναμίξας τὸν περὶ τῆς ἀναστάσεως λόγον συναναπλέκει τῇ ἀσθενείᾳ τὴν δύναμιν, τῇ ἀδοξίᾳ τὴν δόξαν, τῇ εὐτελείᾳ τῆς ἀνθρώπου τῆς θεότητος ὑψηλόν· ἀπέθανε γὰρ ὡς ἄνθρωπος, ἀνεβίω ὡς θεός. λυποῦνται δὲ οἱ μαθηταὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν Χριστὸν ἀγάπην καίτοι γε προαναγγελθείσης τῆς ἀναστάσεως μετ' οὐ πολὺ, ἐπεὶπερ θερμότερον οἱ ἄνθρωποι λυποῦνται ἀκούοντες

τῶν λυπηρῶν καὶ πλείω τούτων αἰσθάνονται ἢ τῶν ἡδίστων. 211 Mt 17, 24 καὶ πανούργως ἐρωτῶσι τὸν Πέτρον. ἐπειδὴ, φησίν, ἔθος ἔχει τοῖς τοῦ Μωσέως ἀντιπράττεσθαι νόμοις, οὐδὲ τὸ δίδραχμον τελεῖ, εἰδὼς ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς ἦν εἰπὼν "οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι", καὶ ὅτι τῆς οἰκονομίας ὁ τρόπος τοῦτο ἀπαιτεῖ. τούτοις μὲν οὖν εἶπεν ὁ Πέτρος-ἴσως ἐρυθριῶν ὑπὲρ τούτων διαλεχθῆναι. 212 Mt 17, 27 Δυνάμενος καὶ ἐκ τῆς γῆς παραγαγεῖν τὸν στατήρα οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῆς θαλάσσης τὸ σημεῖον ἐποίησεν, ἵνα μυστήριον ἡμᾶς διδάξῃ θεωρίας γέμον· ἰχθύες γὰρ ἦμεν ἐκ τῶν πικρῶν τοῦ βίου ταραχῶν ἀνασπασθέντες ὡς ἐκ θαλάσσης διὰ τῶν ἀποστολικῶν ἀγκίστρων ἔχοντες ἐν τοῖς ἑαυτῶν στόμασι τὸν Χριστὸν τὸν στατήρα τὸν βασιλικόν, ὃς ἐδόθη ὑπὲρ δύο ἀντίλυτρον, ὑπὲρ ψυχῆς καὶ σώματος ἡμῶν ἦτοι ὑπὲρ δύο λαῶν, Ἰουδαίων τε καὶ ἐθνικῶν, ὁμοίως λυτρούμενος πένητας καὶ πλουσίους ἐπέπερ καὶ ὁ παλαιὸς νόμος ἀνυποστόλως ἐξ ἴσου ἀπῆται τὸ τέλος τῆς δραχμῆς παρά τε πλουσίου καὶ πένητος. Ἡδύνατο ὁ σωτὴρ καὶ ἐκ τῆς γῆς παραγαγεῖν τὸν στατήρα, οὐκ ἐποίησε δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῆς θαλάσσης τὸ σημεῖον εἰργάσατο, ἵνα δείξῃ μυστήριον ἡμῖν θεωρίας ἕμπερον· ἡμεῖς γὰρ ἐσμεν οἱ ἰχθύες θηρευθέντες ἐκ τῶν τοῦ βίου ταραχῶν διὰ τῶν ἀποστολικῶν διδαγμάτων. ἔχομεν δὲ ἐν τοῖς στόμασι ἡμῶν τὸν στατήρα, τοῦτ' ἔστιν τὸν Χριστόν.

213 Mt 18, 1 Οὐρανῶν τε βασιλείαν ἐν τῷ παρόντι μάλιστα λογιζόμεθα καὶ εἰναί φαμεν ἢ τὴν ἐν ἀγιασμῷ κλήσιν ἢ τὸ ἐν πίστει καὶ ἀγιότητι μέτρον· ὑποφαίνει γὰρ τι τοιοῦτον καὶ ὁ σωτὴρ εἰπὼν· "ἡ βασιλεία" τῶν οὐρανῶν "ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν". 214 Mt 18, 10 Ἐπειδήπερ τις πολλὴ καὶ δυσαρίθμητος δαιμόνων πληθὺς τότε τὸ σύμπαν περιφοιτᾷ πολυτρόποις ἀπάταις τὰ καθ' ἡμᾶς καταστρέφουσα, οὐρανόθεν ἡμῖν ἐπέστησεν ὁ Χριστὸς τοὺς παιδαγωγοὺς οὐχ ὡς τῆς ἀνθρώπου φύσεως τὸ ἔλαττον ἀποφερομένης-πολλοῦ γε καὶ δεῖ· μακρὰν γὰρ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκεῖνοι καὶ ἐναργῆς ὁ λόγος-ἀλλ' ὡς ταῖς τῶν δαιμονίων πλεονεξίαις τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἀντεξάγοντας καὶ τῆς ἡμετέρας ζωῆς ὑπεραθλεῖν ἰσχύοντας· κατώρθωκεν δὲ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ὁ Χριστός. πάλαι μὲν ἀχρειωθέντων ἡμῶν ἀπεκέκλειστο ὁ οὐρανὸς καὶ οὐδένα τῶν καθ' ἡμᾶς ἐποιούντο λόγον οἱ ἄγγελοι οἰονεῖ τῷ πάντων δεσπότη συναγανακτοῦντες ὡς ὑβρισμένῳ. ἐπειδὴ δὲ ἠδύοκῆσεν ὁ θεὸς "ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ", κατεκόμισεν ἔλθων ἐπὶ γῆς καὶ τοὺς ἀγίους ἀγγέλους καὶ τῆς ἡμετέρας ζωῆς κηδεμόνας ἀπέδειξεν. διὸ καὶ ἔλεγεν· "ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγῆτα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου". "τοῦ ἀνθρώπου", τοῦτο ἔστιν διὰ τὸν ἄνθρωπον· κεκλεισμένον γὰρ κατὰ τοὺς ἤδη παρωχηκότας καιροὺς ἤνοιξεν ἡμῖν τὸν οὐρανόν, ἵνα δι' ἡμᾶς ἄνω τε καὶ κάτω θέοντες ὑπουργοί τινες εἶεν τῆς εἰς ἡμᾶς τελουμένης οἰκονομίας διὰ Χριστοῦ. τοῦτο οὖν καὶ ὁ Παῦλος φησιν· "οὐχὶ πάντες εἰσὶν λειτουργικὰ πνεύματα" καὶ ἐξῆς. ταύτην ἔχει τὴν δήλωσιν καὶ τῶν ἐνυπνίων <τοῦ> προπάτορος ἡμῶν Ἰακώβ ἡ δύναμις· τεθέαται, ὡς ἔφη, "τὴν κλίμακα" διήκουσαν ἀπὸ γῆς "εἰς τὸν οὐρανόν", οὐδὲν οἶμαι κατασημαίνοντος <τοῦ ὄνείρου> ἕτερον ἢ ὅτι κατὰ καιροὺς ἄνοδος τε καὶ κάθοδος ἔσται τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐπιλάμποντα ἐν κόσμῳ μετὰ σαρκὸς τοῦ μονογενοῦς. πάνδεινον οὖν ἄρα τοὺς τοσαύτης φροντίδος ἡξιωμένους παρὰ θεοῦ ὡς ἐπιστάτας καὶ παιδαγωγοὺς ἀγγέλους καταλαχεῖν ἐν τῷ μηδενὶ τετάχθαι λόγῳ καὶ τοῦτο παρ' ἡμῖν τοῖς ὁμοδόμοις καὶ ἀδελφοῖς. 215 Mt 18, 20 Ἐπειδὴ δίδωσι τοῖς τὸ διδάσκειν λαχοῦσιν ἐξουσίαν τοῦ λύειν καὶ δεσμεῖν ὁ Χριστὸς μὴ

μεταφοιτώντων τῶν ἅπαξ ἐκκλινάντων πρὸς ἔφεσιν ἀρετῆς, χρή δεδιέναι τὰς τῶν ἁγίων φωνάς, κὰν μὴ πολλοὶ τινες εἶεν οἱ διορίζοντες· πεπληροφόρηκε γὰρ καὶ τοῦτο ἡμᾶς ὁ Χριστός, οὐχὶ δήπου πάντως ὅτι ἐκ πολλῶν ἔσται βέβαιον εἰπών, ἀλλ' εἰ καὶ δύο τὸν ἀριθμὸν συμφώνως καὶ περιεσκεμμένως ὀρίσειαν, εἰς πέρας ἤξειν ἐπαγ γελάμενος· συνέσομαι γὰρ φησι καὶ συνοριῶ, εἰ μόνοι δύο συναχθεῖεν δι' ἐμέ· οὐ γὰρ <τὸν> τῶν συνόντων ἀριθμὸν, ἀλλὰ τὴν τῆς εὐσεβείας καὶ φιλοθεΐας δύναμιν ἐνεργὸν γενήσεσθαι φησιν. 216 Mt 18, 24–35 216 Ἀφιέντος ἡμῖν τοῦ πάντων θεοῦ τὰ χαλεπὰ τῶν πλημμελημάτων, διὰ τῶν πολλῶν δηλοῦται ταλάντων, εἰ μὴ τοῖς συνδούλοις ἀνιέμεν αὐτοὶ τὰ ῥ' δηνάρια, τοῦτ' ἔστιν τὰ ὀλίγα κοσμικὰ πταίσματα ἐκ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς μισοπονηρίας, οἱ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐφεστῶτες ἄγγελοι καὶ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἡμῖν ὄντες τῆς δεσποτείας ζυγὸν τὴν παρὰ θεῶ ποιοῦνται κατάρρησιν οὐχ ὡς ἀγνοοῦντι σημαίνοντες—πάντα γὰρ οἶδεν ὡς θεός— ἐξαιτοῦντες δὲ μᾶλλον κατὰ γε τὸ εἶκος χρησίμως παιδεύεσθαι τοὺς ἐλομένους καταφρονεῖν καὶ τοὺς τῆς φιλαλληλίας ἀτιμάζειν νόμους, εἰ δὲ δὴ πάθοιμεν τὴν ἐπὶ τούτοις καταβολήν, ἢ παιδευόμεθα κατὰ τὸν παρόντα βίον οἰονεῖ τισι βασανισταῖς πειρασμοῖς τε καὶ ἀρρωστίαις παραπεμπόμενοι ἢ γοῦν εἰς αἰῶνα τὸν μέλλοντα κολαζόμενοι. ὅτι δὲ παιδεύει θεὸς ἐπιστρεπτικῶς τὸν ἀπειθῆ καὶ δυσάγωγον μετασκευάζων ἐπὶ τὸ ἄμεινον, ἀταλαίπωρον ἰδεῖν· μεστή γὰρ τῶν τοιούτων ἡ θεία γραφή, ὁποῖόν ἐστι τὸ σοφῶς εἰρημένον "ὄν ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, ὄν παραδέχεται" καὶ πάλιν "εἰς παιδείαν ὑπο μένετε" καὶ ἐξῆς. 217 Mt 18, 25 Διὰ τῆς πράσεως τῆς γυναικὸς καὶ τῶν λοιπῶν σημαίνεται τῶν παρὰ θεοῦ τερπνῶν ἢ εἰς ἅπαν ἀφαίρεσις καὶ ἀπόπτωσις παντελής, ἢ δὲ πρᾶσις δηλοῖ τὴν ἀλλοτρίωσιν δηλονότι τὴν ἀπὸ θεοῦ ἀλλότριον γὰρ θεοῦ πρὸς οὓς ἂν γένοιτο λόγος ὁ πικρὸς ἐκεῖνος καὶ ἀμειδής· "ἀπὸ στήτε ἀπ' ἐμοῦ ἐργάται" τῆς ἀνομίας· "οὐδέπω" γὰρ "ἔγγων ὑμᾶς".

218 Mt 19, 17–18 Εἰπόντος τοῦ Χριστοῦ εἰ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρησον τὰς ἐντολάς οὐδὲν ἕτερον ἐκεῖνος προσδοκῆσας ἐρεῖν αὐτὸν ἢ "εὐθὺς τὰς ἐμάς" φησίν· ποίας; πολὺ δὲ τῆς ἐλπίδος ἐσφάλλετο· οὐ γὰρ, ὅπερ ὤθη, πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο ὁ Χριστός, ἀλλ' ἐπὶ τὸν νόμον ἀνάγει αὐτόν, οὐχ ὅτι τελειότης ὁ νόμος ("δικαιοῦται" γὰρ "οὐδεὶς ἐν νόμῳ" κατὰ τὸ γεγραμμένον), ἀλλ' ὅτι προεισβολὴ τις ὡσπερ τῆς εἰς αἰῶνα ζωῆς ἢ κατὰ νόμον μελέτη κατὰ βραχὺ προσεθίζουσα τοῖς ἀνωτέρω τῶν παιδαγωγουμένων τὸν νοῦν. "γένονεν" γὰρ ἡμῖν "ὁ νόμος παιδαγωγὸς εἰς Χριστόν"· ἀρχὴ τοιγαροῦν σωματικῆς πολιτείας ὁ νόμος, τελειότης δὲ ὁ Χριστός· ἀρχὴ γὰρ, φησίν, τῶν ἀγαθῶν τὸ ποιεῖν δίκαια. παραδείκνυσι μὲν οὖν τὸ δίκαιον ὁ νόμος, τὸ δὲ ἀγαθὸν ὁ Χριστός. ὁ μὲν οὖν ἐδίδασκεν τοῖς ἴσοις ἀμύνεσθαι τοὺς ἀδικεῖν βουλομένους ("ὀδόντα" γὰρ "ἀντὶ ὀδόντος" καὶ "ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ"), ὁ δὲ τὸ ἰσορροποῦν ἀνέντας ἡμᾶς ἐπὶ τὸ μεῖζον ... τῷ γὰρ παῖοντί σε "εἰς τὴν δεξιάν, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι", φησίν, "καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον". 219 Mt 19, 24 Κάμηλον δὲ ἐνταῦθ' αὖ φησίν οὐ τὸ ζῶον τὸ ἀχθοφόρον, ἀλλὰ τὸ παχὺ σχοινίον, ἐν ᾧ δεσμεύουσι τὰς ἀγκύρας οἱ ναῦται. οὐκ ἀνήνυτον παντελῶς τοῦτο δείκνυσιν ὄν, τῷ δὲ ἄγαν δυσχερεῖ λοιπὸν ἤδη πως ἐγγὺς καὶ ἀγχίθυρον τοῦ ἀδυνάτου τὸ χρῆμα τιθεῖς. ὅθεν δείκνυται οὐχ ὁ τυχῶν—δεῖ τῆς χάριτος τῷ μέλλοντι τοῦτο κατορθοῦν. 220 Mt 19, 26 Οὐκ ἂν γένοιτό τις παθῶν ἐλευθέραν εἰς ἅπαν ἔχων ψυχὴν καὶ εἰ σφόδρα τις εἶη τῶν ὅτι μάλιστα φιλοπονωτάτων· "τίς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ ῥύπου" κατὰ τὸ γεγραμμένον ἢ "τίς καυχῆσεται ἀγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν"; εἰ δὲ καὶ ὁ "πταίσας ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἔνοχος" κατὰ τὸν

τοῦ καταγνωσθῆναι λόγον, τίς οὐκ ἂν εὐθύνοι τὸ λοιπὸν τὴν ἐφ' ἐνὶ παρά βασιν οὐδὲ φυγῶν; οὐδὲ γὰρ ἂν διαδρώη τὸ κατὰ νοῦν ἀμαρτεῖν καὶ ὁ σφόδρα νηφάλιος, ὅσον οὖν ἦκεν εἰς ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, οὐδεὶς ὁ σφζόμενος· ὅσον γε μὴν εἰς τὴν τοῦ διασφζοντος ἡμερότητα, οὐκ ἀπόγνωστος τὴν σωτηρίαν· οὐ γὰρ πᾶσα ἀμαρτία πρὸς θάνατον. 221 Mt 19, 29 Ἵνα μὴ τις οἰηθῇ ἐπὶ μόνων τῶν μαθητῶν ἀρμόζειν τὸ εἶρη μένον, ἐπεπλάτυνεν ἐπὶ πάντας τὸν λόγον τοὺς τὰ ὅμοια ποιοῦντας· εἰ γὰρ καὶ μὴ τῶν αὐτῶν τοῖς μαθηταῖς τεύξονται οἱ λοιποὶ, ἀλλ' οὖν ἔξουσιν ἀντὶ μὲν τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν τὴν πρὸς θεὸν οἰκειότητα καὶ τὴν ἀδελφότητα τὴν πρὸς τοὺς ἀγίους (ἦτοι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ πρεσβύτιδας τῆς ἐκκλησίας λέγει, οὓς ἔσχον δι' ἀγάπην ὡς συγγενεῖς, τοὺς κατὰ διάθεσιν ἀγαπητούς, τοὺς πολλῶ μᾶλλον τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν ἀγαπῶντας, παρ' ὧν καὶ χρήματα ἐδέξαντο, ἵνα διοικήσωσιν αὐτὰ ὡς βούλονται, ἀποκειμένων αὐτοῖς καὶ τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν), ἀντὶ δὲ τῶν ἀγρῶν τὸν παράδεισον καὶ ἀντὶ οἴκων τῶν ἐκ λίθων τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, τὴν τῶν πρωτοτόκων μητέρα. Ἐπισημαντέον, ὅτι κἂν μὴ τῶν αὐτῶν τοῖς μαθηταῖς οἱ λοιποὶ ἐπιτύχωσιν, ἀλλ' ὅμως ἔξουσιν ἀντὶ μὲν τῶν κατὰ σάρκα συγγενῶν πρὸς θεὸν οἰκειότητα καὶ τὴν ἀδελφότητα τὴν πρὸς ἀγίαν πόλιν τὴν τῶν πρωτοτόκων μητέρα. 222 Mt 19, 29 Οὐ πολλοὺς οὖν ἀνθ' ἐνὸς πατέρας ἢ πολλὰς ἀντὶ μιᾶς μητέρας ἢ ἀγρούς ἀντὶ ὀλίγων πολλοὺς ἀπολήψεσθαί φησιν, ἀλλ' ὅτι τῶν ἐπιγείων ἀπάντων ἀσυγκρίτοις ὑπεροχαῖς ὑπερκεῖσεται τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἀπολλυμένων ἔσται προτιμότερα τὰ σφζόμενα. 225 Mt 19, 29 Προστέθεικε δὲ ὁ Λουκᾶς καὶ περὶ γυναικός· τοῦτο δὲ κατὰ τὸν Παῦλον κελεύοντα τιμᾶν "πρεσβυτέρας μὲν ὡς μητέρας, νεωτέρας δὲ ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἀγνείᾳ". ὡσπερ οὖν ἀδελφοὺς δίδωσι τοὺς οὐκ ἀδελφοὺς καὶ γονεῖς τοὺς οὐ γονεῖς καὶ τέκνα τὰ οὐ τέκνα, οὕτω καὶ γυναῖκα τὴν οὐ γυναῖκα ἐτέρῳ τρόπῳ δηλαδὴ πνευματικῶ τὰς οἰκειότητας ἐκκληρῶν, οὐ σωματικῶ. ἀπολείπειν δὲ τὸ κατὰ σάρκα γένος ἀγαθόν ἐστὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν· τότε γὰρ λέγει χωρίζεσθαι ἀπὸ γονέων καὶ ἀπὸ γυναικός, ὅταν πρὸς ἀσέβειαν ἔλκωσιν· καθὼς γὰρ δεῖ ψυχῆς καὶ σώματος καταφρονεῖν διὰ θεοσέβειαν, οὕτω καὶ πάντων ταύτην προτιμᾶν.

226 Mt 20 , 1-16 Φεύγων τὸ φιλόδοξον ὁ κύριος ὡς περὶ ἐτέρου λέγει οἰκοδεσπότη τοῦ αὐτοῦ ὡν οἰκοδεσπότης καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας διανομεύς. ἡμέραν δὲ λέγει τὸν πάντα αἰῶνα, καθ' ὃν ἐν διαφόροις καιροῖς μετὰ τὴν τοῦ Ἀδάμ παράβασιν προσκαλεῖται τινὰς δικαίους εἰς ἐργασίαν θεοσεβῆ μισθὸν αὐτοῖς ὀρίσας ἐπὶ τοῖς ἔργοις. εἰσὶν οὖν περὶ τὴν πρῶτην ὥραν οἱ περὶ τὸν Ἀδάμ καὶ τὸν Ἐνώχ, οἱ δὲ περὶ τὴν τρίτην οἱ περὶ Νῶε καὶ Σὴμ καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν δίκαιοι· δεύτερος γὰρ ὁ καιρὸς καὶ ἡ κλήσις δευτέρα, ὅτε καὶ διάφορα τὰ νόμιμα. οἱ δὲ περὶ τὴν ἔκτην κεκλημένοι ἐργάται οἱ κατὰ τοὺς Ἀβραάμ εἰσι χρόνους, ἐφ' οὓς πάλιν ἡ τῆς περιτομῆς νομοθεσία, οἱ ἐνδεκάτην οἱ κατὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν, ἐφ' ὧν καὶ μόνων λέγεται τὸ τί ὧδε ποιεῖτε ὄλην τὴν ἡμέραν ἀργοί, ὅτι κυρίου ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἀργοὶ ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐοικότες τοῖς ἐν ἀγορᾷ ἐστῶσιν καὶ μηδὲν ὄλως ψηλαφῶσιν, ἀλλ' εἰκὴ καὶ μάτην τὸν ἑαυτῶν διατρέχοντες βίον. οὓς καὶ προτρέπεται ὁ κύριος λέγων· τί ἐστήκατε (οὕτως λέγων) ἀργοί; πρὸς ὃν ἀνταποκρίνονται λέγοντες· οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο· οὔτε γὰρ Μωυσῆς οὔτε τις τῶν ἀγίων ἐκήρυξε τοῖς ἔθνεσιν, ἀλλὰ μόνῳ τῷ Ἰσραήλ. ὅμως ὁ κύριος εἰσπέμπει καὶ αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. πέντε δὲ κλήσεις <λέγει> γενέσθαι, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἐν ἐκάστῳ καιρῷ ἦσαν εὐδοκιμοῦντες καὶ ἀστοχοῦντες ὡς αἱ "πέντε παρθένοι φρόνιμοι καὶ αἱ μωραὶ πέντε" δηλοῦσιν κατὰ τοὺς αὐτοὺς οὔσαι

χρόνους, καὶ ὅτι τινὲς ἐνάρετοι ἠϋρέθησαν, τινὲς δὲ κατεφρόνησαν διὰ μωρίαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. ἐπὶ τέλει δὲ τοῦ βίου, ὃ ἐστὶν ἐσπέρα (ὁ γὰρ ἀπὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ καιρὸς ἕως τῆς συντελείας ἐστὶν ὁ μετὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν καθὼς ὁ Ἰωάννης φησὶν· "ἐσχάτη ὥρα ἐστίν"), ἐν ἧ ὁ οἰκοδεσπότης, φησὶν, ἀπὸ τῶν τελευταίων <κελεύει> δοθῆναι τὸν μισθόν. οἰκοδεσπότης δὲ νοηθεῖ<ι> ὁ πατὴρ χρώμενος τῷ υἱῷ διανομεῖ οὐχ ὡς ὑπουργῶ, ἀλλ' ὡς <συνεργῶ> ὅτι δι' αὐτοῦ διοικεῖ καὶ ἐνεργεῖ πᾶν, ὅτι οὖν βούλεται. δίδωσιν δὲ πᾶσιν τὸ ἀνά δηνάριον, ὃ ἐστὶν ἡ τοῦ πνεύματος χάρις συμμόρφους ἀποτελοῦσα τοὺς ἀγίους θεῶ καὶ τοὺς ἄνω χαρακτῆρας ἐν ταῖς ἐκείνων ψυχαῖς ἐγχαράττουσα καὶ εἰς ζωὴν ἀνάγουσα καὶ ἀφθαρσίαν. ἐν τούτοις δὲ οἱ πρῶτοι δοκοῦσιν πλεῖον τῶν ἐσχάτων κεκοπιακῆναι ὡς τὴν τοῦ διαβόλου πύρρῳσιν ἐπὶ πλεῖον ὑποστάντες οὕτω τῆς ἀμαρτίας κατηρηγμένης καὶ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου· τὸ πρᾶγμα γάρ, εἰ κατ' ἰσότητά ἐξετάζοιτο, πλεῖον τι τοῖς προτέροις ὀφειλόμενον ὑποβάλλει, ὅτι θανάτου καὶ διαβόλου κρατοῦντος ἐπολιτεύοντο· τοῦτο γάρ ἐστὶν τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ ὁ καύσων, ὅτε μὴδὲ ἡ τοῦ πνεύματος δρόσος παρῆν ἐπικουροῦσα πρὸς δικαιοσύνην ἀνθρώποις. οἱ δὲ ἔσχατοι ἀντὶ κόπων τὴν τοῦ δεσπότη ἔχοντες φιλοτιμίαν πρῶτοι τὸν μισθὸν δέχονται, ἐπεὶ πάντες οἱ μετὰ τὴν ἐπιδημίαν διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς πρὸς τὸ πνεῦμα συναφείας "θείας" γεγόνασιν "κοινωνοὶ φύσεως" καὶ υἱοὶ θεοῦ ἐχρημάτισαν τῶν πρὸ τῆς ἐπιδημίας πάντων γεννητῶν γυναικῶν χρηματιζόντων, μελλόντων δὲ καὶ αὐτῶν πρὸς τοῦτο καλεῖσθαι· εἰ γὰρ καὶ γεγόνασι μέτοχοι πνεύματος οἱ προφηταί, ἀλλ' οὖν οὐχ ὡς οἱ πιστοί, τρόπον τινὰ τοῦ ἀγίου πνεύματος ταῖς τῶν πιστῶν ψυχαῖς ὡσανεὶ ζύμης γενομένου καὶ ὅλον τὸν ἄνθρωπον μετατιθέντος εἰς ἑτέραν βίου κατάστασιν. διὸ καὶ "θείας" γινόμεθα "κοινωνοὶ φύσεως" καὶ ἐκ παρρησίας βοῶμεν "ἄββᾶ ὁ πατήρ". οἱ δὲ ἀρχαιότεροι οὐ τῆς αὐτῆς ἔτυχον χάριτος. διὸ καὶ ὁ Παῦλος φησὶν· "οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλὰ ἐλάβετε πνεῦμα υἰοθεσίας" ὡς ὅτι οἱ ἀρχαῖοι "πνεῦμα δουλείας" ἐλάμβανον οὐκ ἔχοντες τὸ τῆς υἰοθεσίας ἀξίωμα. πρῶτοι οὖν λαβόντες τὸ νοητὸν δηνάριον ἀναγκαίως τῶν ἄλλων προτετιμῆσθαι λεγόμεθα. 227 Mt 20, 23 Ἐρωτᾶς, εἰ λοιπὸν τινες μέλλουσιν καθεσθῆναι· μάθε, ὅτι οὐδεὶς· μόνης γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας τὸ τοιοῦτόν ἐστὶν καὶ οὐκ ἀνθρωπίνης· μὴ νοήσαντες γὰρ οἱ ἀπόστολοι τί ἐστὶν τὸ καθεσθῆναι "ἐπὶ δώδεκα θρόνους" καὶ ὅτι τὸ δοξασθῆναι τότε δηλοῖ τοιαύτην ἐζήτησιν καθέδραν.

228 Mt 21, 1-7 Πρὸ πέντε ἡμερῶν τοῦ σωτηριώδους αὐτοῦ πάθους ἀναπληρῶσαι βουλόμενος καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς περὶ αὐτοῦ εἰρημένης κελεύει τοῖς δυσὶ μαθηταῖς ἀπιέναι εἰς τὸ κωμῦδριον τὸ ἀντικρὺ Βηθφαγή καὶ Βηθανίαν καὶ ἐνέγκαι τὸν ἄσαλῆ πῶλον αὐτοῦ. ὅτι δὲ ὁ μὲν Ματθαῖος ὄνον καὶ πῶλον ἀγοχένας τῷ κυρίῳ λέγει, Λουκᾶς δὲ καὶ Μᾶρκος ἑνὸς μόνου ὑποζυγίου ἀπεμνημόνευσαν, οὐ μάχης τὸ εἰρημένον· τοῦ γὰρ πῶλου ἀγομένου κατὰ τὸ κελευσθὲν ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐφήλατο καὶ ἡ ὄνος τῷ αὐτῆς τέκνῳ ἀκολουθοῦσα ὡς φιλόστοργος μήτηρ. 229 Mt 21, 1-3 Δύο δὲ φησὶν εἶναι τοὺς μαθητάς, ὃ ἐστὶν ἀποστόλους καὶ εὐαγγελιστάς, οἵτινες γεγόνασιν συνεργοὶ καὶ ὑπηρέται Χριστοῦ πρὸς τοῦτο. ἡ καὶ εὐαγγέλους λέγει τοὺς ὑπηρετοῦντας Χριστῷ πρὸς ἡμετέραν λύτρωσιν "ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου". εἰ δὲ ἐρωτήσῃ ὁ καταδήσας αὐτοὺς ταῖς σειραῖς τῶν ἀμαρτιῶν "τί ποιεῖτε", ἀλλ' οὖν οὐ δυνάμενος ἀντιστῆναι τοῖς τοῦ σωτῆρος λόγοις σιωπήσεται οὐχ ἑκὼν διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς δυνάμεως· θεία δὲ ἡ κλήσις ἐν τούτῳ δεδηλωται. 230 Mt 21, 7-9 Ἐρχόμενος λέγεται ὁ Χριστὸς ὡς ἄνωθεν ἐλθὼν, ὅτι θεὸς

ὧν φύσει καὶ υἱὸς τοῦ πατρὸς γέγονεν ἄνθρωπος καὶ ἦλθεν ἐν ὀνόματι κυρίου ὁ κύριος καλούμενος. οὗτος οὖν ὡς φύσει θεὸς εὐλογημένος λέγεται, τοῦτ' ἔστιν δοξολογούμενος. ἐπεκάθητο μὲν οὖν τῷ πῶλῳ Χριστός, εἶπετο δὲ ἡ τεκοῦσα. καὶ σημεῖον ἡμῖν ἀναγκαιοτάτου πράγματος τὸ δρώμενον ἦν· ἐπανεπαύσατο γὰρ ὁ Χριστὸς τῷ νέῳ λαῷ τῷ εἰδωλολατροῦντί ποτε, ἔψεται δὲ κατὰ καιροὺς καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγή, καίτοιγε ἐν χρόνῳ τῷ κατὰ τὴν κλήσιν τὸ πρεσβύτερον ἔχουσα· προεισκέκλητο γὰρ διὰ Μωσέως καὶ προφητῶν. ἐπειδὴ δὲ προσκέκρουκε τῷ σῶζοντι θεῷ, διὰ τοῦτο δικαίως τοῦ πῶλου κατοπιν ἔρχεται μόνις καὶ γέγονεν εἰς οὐρανόν, τοῦτ' ἔστιν παρακολούθημα καὶ ὀπίσω τῶν ἐξ ἔθνῶν καὶ ἡ πρώτη γέγονεν ἐσχάτη. ἄθρει δέ, ὅπως εἰς ἐσχάτην ἀλογίαν ἀποκομισθεῖσαν ἔδειξε τὴν ἀνθρώπου φύσιν ὁ "νε φρούς" εἰδὼς "καὶ καρδίας". ὄνῳ γὰρ παρεικάζεται τῇ λίαν ἀλογωτάτῃ καὶ ἡ τῶν Ἰουδαίων συναγωγή καὶ αὐτὴ δὲ τῶν ἐθνῶν ἡ πληθὺς· οἱ μὲν γὰρ "λελατρευκότες τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα" θεόν, οἱ δὲ τὸν παιδαγωγὸν ἀτιμάζοντες νόμον ἕξω νοῦ καὶ φρενὸς γεγόνασιν ἀγαθῆς καὶ πρὸς πᾶν εἶδος φαυλότητος ἀπονευκότες "παρασυνεβλήθησαν τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοίωνται αὐτοῖς" κατὰ τὴν τοῦ ψάλλαντος φωνήν. ὄνος δὲ καὶ ἐτέρως ἀκαθαρσίας σύμβολον· ἀνίερον γὰρ τὸ ζῶον καὶ τὴν ἐκ νόμου κατάρρησιν ἔχον. τοιοῦτοι δὲ πάντες οἱ πλανώμενοι καὶ φιλαμαρτήμονες. 231 Mt 21, 7–9 Ἄγεται ὁ πῶλος δύο μαθητῶν ἀπεσταλμένων παρὰ Χριστοῦ· ὑπηρετοῦσι γὰρ πρὸς τοῦτο αὐτῷ δύο τάγματα, προφηταὶ καὶ ἀπόστολοι, δι' ὧν σαγηνεύονται εἰς πίστιν τὰ ἔθνη. καὶ ἄγεται ἀπὸ τινος κώμης, ἵνα καὶ ἐκ τούτου τὴν ἄγροικον τῶν ἐθνῶν καταδείξῃ φρένα οὐκ ἐν νόμῳ τεθραμμένων, ζησάντων δὲ μᾶλλον ἀπημελημένως καὶ ἀγρίως, πλην μετέστη ἐπὶ τὸ ἡμερώτερον· γέγονε γὰρ ὑπὸ Χριστῷ ταῦτα διδάσκοντι. καὶ παῖδες δὲ "βῆα φοινίκων" ἀνατείναντες προέτρεχον αὐτοῦ καὶ ὁμοῦ τοῖς μαθηταῖς τὴν δοξολογίαν συνετίθεσαν, ἵνα καὶ δι' αὐτῶν τὸν νέον καὶ ἐξ ἔθνῶν ὡσπερ ἐν πίνακι γεγραμμένον ἴδωμεν λαόν· γέ γραπται γάρ· "καὶ λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνέσει τὸν κύριον". 232 Mt 21, 9 Ὅσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ εὐλογημένος· τὸ ἔβραικὸν οὕτως ἔχει ἐν τῷ ριζ΄ ψαλμῷ· ANNA AΔΩΝΑΙ ΩΣΙΑΝΝΑ, AΔΩΝΑΙ AΣΛΙΑΝΝΑ, ΒΑΡΟΥΧ ΑΒΒΑ ΒΣΑΙΜ. 233 Mt 21, 12–14 Ἦν μὲν ἐν τῷ ἱερῷ πληθὺς ἐμπόρων, ἀργυραμοιβῶν ἢτοι κολλυβιστῶν καὶ μετ' ἐκείνων βοῶν καὶ προβάτων ἔμποροι τρυγῶνας τε πιπράσκοντες καὶ περιστεράς. ταῦτα δὲ χρήσιμα ταῖς θυσίαις τῆς κατὰ νόμον λατρείας. ἀλλ' ἦν ἤδη ὁ καιρὸς τοῦ καταλῆξαι τὴν σκιάν καὶ ἀναλάμψαι τὴν ἐν Χριστῷ ἀλήθειαν· ταύτηι τοῖς Χριστὸς εἰκότως ἡ ἀλήθεια ἄτε δὴ μετὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐν τῷ παρ' αὐτῷ ὄντι ναῷ τιμώμενος, συστέλλεσθαι μὲν τὰς ἐν νόμῳ προστέταχθε θυσίας καὶ τοὺς καπνοὺς, οἶκον δὲ προσευχῆς ἀναδείκνυσθαι τὸν ναόν· τὸ γὰρ ἐπιπλήττειν τοῖς ἐμπόροις καὶ τῶν ἱερῶν περιβόλων ἀποσοβεῖν αὐτοὺς τὰ εἰς θυσίαν χρήσιμα διαπιπράσκοντάς τισι τοῦτο πάντως ἔστιν καὶ ἕτερον οὐδέν. ἕτερος δὲ τῶν εὐαγγελιστῶν "καὶ φραγέλλιον ἐκ σχοινίων ποιῆσαι" λέγει τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀπειλῆσαι πληγὰς καὶ ἐπανατείνειν αὐτοῖς· ἔδει γὰρ εἰδέναι τοὺς τὴν νομικὴν τιμῶντας λατρείαν μετὰ τὴν τῆς ἀληθείας ἀνάδειξιν, ὅτι "πνεῦμα δουλείας" ἔχοντες καὶ τὸ ἐλευθεροῦσθαι παραιτούμενοι ὑπὸ μᾶστιγας ἔσονταί καὶ ὑποκείμενοι κολάσει δουλοπρεπεῖ. ἐπιτειχίζει αὐτοῖς καὶ τὸν Ἰησοῦν κατήγορον· φησὶ γὰρ ὁ εὐαγγελιστής. 234 Mt 21, 12 Καὶ τῆς λατρείας δὲ τὴν μετάθεσιν προμηνύει ἐκβάλλων τὰ σφαγιζόμενα ζῶα καὶ τὰς νομικὰς παραδόσεις, ἐπανατείνεται δὲ τὴν μᾶστιγα σημαίνων, ὅτι ἂν πάλιν τὰ αὐτὰ ποιήσωσιν, πειραθήσονται πληγῶν, καὶ ἵνα δείξῃ τὸ δουλοπρεπὲς τῶν ὑπὸ νόμον, οἰκέταις πρέπουσαν ἐπιφέρει μᾶστιγα. 235 Mt 21, 14 Αἶνιγμα ἦν τὸ γεγονός, ὅτι τῶν

Ἰουδαίων ἐκβληθέντων ἐκ τοῦ ναοῦ σὺν ταῖς τυπικαῖς θυσίαις οἱ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ θεραπεύονται οἱ τύπον ἔχοντες τῶν ἔθνῶν. μαθέτωσαν μέντοι καὶ οἱ πωλοῦντες καὶ τὰ τοῦ πνεύματος χαρίσματα καὶ τὴν ἱερωσύνην, ὅτι τοὺς πωλοῦντας τὰς περισσότερὰς ἐξέβαλεν ἀπὸ τοῦ ναοῦ μαστίξας ὁ κύριος καὶ παυσά σθωσαν πόρους ἑαυτοῖς ἀπὸ χειροτοनिῶν ἀθροίζοντες. 236 Mt 21, 17 Διὰ τὸ ἀφιλόθεον τῶν Ἰουδαίων ὑπαναχωρεῖ. 237 Mt 21, 23 Εἰ τὰς "θεοπνεύστους" ἤδεις "γραφάς", ὧ ἄσύνετε Φαρισαῖε, καὶ τὰς τῶν ἀγίων προφητῶν φωνάς, ἐμνήσθης ἂν λέγοντος τοῦ μακαρίου Δαβὶδ πρὸς τὸν τῶν ὄλων σωτῆρα Χριστόν· "ὥμοσεν κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται· σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ". φράζε δὴ οὖν, τίς ἐκ τῶν γραμματέων ἢ Φαρισαίων λελειτούργηκε τῷ θεῷ "κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ"; ἢ πάντως οὐδεὶς. ἀλλὰ καὶ ὁ προ πάτωρ Ἀβραάμ, ἡ ρίζα τῆς γενέσεως τῶν ἐξ Ἰσραὴλ, ὑπὸ τῆς Μελχισεδέκ ἱερωσύνης ἠυλόγηται· τύπος δὲ ἦν ὁ Μελχισεδέκ καὶ ἡ κατ' αὐτὸν ἱερωσύνη τοῦ πάντων σωτῆρος Χριστοῦ, ὃς γέγονεν ἡμῶν ἀρχ ἱερεὺς προσάγων τῷ θεῷ καὶ πατρὶ πάντας τοὺς πεπιστευκότας εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὑπὲρ νόμον λατρείας τελειῶν εἰς ἀγιασμόν. τί οὖν ἀσχάλλεις, ὧ Φαρισαῖε; ἐγκαλεῖς, εἶπέ μοι, τῷ νομοθέτῃ τοῦ νόμου τὴν λύσιν, καὶ ὅτι μὴ ταῖς ἰδίαις ἠκολούθησεν ἐντολαῖς; ἀλλὰ νόμου πάντως ἐπέκεινα θεός· ὁ γὰρ τοὺς νόμους οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον, ἀλλ' ἡμῖν ὀρισάμενος μεθ' ἴστησι κατὰ καιρὸν ἐφ' ὅπερ ἂν ἔλοιτο τὰ διατεταγμένα καὶ ἀναφέρει εἰς βελτίονα. ἦν οὖν καιρὸς τοῦ παύσασθαι τὰ ἐν τύποις, ἀναδειχθῆναι δὲ τὰ κρείττονα· διὸ ἔφη που διὰ φωνῆς Ἰσραίου· "ἀφανισθήσεται νόμιμα λαοῦ"· ἤργησε γὰρ τῆς νέας ἐντολῆς ἀναδεδειγμένης, ἦν δι' ἑαυτοῦ λελάληκεν ἡμῖν ὁ υἱός. 238 Mt 21, 25 Ἦρετο ὁ Χριστός, ὁποῖαν περὶ τοῦ βαπτιστοῦ τὴν δόξαν ἐσχήκασιν, ἐπειδὴ ἔθος ἦν τοῖς Ἰουδαίοις ψευδηγόρους ἀποκαλεῖν τοὺς ἀγίους καὶ λέγειν, ὅτι ἀπὸ γνώμης ἰδίας τὴν προφητείαν ὑποπλάττονται οὐκ ἀπεσταλμένοι παρὰ θεοῦ. οἱ δὲ Φαρισαῖοι δεδίασι μὲν εἰπεῖν τὸ ἀληθές, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν· διὰ τί μὴ ἐπιστεύσατε; 239 Mt 21, 33–41 Καὶ ἔστιν ἀμπελῶν μὲν ὁ Ἰσραὴλ, ὡς φησὶν ὁ ψαλμωδός· "ἄμ πελον ἐξ Αἰγύπτου μετῆρας" καὶ ὁ Ἰσραῖος· "ἀμπελῶν", φησὶν, "ἐγε νῆθη τῷ ἡγαπημένῳ". ἐφύτευσεν δὲ αὐτὸν ὁ θεὸς καὶ ἀπεδήμησε χρόνον μακρὸν ἡγουν ἐμακροθύμησεν. πλὴν ὀράται πεφροντικῶς τοῦ χωρίου καὶ εἰς νοῦν ἔχων αὐτό· οὐδεὶς γὰρ γέγονεν διὰ μέσου καιρός, καθ' ὃν οὐκ ἀπεστέλλοντο παρὰ τοῦ θεοῦ προφῆται καὶ δίκαιοι νουθετοῦντες. οἱ δὲ γεγόνασιν ἀπειθεῖς καὶ ἀτιμάσαντες τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπέστειλαν κενούς, τοῦτ' ἔστιν οὐδὲν ἔχοντας εἰπεῖν περὶ αὐτῶν ἀγαθὸν τῷ πεπομ φῶτι θεῷ. 241 Mt 21, 37 Ἴρα καὶ ὑμεῖς υἱοὶ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός; ἄρα φυσικῶς ὁ κληρὸς εἰς ὑμᾶς καταβαίνει, ἂν ἐκ μέσου ποιήσητε τὸν κληρονόμον; πῶς γε νήσεσθε κύριοι ὧν ἐράτε; κάκεῖνο πῶς οὐ γέλωτος ἄξιον; ὁ μὲν γὰρ Χριστὸς ὡς υἱὸς καὶ τῶν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἀξιωματῶν οὐσιωδῶς κληρονόμος γενόμενος ἄνθρωπος εἰς κοινωνίαν τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας ἐκάλει τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν, οἱ δὲ Ἑβραῖοι μόνον τὴν βασιλείαν ἔχειν ἠθέλον, ὅπερ ἦν ἀμήχανόν τε καὶ ἀμαθές. ἐπιτήρησον δὲ ἐν τούτοις, ὅτι μετὰ τοὺς οἰκέτας ὁ υἱὸς πέμπεται ὡς οὐ τελῶν ἐν οἰκέταις, ἀλλ' ὡς υἱὸς ἀληθινὸς καὶ διὰ τοῦτο κύριος· εἰ καὶ ἐφόρεσε γὰρ δούλου μορφήν οικονομικῶς, ἀλλ' ἦν καὶ οὕτω θεὸς καὶ υἱὸς ἀληθινὸς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ φυσικὴν ἔχων τὴν κυριότητα. 242 Mt 21, 41 Καὶ τίνες ἂν εἶεν οὗτοι; τῶν ἀγίων ἀποστόλων ὁ χορὸς, οἱ τῆς καινῆς διαθήκης ἱεουργοὶ καὶ διδάσκαλοι. 243 Mt 21, 42–43 Λίθον ἐνταῦθα τὸν Χριστόν φησὶν, γωνία δὲ ἡ συνάφειά τε καὶ συνήθεια τῶν δύο λαῶν τούτων, τοῦ ἐξ Ἰσραὴλ ἀνασεωσμένου καὶ τοῦ ἐξ ἔθνῶν. διὰ τοῦτο ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τοῦτ' ἔστιν ἡ τῆς σωτηρίας εἴδησις καὶ ἡ πρὸς πᾶν ὅ τι οὖν τῶν ἐπαινουμένων

ὁδὸς καὶ ἡ πρὸς τὸ πνεῦμα κοινωνία, δι' ὧν τις κτᾶται τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν. 244 Mt 21, 42 Ταύτην τεθαύμακε τὴν γωνίαν ἥτοι τῶν δύο λαῶν τὴν εἰς ταυτότητα σύνοδον ὁ μακάριος Δαβὶδ λέγων· "παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν". οὐκοῦν σωτήριος μὲν ὁ λίθος τῇ γωνίᾳ τῇ παρ' αὐτοῦ γενομένη, συντριβὴ δὲ καὶ ὄλεθρος τοῖς ἔξω μεμενηκόσι τῆς νοητῆς καὶ πνευματικῆς ταύτης συνδρομῆς· τοῖς μὲν ἔστιν ὁ Χριστὸς "πέτρα προσκόμματος καὶ λίθος σκανδάλου".

245 Mt 22, 2 Γάμον λέγει τὴν πρὸς τὸν υἱὸν τῶν πιστῶν συνάφειαν, καλῶν εἰς τοῦτον Ἰουδαίους, πάλαι μὲν διὰ προφητῶν, ὕστερον δὲ διὰ τῶν μαθητῶν πρὸ τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως. 246 Mt 22, 2–5 Ἀπειρήκασιν τὴν ἄφιξιν οἱ διὰ τῶν πρώτων οἰκετῶν κεκλημένοι, οἱ τὸν διὰ Μωσέως παρωσάμενοι νόμον ἐτρέποντο πρὸς διδασκαλίαν ἀνθρώπων. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ μετ' ἐκείνους δευτέροι κεκλημένοι διὰ δευτέρων τοῦτ' ἔστιν τῶν ἀγίων ἀποστόλων τὸ συμφέρον παρέντες ὡς πορρωτάτω μετακεχωρήκασιν ἐπὶ τὸ σφίσι δοκοῦν· οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τὸν ἴδιον ἀγρόν, δι' οὗ σημαίνεται τῶν ἐπιγείων ἡ κτήσις καὶ ἡ περὶ ταῦτα σπουδὴ πρὸς ἐμπορίαν δὲ ἕτεροι, δι' οὗ πάλιν ἡμῖν τὸ φιλόπλουτον δηλοῦται πάθος καὶ ὁ περὶ τοῦτο σπασμός· φιλοσαρκίαι γὰρ ἡμᾶς καὶ φιληδονίαι κοσμικαὶ καὶ εἰκαῖοι περισπασμοὶ καὶ ἡ τοῦ χρηματίζεσθαι φροντίς ἀποστερεῖ ἡμᾶς τῆς εἰς αἰῶνα τρυφῆς καὶ τῆς πρὸς θεὸν οἰκειότητος. 247 Mt 22, 7 Δηλονότι τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς τὴν ἀκαταγώνιστον χεῖρα. θεοῦ δὲ φαμεν τὴν Ῥωμαϊκὴν στρατείαν, καθ' ὃ ἔστιν δεσπότης καὶ πάντων δημιουργός. 248 Mt 22, 13 Καὶ ἄλλως δεδέσθαι χεῖρας καὶ πόδας λέγεται ὡς μηδενὸς λοιπὸν χρηστὸν ποιῆσαι ἐκεῖσε δυναμένου· ἡ γὰρ τοῦ καλοῦ ἐργασία μέχρι τοῦ παρόντος ἐκτείνεται. 249 Mt 22, 15 Ἐπειδὴ γὰρ εἶδον, ὅτι οἱ περὶ Θεοῦ καὶ Ἰουδαῖων διὰ τῶν λόγων τούτων εἰς τοιαύτην ὑποψίαν ἐμβαλεῖν. 250 Mt 22, 17 Ἦθελε μὲν ὁ τῶν ὄλων θεὸς ἀνθρωπίνης δυναστείας ἐλεύθερον εἶναι τὸν Ἰσραὴλ. ἐπειδὴ δὲ τοὺς θεῖους πεπατήκασιν νόμους, γεγόνασιν ὑπὸ χεῖρα τῶν τηνικάδε κεκρατηκότων καὶ δασμοὺς ἐπέθηκον αὐτοῖς. καὶ φόρου λοιπὸν Ῥωμαίων μεταπεσόντων ἀρχήν. 251 Mt 22, 34–40 Ἐξ ἀμέτρου ἀναιδεΐας διαφθονούμενοι οἱ Φαρισαῖοι, ἐπειδὴ κατ' αἰσχυρθέντων τῶν Σαδδουκαίων ἐπηνεῖτο ὑπὸ τῶν ὄχλων, μεθ' ὑποκρίσεως πάλιν ἐρωτῶσι πειράζοντες αὐτόν, εἰ καὶ προστίθῃσι πάλιν τῇ ἐντολῇ τῇ πρώτῃ ὡς διορθούμενος τὸν νόμον, ἵνα εὕρωσι κατ' αὐτοῦ λαβὴν. καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς "νομικὸν" εἶναι ἔλεγεν τὸν ἐρωτήσαντα, Μάρκος δὲ "γραμματεῖα". οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο διαφωνία· οἱ μὲν γὰρ νομομαθὴ τοῦτον ἀποδεικνύουσιν, οἱ δὲ γραμματευσιαγωγέα, ὅπερ ἔστι τοῦ νόμου ἐρμηνεὺς τῶ λαῶ. ὁ δὲ κύριος δημοσιεύει αὐτῶν τὴν κακίαν, ὅτι οὐ διὰ τοῦτο ἦλθον ἐρωτησάμενοι, ὥστε ὠφεληθῆναι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μὴ ἔχειν καὶ τῶ φθόνῳ κατέχεσθαι, καὶ διδάσκει, ὅτι οὐ δεῖ ἐν μέρει μὲν ἀγαπᾶν τὸν θεόν, ἐν μέρει δὲ τοῖς γηϊνοῖς προσκεῖσθαι. δι' ὧν δὲ ὁ κύριος εἶπεν ταύτην τὴν ἐντολὴν κεφαλαιωδεστέραν οὖσαν πασῶν, ἔδοξεν ὁ νομικὸς ἐμβάλλειν αὐτόν εἰς κίνδυνον ὡς θεοποιούντα ἑαυτόν. ὅθεν καὶ μὴ εἰπόντα τοῦτο ἐπήνεσεν ὁ νομικὸς ὡς ὁ Μάρκος φησὶν. ἡ μὲν οὖν πρώτη ἐντολὴ πᾶν εἶδος εὐσεβείας διδάσκει· τὸ γὰρ ἐξ ὅλης καρδίας τὸν θεὸν ἀγαπᾶν αἰτίον ἔστιν παντὸς ἀγαθοῦ, ἡ δὲ δευτέρα τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια περιέχει· καὶ ἡ μὲν ὁδοποιεῖ τῇ δευτέρᾳ, ἡ δὲ ἐκ ταύτης συγκροτεῖται· ὁ γὰρ τὴν πρὸς θεὸν ἀγάπην κατορθώσας δηλονότι καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον εἰς πάντα ὡς ἑαυτόν ἀγαπᾶ. πασῶν τῶν ἐντολῶν ὁ τοιοῦτος ἐκπληρωτὴς τυγχάνει. 252 Mt 22, 34–42 Ἐπεὶ περὶ κατασχυρθέντων τῶν Σαδδουκαίων καὶ ἀποχωρησάντων ἐπηνεῖτο ὁ κύριος, ἐπὶ τούτῳ διαφθονούμενοι τούτοις οἱ Φαρισαῖοι

ἦλθον εἰς μέσον καὶ νομομαθῆς τις ἄγαν παρ' αὐτοῖς νομιζόμενος ἐρωτᾷ ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ, οἰηθεὶς ὅτι μέλλει μὲν τὰ Μωσέως παραγράφεσθαι, παρατιθέναι δὲ τὴν ἑαυτοῦ διδασκαλίαν ἢ <εἰπεῖν> ὅτι ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου καὶ ἐμέ, παραζευγνύς ἑαυτοῦ τὴν δόξαν τῆ δόξῃ τοῦ πατρὸς καὶ οὕτως εὐρίσκει τόπον τοῦ ἐμβαλεῖν εἰς κίνδυνον ὡς θεοποιοῦντα ἑαυτὸν ἢ, εἰ τοῦτο παρασιωπήσει, λέγειν· οὐκοῦν οὐ προσδέχομαι σε ὡς θεόν. ὁ δὲ κύριος οὐδὲν καινὸν εἰπὼν ἀλλὰ τὰ τοῦ νόμου καὶ ταύτῃ ἐπιστομίσας τοὺς Φαρισαίους ἐρωτᾷ καὶ αὐτὸς αὐτοὺς τίνας υἱὸν νομίζουσιν τὸν Χριστόν. 253 Mt 22, 43–46 Πῶς οὖν Δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ; δέον γάρ φησιν τοὺς πατέρας τῶν υἱῶν κυρίους ὀνομάζεσθαι διὰ τὸ ἔχειν αὐτοὺς ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν τοὺς υἱούς, τούναντίον ὁ Δαυὶδ τὸν ἐκ σπέρματος ἑαυτοῦ κύριον αὐτοῦ καλεῖ.

254 Mt 23, 4 Οὐαὶ τοίνυν ὑμῖν, ὧ νομικοί, ὅτι φορτικὸν ὁμολογουμένως ὄντα τὸν νόμον τοῖς μὲν ἄλλοις πατοῦσιν αὐτὸν θανάτου δίκην ἐπάγετε, αὐτοὶ δὲ τοῦ νόμου οὐδὲ προσψάυετε. 255 Mt 23, 11–12 Ἐπειδὴ τοὺς καινὰ δόγματα διδάσκοντας ὡς ἐπίπαν ἰδεῖν ἔστι κενοδοξίας καὶ ἀλαζονείας ἔρωτι εἰς τὸ τῆς διδασκαλίας ἀξίωμα παραγενομένους, ἀναιρεῖ ὁ κύριος ταύτην τὴν ὑπόνοιαν καὶ τὴν ὁδὸν ἐκκόπτει ὡς ἐπ' ὄλεθρον ἄγουσαν. εἰ τοίνυν, φησὶν, δόξης τε καὶ πρωτείων ἐρᾷς, τὴν τῶν διακόνων καὶ ὑστέρων τάξιν ἐπιζητεῖ καὶ ταπεινοφροσύνην ἄσκει. 256 Mt 23, 15 Υἱὸν γεέννης φησὶ τὸν ἀπολλύμενον ἐξ ἀπιστίας ὡς δυσσεβείας εἰς τοῦτο κατολισθεῖν καὶ εἰς τοῦτο παρανομίας ἀφικέσθαι μέτρον ὡς ἀμεσίτευτον ἔχειν πρὸς φλόγα τὴν οἰκειότητα καὶ μονονουχὶ συγγένειαν τὴν πρὸς <τὸ τὰς> αἰκίας ἀναμφιλόγως διενεγκεῖν. 257 Mt 23, 22 Διὰ τοῦτο δὲ "θρόνον θεοῦ" τὸν οὐρανὸν ὀνομάζουσιν αἱ γραφαί, ὅτι ταῖς ἄνω δυνάμεσι θεὸς ἐπαναπαύεται· ἐν οὐρανῷ γάρ εἰσιν οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ ἄγγελοι καὶ αἰεὶ δοξάζοντες αὐτόν· αὕτη γὰρ αὐτῷ ἀνάπαυσις. "ἢ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ"· ἐν αὐτῇ γὰρ διὰ σαρκὸς τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη. πὺς δὲ θεοῦ ἢ ἀγία αὐτοῦ σὰρξ καὶ διαφόρως ὀνομάζεται. 258 Mt 23, 23 Ἀπαιτεῖτε, φησὶν; ὧ Φαρισαῖοι, τὰς δεκάτας τάχα που καὶ λαχάνων λεπτῶν παρέντες τὰς ἐντολάς, ἐφ' αἷς ἐστὶν μείζων ἢ παράβασις. καὶ ποῖα ταῦτά ἐστιν τὰ ἐντάλματα; ἢ κρίσις, τοῦτ' ἔστιν τὸ κρίνειν ὀρθὰ καὶ ἀμώμητα, καὶ τὸ ἔλεος, τοῦτ' ἔστιν ἢ εἰς θεὸν γνησιότης· ἄμεινον γὰρ κρίσις καὶ ἔλεος καὶ πίστις ἢ εἰς θεὸν δεκάτης καὶ ἀπαρχῆς. διὸ καὶ διὰ τοῦ προφήτου φησὶν ὁ τῶν ὄλων θεός· καὶ νῦν, Ἰσραὴλ, "τί κύριος" ὁ θεὸς "ζητεῖ παρά σου ἄλλ' ἢ τοῦ ποιεῖν κρίμα καὶ ἀγαπᾶν" καὶ ζητεῖν "ἔλεον καὶ ἔτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ κυρίου" τοῦ "θεοῦ σου". ἐν γὰρ τῷ λίαν ἐτοίμῳ πρὸς ἀκολουθήσιν τὸ εἰς πίστιν γνησίαν ὀρᾶται σωζόμενον. Ὅρα τὴν ἐπίπληξιν· ἀπαιτεῖτε, φησὶν, ὧ Φαρισαῖοι, τὰς δεκάτας τάχα που καὶ λαχάνων λεπτῶν παρέντες τὰς ἐντολάς, ἐφ' αἷς ἐστὶ μείζων ἢ παράβασις, ποῖα δὲ αὐταὶ αἱ ἐντολαί; ἢ κρίσις, τοῦτ' ἔστιν τὸ κρίνειν ὀρθὰ καὶ τὸ ἔλεος καὶ ἢ πίστις εἰς θεόν· ταῦτα γὰρ ἀμείνω δεκάτης καὶ ἀπαρχῆς. διὸ καὶ διὰ τοῦ προφήτου φησὶν ὁ τῶν ὄλων θεός· καὶ νῦν, Ἰσραὴλ, "τί κύριος" ὁ θεὸς "ζητεῖ παρά σου ἄλλ' ἢ τοῦ ποιεῖν κρίμα καὶ ἀγαπᾶν" καὶ ζητεῖν "ἔλεον καὶ ἔτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ κυρίου" τοῦ "θεοῦ σου". 259 Mt 23, 25 διὰ τούτων τὸν τῶν Φαρισαίων διαγράφει βίον παραινῶν μὴ τοῖς ἔξωθεν σχηματισμοῖς πλάττεσθαι μόνον, ἀλλ' ἔχειν καὶ τὰ ἔσωθεν καρὰ τὰ εἰς νοῦν καὶ καρδίαν. 260 Mt 23, 29–36 Τί δὴ ἄρα φησὶν ὁ σωτὴρ, ἀκριβῶς ἐρευνήσομεν. οἱ μὲν τῶν Ἰουδαίων πατέρες ἀπέκτειναν κατὰ καιροὺς τοὺς ἀγίους προφήτας τὸν θεῖον αὐτοῖς διαπορθμεύοντας λόγον· οἱ γὰρ μὴν ἐξ

αὐτῶν γεγονότες ὁμολογοῦντες, ὅτι οἱ προφήται γεγονάσι σεπτοὶ καὶ τίμιοι, περιήρμωσαν αὐτοῖς τοὺς στεφάνους ἦτοι τὰ μνημεῖα τιμὴν ἀπονείμαντες τὴν τοῖς ἀγίοις πρεπωδεστάτην, αὐτοὶ δὲ προφήτας εἶναι πιστεύσαντες καὶ ἄνδρας ἀγίους κριταὶ γεγονάσιν τῶν ἀποκτεινάντων αὐτούς· δι' ὧν γὰρ τιμᾶν ἐγνώκασιν τοὺς ἀνηρημένους, διὰ τούτων αὐτῶν κατηγοροῦσιν ὡς ἦσε βηκότων. ἀλλ' οἱ τῶν ἰδίων πατέρων ἐπὶ ταῖς οὕτω δειναῖς μαιφονίαις καταψηφισάμενοι τοῖς ἴσοις ἔμελλον ἀλῶναι κακοῖς, μᾶλλον δὲ τοῖς ἔτι χειροῖσιν. "ἀπέκτειναν" μὲν "τὸν τῆς ζωῆς ἀρχηγόν", προστεθείκασι δὲ ταῖς κατ' αὐτοῦ δυσσεβείαις μαιφονίας ἐτέρας κατὰ τῶν θεσπεσίων αὐτοῦ μαθητῶν· ἕως μὲν γὰρ τις τὰς ἐτέρων ἀδικίας ἐξετάζη φυσικῶς λογισμῶ κρινῶν, ὄρα τὸ φαῦλον καὶ μέμφεται, αὐτὸς δὲ εἰς τὰ ἴσα πάθη προαγόμενος οἶονεὶ τυφλὸς ἐπὶ ταῦτα φέρεται. 261 Mt 23, 35-36 Κατὰ τίνα τρόπον ἐπὶ τὴν τελευταίαν τῶν φονευτῶν γενεὰν ἢ παντὸς αἵματος ἤξει δίκη, καίτοι διὰ τοῦ προφήτου λέγων ὁ θεὸς "οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων" καὶ μὴν καὶ τὸ ἔμπαλιν "ἕκαστος δὲ τῇ ἰδίᾳ ἀμαρτία ἀποθανεῖται"; τί οὖν ἄρα φαμέν; πῶς τῆς ἐτέρων μαιφονίαςπραχθήσονται λόγους ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς ταῦτα λελάληκεν ὁ Χριστός; ἢ γὰρ οὐχὶ κολασθήσεται μὲν ὑπὲρ Ἀβὲλ ὁ Κάιν· Λάμεχ δὲ λέγων "ἄνδρα" πεφόνευκα "εἰς τραῦμα ἐμοὶ καὶ νεανίσκον εἰς μῶλωπα"· ἕκαστου τοιγαροῦν τοῖς ἰδίοις κατηχθισμένον κακοῖς πῶς οἱ δεῖλαιοι τὴν ὑπὲρ πάντων ὑποστήσονται δίκην; "οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεός", ἀλλ' ἔστιν κριτῆς δίκαιος καὶ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος κατὰ τὸ γεγραμμένον. φαμέν οὖν, ὅτι τοιάνδε τινὰ τοῖς εἰρημένοις προσήκει ἐφαρμόσαι διὰ νοίαν. ὑποκείσθω τοιγαροῦν τοιοῦτόν τι τυχόν· λησται γεγονάσιν φέρε εἰπεῖν ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ. οὗτοι τὰς ἐν κύκλῳ κατεληίζοντο κώμας καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἐθανάτου· ἀλλ' ὁ τῆς ἀρχῆς ἡγεμὼν οὐκ εὐθύς τὴν ἀρχοντικὴν αὐτοῖς ἀπεγύμνωσε μάχαιραν, ἀπειλαῖς δὲ μᾶλλον μεταπαιδεύεσθαι τούτους ἐσπούδαζεν. οἱ δὲ ἦσαν οὐδὲν ἥττον ὡμοί· ἀλλ' ἵνα λοιπὸν ἀνακάμπηται τὸ δεινόν, ἀλόντων τινῶν οὐκ ἐφείσατο, ὡμοτάταις δὲ αἰκίαις ὑποβαλὼν τὸν ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις ἐπετίθει κίνδυνον οὐχὶ δήπου μόνοις ἐπ' ἐκείνοις ἀγανακτῶν, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον, ἐπεὶπερ αὐτὸν ἀνεξικακοῦντα καὶ ἢ τῶν πρώτων ἠπάτησεν ἀγριότης. ἀλλ' οἴμαι τίς ἐρεῖ τῶν τελευταίων ἀνημέρως κεκολασμένων, ὅτι τὰς πάντων ἀμαρτίας ἀπέλαβον αὐτοὶ διὰ τὸ εἰς αὐτοὺς καταλήξει τοῦ δικάζοντος τὸν θυμόν; τοιοῦτόν τι νοήσεις καὶ περὶ θεοῦ· ἀνεξικακήσας γὰρ ἐν τοῖς προλαβοῦσι καιροῖς μέχρι τούτων διελογίζετο δεῖν τὸ τῆς ἀνεξι κακίας ὀρίσαι μέτρον· καὶ γὰρ ἔδει ἐπὶ τούτοις τὸν θεῖον κατασκῆψαι θυμόν· οἱ μὲν γὰρ εἰς ἀνθρώπους καὶ ὁμοδούλους ἡμάρτανον, οἱ δὲ τὸν τῶν ὄλων ἀπεκτόνασι κύριον. οὐχ ὅτι τοιγαροῦν κολάζει τοὺς τελευταίους διὰ τοῦτο τραχύς, ἀλλ' ὅτι διεκαρτέρησεν εἰς τὸ παρὸν ἀξιάγαστος. 262 Mt 23, 36 Εἴ τις βούλοιο διὰ τὸ φάναι τὸν κύριον ταύτην τὴν γενεὰν οὐχὶ μόνους ἐκείνους κατασημαίνεσθαι, πρὸς οὓς ἦν ὁ λόγος, ἀλλ' ὄλων ὡσπερ τῶν φονευτῶν τὸ γένος, τοῦ ὀρθῶς ἔχοντος ἐξοίχεται· εὐρίσκομεν γὰρ τὴν ἀγίαν γραφὴν τὰς ἰσοτροπίας οἶονεὶ πως καὶ ταυτοβουλίας ὄνομάζουσιν ὡς γένος. καὶ γοῦν ὁ μακάριος ἔφη Δαβὶδ "γενεὰ εὐθείων εὐλογηθήσεται" καὶ "αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων" τὸν κύριον. οὐκοῦν τὸ ταύτην, εἰ καὶ λέγοιτο δεικτικῶς, οὐχὶ μόνον τάχα που κατασημῆναι φαμέν τοὺς τότε παρόντας καὶ ἀκρωμένους, ἀλλὰ πάντα τὸν φονευτὴν καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ τῆς ἀσεβείας πίπτοντα γένος· συντέξεται γὰρ τῷ ὁμοίῳ τὸν ὅμοιον ὡς ἀδελφὸν καὶ ὁμογενές. 263 Mt 23, 37 Εἰπὼν τοῦτο δείκνυσιν ἑαυτοῦ τὸ θεοπρεπὲς καὶ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ ὢν· καὶ γὰρ περὶ τοῦ θεοῦ εἶπεν Μωυσῆς· "διεῖς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐτούς"· καὶ ἄλλιν Δαβὶδ· "οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν σκέπη τῶν πτερυγῶν σου ἐλπιούσιν". 264 Mt 23, 39 Τὸ εἰρημένον

νοητήν ἔχει τὴν διὰ πίστεως θεάν· ὅταν γὰρ "εἰσέλθῃ τὸ πλήρωμα τῶν ἔθνων" καὶ πιστεύσωσι τῷ Χριστῷ, τότε οἱ μετὰ ταῦτα πιστεύσαντες Ἰουδαῖοι ὁρῶσι τὸ τῆς θεότητος κάλλος τοῦ Χριστοῦ ἐν υἱῷ θεωροῦντες εἶναι τὸν πατέρα καὶ αὐτὸν λέγοντες εἶναι τὸν λυτρωτὴν τὸν διὰ τῶν προφητῶν κηρυχθέντα, περὶ οὗ προμεμήνυκεν ὁ προφήτης ὡς ἐρχόμενον ἐν ὀνόματι κυρίου· οἱ γὰρ ἄλλοι προφηῆται οὐκ ἐν ὀνόματι κυρίου ἦλθον· ἔλεγον γάρ· "τάδε κύριος" καὶ "δοῦλος κυρίου ἐγώ εἰμι, καὶ τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐγὼ σέβομαι".

265 Mt 24, 1 Εἰπὼν "ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν" ἀκόλουθον τοῦτο ποιεῖ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ καὶ πορευόμενος καὶ διὰ τοῦτο δεικνὺς τὴν ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων ἀπόστασιν τῆς θείας χάριτος, ἐφ' ἑτέρους μεταχωρούσης. ὑπερβολικῶς δὲ ἐχρήσατο τούτοις, ὅμως καὶ ἔργῳ ἐξέβη ἐριπωθὲν τελείως τὸ τέμενος. 266 Mt 24, 1-3 Ἐπεδείκνυόν τινες τῷ Χριστῷ τὰς ἐν τῷ ναῷ μεγαλοουργίας καὶ τὸν τῶν ἀναθημάτων κόσμον· ᾠήθησαν γάρ, ὅτι θαυμάσει σὺν αὐτοῖς τὰ ὀρώμενα καίτοι θεὸς ὢν καὶ ἔχων θρόνον τὸν οὐρανόν. ὁ δὲ ἀφίησι μὲν τὸν περὶ αὐτῶν λόγον, προμεμήνυκε δέ, ὅτι ἐκ βάρθρων πεσεῖται κατὰ καιροὺς κατακομιζούσης εἰς τοῦτο αὐτὸν τῆς Ῥωμαίων στρατιᾶς καὶ ἄπασαν τὴν Ἰερουσαλήμ τὰς τῆς κυριοκτονίας δίκας ἐξαιτούσης τὸν Ἰσραὴλ· μετὰ γὰρ τοι τὸν τοῦ σωτῆρος σταυρὸν ταῦτα συνέβη παθεῖν αὐτοῦς, οἱ δὲ οὐ συνίεσαν τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν. ᾠήθησαν δὲ τοὺς περὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος λόγους ἐξυφαίνειν αὐτόν. ἤροντο δὴ οὖν πότε ταῦτα ἔσσονται, καὶ τί τὸ σημεῖον, ὅταν μέλλῃ γίνεσθαι. 268 Mt 24, 4-5 Ἐπεταί τῷ σκοπῷ τῶν προσαγόντων τὴν πεῦσιν ὁ κύριος καὶ περὶ συντελείας τέως φησὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος· πρὶν γὰρ τὴν ἐξ οὐρανῶν γενέσθαι αὐτοῦ κάθοδον πρόδρομοὶ τινες ἀναφανοῦνται, ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφηῆται τὸ αὐτοῦ πρόσωπον ἑαυτοῖς περιπλάττοντες, ἀλλὰ μὴ ἀκολουθήσητέ φησιν αὐτοῖς. 269 Mt 24, 20 Ἴσως καὶ αἴνιγμα ἔχει ὁ λόγος, ὥστε εὐχεσθαι ἡμᾶς μὴ ἐκδημῆσαι ἀπὸ τοῦ σώματος μήτε ἐν ἀργίᾳ ὄντας ἔργου ἀγαθοῦ, ὃ ὑποσημαίνει τὸ σάββατον, μήτε ἐν ἀκαρπία, ὃ δηλοῖ χειμῶν· ση μειωτέον γὰρ ὅτι χειμῶνα κακῶν ὁ θεὸς οὐκ ἐποίησεν, ἐν χειμῶνι δὲ ἔσμεν, ὅταν τὰ πάθη τῆς σαρκὸς δυναστεύῃ ἐν ἡμῖν. Τοῦτο αἰνίττεται ὁ Χριστὸς τὸ εὐχεσθαι ἡμᾶς μὴ γενέσθαι ἐν ἐκδη μίᾳ τοῦ σώματος μήτε ἐν ἀργίᾳ ὄντας τῶν τῆς ἀρετῆς ἔργων, ὃ ὑπο σημαίνει τὸ σάββατον, μήτε ἐνο χλουμένους ἐν ταῖς βιωτικαῖς τύρ βαις τε καὶ ταραχαῖς, ὅπερ δηλοῖ ὁ χειμῶν. 270 Mt 24, 28 Ὡσπερ σώματος κειμένου νεκροῦ τὰ σαρκοβόρα τῶν πτηνῶν ἐπ' αὐτὸ συντρέχει, οὕτως, ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραγένηται, τότε δὴ πάντες οἱ ἀετοὶ τοῦτ' ἔστιν οἱ εἰς τὰ ὑψηλὰ πωτῶμενοι καὶ ἀνω τάτω καὶ τῶν ἐπιγείων καὶ κοσμικῶν ἀνενηνεγμένοι ἐπ' αὐτὸν συνδρα μοῦνται. 271 Mt 24, 29 Πῶς οὐ φρίζουσιν; ἀναστοιχειούμενων γὰρ οὐρανοῦ καὶ γῆς πρὸς τὸ δοκοῦν τῷ θεῷ (ἀκριβὲς γὰρ τι λέγειν ἐν τοῖς τοιούτοις οὐκ ἔνι) ὁ μὲν ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἀμαυρωθήσονται, τὰ δὲ ἄστρα ὡς ἄνθη πεσεῖται τοῦ δημιουργήσαντος αὐτὰ πάλιν μεταστοιχειοῦντος, καθὼς θέλει, θορυβηθήσονται καὶ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα· ἀνακαινιζομένης γὰρ τῆς ἀνθρωπότητος ἀνακεφαλαιοῦται καὶ συνανακτίζεται καὶ ἡ διὰ τὸν ἄνθρωπον δημιουργηθεῖσα κτίσις. 272 Mt 24, 36 Ἐπειδὴ τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦς ἤθελον μανθάνειν οἱ μαθηταί, ἀφορμὴν εὕρισκε τοῦ κωλύειν αὐτοῦς τῶν τοιούτων τὸ μὴ εἰδέναι καθὼς ἄνθρωπος καὶ φησιν μηδὲ τοὺς κατ' οὐρανὸν ἁγίους ἀγγέλους δύνασθαι ταῦτα εἰδέναι. 273 Mt 24, 36 Ἔθος τῷ σωτῆρι Χριστῷ τοι οὕτον τι δρᾶν ἐπὶ τοῖς ἁγίοις μάστιστα μαθηταῖς, εἰ μὲν διαπυνθᾶ νοιντό τι τῶν ὅσα ἐστὶ φιλομαθείας μὲν ἔχοντα δόξαν ὑψηλοτέρας γε μὴν ἐρεύνης ἀπηλλαγμένα, χαρὶ ζεσθαι

τὴν ἀφήγησιν καὶ ἐξακριβοῦν ὅτι μάλιστα πειρᾶσθαι λεπτῶς. εἰ δὲ δὴ τι βούλοιντο τῶν ἐπέκεινα μέτρου τοῦ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀναμαθεῖν, καταστέλλειν ἡσυχῇ καὶ μεταπέθειν εὖ μάλα πολυπραγμονεῖν ἐλέσθαι τὰ πρὸς πωδέστερα καὶ δρᾶν ἐπὶ τούτων τὰ δι' ὧν ἂν γένοιτο διαφανεῖς καὶ ἐκπρεπεστάτην ἔχοντες τὴν ἐξ ἔργων ἀγαθῶν φαιδρότητα παρὰ θεῶ. ἔλο μένους τοιγαροῦν οὐκ οἶδ' ὅπως τὰ ὑπὲρ μέτρον οἰκετικὸν ἐρέσθαι τε καὶ μαθεῖν, ἡρεμεῖν ἀναπέθει λογισμοῖς ἀναγκαίοις ἐκδυσωπῶν, ὅτι μηδὲ ἀγγέλοις ἀπεκάλυψεν ὁ πατὴρ μηδ' αὐτῶ τῶ υἱῶ καθίστησιν γνῶριμον, εἴπερ τις εἴη ψιλὸς καὶ κατ' αὐτοὺς ἄνθρωπος ἐπὶ γῆς καὶ οὐκ ἔχων φύσει τὸ εἶναι θεός. Ἔθος ἦν τῷ σωτῆρι Χριστῷ τοιοῦτόν τι δρᾶν ἐπὶ τοῖς ἀγίοις μάλιστα μαθηταῖς, εἰ διαπυθάνοιντό τι τῶν ὅσα ἦν φιλομαθείας μὲν ἔχοντα δόξαν, ὑψηλοτέρας γε μὴν ἐρεύνης ἀπηλλαγμένα, χαρίζεσθαι τὴν ἀφήγησιν καὶ ἐξακριβοῦν ὅτι μάλιστα πειρᾶσθαι λεπτῶς. εἰ δὲ δὴ τι βούλοιντο τῶν ἐπέκεινα μέτρου τοῦ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀναμαθεῖν, περιστέλλειν ἡσυχῇ καὶ μεταπέθειν εὖ μάλα πολυπραγμονεῖν ἐλέσθαι τὰ πρὸς πωδέστερα. ἐπειδὴ οὖν τὰ ὑπὲρ αὐτοὺς ἤθελον μανθάνειν οἱ μαθηταί, σκήπτεται χρησίμως τὸ μὴ εἰδέναι καθὸ ἄνθρωπος καὶ φησὶ μηδὲ αὐτοὺς εἰδέναι τοὺς κατὰ τὸν οὐρανὸν ἀγίους ἀγγέλους, ἵνα μὴ λυπῶνται ὡς μὴ θαρρηθέντες τὸ μέτριον. καὶ ὅρα πῶς ἡρεμεῖν ἀναπέθει λογισμοῖς οἰκειοῖς καὶ ἐκδυσωπεῖ, ὅτι μηδὲ ἀγγέλοις ἀπεκάλυψεν ὁ πατὴρ μηδὲ αὐτῶ τῶ υἱῶ καθίστατο γνῶριμον. 274 Mt 24, 36 Εἰ καὶ ἡ συντέλεια δήλη ἦν, τί οὐκ ἂν ἐποίησαν; εἰ ὁ υἱὸς σοφία ἐστὶν τοῦ πατρὸς καὶ εἰ, ἃ οἶδεν αὐτός, οὐκ οἶδεν ἡ σοφία, εὐρίσκεται πάλιν αὐτὸς ἀγνοῶν ἢ ὅτι ἡ φύσις αὐτοῦ βελτίων ἐστὶν τῆς σοφίας αὐτοῦ, καὶ εὐρίσκεται σύνθετος καὶ ἀνόμοιος ἑαυτῷ ὁ ἀπλοῦς θεός· πλὴν οὐ τὸ ἀγνοεῖν καὶ εἰδέναι ποιεῖ τῆς οὐσίας διαφορὰν ὡς περ οὐδὲ ἐπ' ἄνθρώπων, ἀλλὰ πάθος ἐστὶν τὸ τῆς ἀγνοίας, ὅπερ οὐκ ἔχει ὁ υἱός, ἀλλὰ θεός ἐστὶν φύσει καὶ κατὰ τοὺς αἰρετικὸς πάθους ἀνεπίδεκτος. εἰ δὲ πάντα τὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς ἐστὶν καὶ πάντα τὰ τοῦ πατρὸς τοῦ υἱοῦ, ἢ ἀμφοτέροι ἀγνοοῦσιν ἢ οἶδεν ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς οἶδεν ὡς ἔχων τοῦ πατρὸς πάντα κατὰ φύσιν αὐτῶ ὄντα· οὐ γὰρ περὶ τῆς δεσποτείας τῶν κτισμάτων τοῦτο φησὶν· πλὴν ἡνίκα ὀνομάζει ἡ γραφὴ πατέρα, τὸ σὺν παντῆς ἐν ἀγία τριάδι νοουμένης καὶ προσκυνουμένης θεότητος σημαίνει. 275 Mt 24, 40 Ὅρα, ὅτι εἰς δύο τάγματα διαίρει ὁ λόγος τοὺς ἀνθρώπους, εἷς τε τῶν σωζομένων καὶ τῶν ἀπολλυμένων. καὶ τοὺς μὲν σωζομένους λέγει παραλαμβάνεσθαι, τοὺς δὲ ἀπολλυμένους ἀφίεσθαι ἢ γοῦν ἀποδοκιμάζεσθαι. ἀγρὸν δὲ νοητέον ὧδε τὸν κόσμον, ἔνθα "ὁ" μὲν "εἰς τὸ πνεῦμα σπεῖρων θερίζει ζωὴν αἰώνιον, ὁ" δὲ "εἰς τὴν σάρκα, φθοράν". ταῖς δὲ ἀληθούσαις παρ εἰκάζει τοὺς διδασκάλους, οἵτινες τρόπον τινὰ ἀπολεπτόντες τὰς γραφικὰς ἐννοίας εὐπαραδέκτα καὶ εὐνόητα τοῖς ἀνθρώποις τὰ θεῖα λόγια προτιθέασιν· καὶ γὰρ νόμος κελεύων μὴ λαμβάνεσθαι εἰς ἐνέχυρον μύλον ἢ ἐπιμύλιον, ἵνα μὴ τὰ τῆς τροφῆς ἐργαλεῖα λαβῶν τις ἐμποδίση τοῖς τρεφομένοις δι' αὐτῶν, αἰνιγματωδῶς τοὺς διδασκάλους ὑποσημαίνει. Εἰς δύο τάγματα διαίρει τοὺς ἀνθρώπους ὁ κύριος, εἷς τε τὸ τῶν σωζομένων καὶ εἰς τὸ τῶν ἀπολλυμένων· καὶ τὸ μὲν τῶν σωζομένων παραλαμβάνεσθαι λέγει, τοὺς δὲ ἀσεβεῖς ἀφίεσθαι, ὅ ἐστιν ἀποδοκιμάζεσθαι. ταῖς δὲ ἀληθούσαις τοὺς διδασκάλους παρ εἰκάζει ὡς λεπτόντας τὰς γραφὰς καὶ εὐπαραδέκτους καὶ εὐνόητους τοῖς ἀνθρώποις ποιοῦντας· καὶ γὰρ ὁ νόμος μὴ λαμβάνεσθαι εἰς ἐνέχυρον μύλον κωλύει ἢ ἐπιμύλιον, ὅπως μὴ τὰ τῆς τροφῆς ἐργαλεῖα λαβῶν τις ἐμποδῶν γένηται τοῖς τρεφομένοις. διὸ καὶ αἰνιγματωδῶς ὁ σωτὴρ τοὺς διδασκάλους ὑποσημαίνει. 276 Mt 24, 45-47 Πιστὸς μὲν εἰς διδασκαλίαν, φρόνιμος δὲ εἰς ἔργον καὶ τῶν ὁμοδούλων ταμίας ἐπιεικέστατος· ἔσται

γὰρ ὁ τοιοῦτος τῆς τοῦ δεσπότου βασιλείας ὀλοκλήρου μέτοχος· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. οὐ λέγει τίς ἐστὶν οὗτος, ἀλλ' ἀορίστως, ἵνα δείξη τὸ σπάνιον καὶ τὸ πολυτίμιον τῶν ὀρθῶν διδασκάλων. καλῶς δὲ ἀμφοτέρω ἀπαιτεῖν—ἀν δὲ θάτερον ἀπῆ, τὸ ἕτερον χωλεύει. 277 Mt 24, 48–51 Ὅτι δὲ ὁ λόγος κατὰ τῶν ἡγουμένων τῶν ἐν τρυφαῖς σχολαζόντων· κακὸν γὰρ καὶ πονηρὸν δοῦλον ὠνόμασε τὸν ἀμελῆ διδάσκαλον, ὃς διὰ τὸ ἀπεῖναι τὸν κριτὴν καὶ μὴ ὄρασθαι διὰ τὸ ἀνεξίκακον τύπτει πικρῶς τοὺς ὑπὸ χεῖρα καὶ συναναμίγνυται τοῖς φιλοσάρκοις· οἱ γὰρ ἀμαρτάνοντες ὡς μὴ παρόντος τοῦ κριτοῦ ἀμαρτάνουσιν καὶ ὡς μὴ λογιζόμενοι κρίσιν. διὰ δὲ τοῦ τύπτεσθαι τινὰς ἐξ αὐτῶν δείκνυσι τοὺς κατὰ ψυχὴν βλαπτομένους ἐκ τῆς τῶν ἡγουμένων τρυφῆς, καθὼς φησὶν· ὁ ἀπόστολος· "οὕτως δὲ ἀμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν". ἐπαπειλεῖ οὖν τοῖς τρυφῶσι τὰ ἔσχατα ὑποστῆναι· ἀποσχίζει γὰρ αὐτὸν καὶ διαιρεῖ ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἀλγηδόνων τῷ ζῶντι ἑαυτοῦ λόγῳ τοῦ ἐνωθέντος αὐτῷ ἐν τῷ αἰῶνι πνεύματος ἡγουν τοῦ θεοῦ χαρίσματος· οἱ ὑποκρινόμενοι γὰρ τὰ ὀρθὰ φρονεῖν μὴ φρονοῦντες δὲ ὡς δεῖ, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν μὲν ἔξωθεν σχήματι μόνῳ περικείμενοι διχῆ τμηθήσονται κατὰ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἢ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ πνεύματος εἰς τὸ διηνεκές ἀλλοτρίωσι· νῦν μὲν γὰρ εἰ καὶ μὴ ἀνακέκρται τοῖς ἀναξίοις, ἀλλ' οὖν παρεῖναι πως δοκεῖ τοῖς ἅπαξ ἐσφραγισμένοις τὴν ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῶν σωτηρίαν ἀναμένων. τότε δὲ ἐξ ὅλης τῆς βεβηλωσάσης αὐτοῦ τὴν χάριν ψυχῆς ἀποτμηθήσεται καὶ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν τὸ μέρος αὐτοῦ τεθήσεται. ὑποκριτὰς δὲ φησὶ τοὺς τὰ ὀρθὰ μὲν διδάσκειν πειρωμένους, δι' ὧν δὲ ποιοῦσιν καταβλάπτοντας πλείω τοὺς μαθητευομένους, ἐπὶ τοίνυν, φησὶν, τῶν οὐ κατὰ τὸ δέον χρησομένων ἐν τῷ παρόντι βίῳ τῇ ἐγχειρισθείσῃ αὐτοῖς λειτουργίᾳ παρὰ κυρίου οὐ μόνον οὐ προσθήσει ἕτεραν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἤδη μετουσίαν αὐτοῖς ἐγγενομένην τοῦ πνεύματος, οὗ ἔτυχον πρὸς ἐκ κλησιαστικὴν λειτουργίαν προχειρισθέντες, ἀφελόμενος, οὕτως αὐτοὺς παραδώσει τῇ κολάσει· οὐ γὰρ οἷόν τε σὺν τῷ πνεύματι παραδοθῆναι τίνα εἰς κόλασιν· οὐ γὰρ σωματικὴν ὑποφαίνει τομὴν, ἀλλὰ τὴν τῆς υἰοθεσίας τοῦ πνεύματος γύμνωσιν. κολάζονται τοίνυν ἀνθ' ὧν ἐγέλων, βρῦξοσι δὲ "τοὺς ὀδόντας" λογιζόμενοι τὸ τέλος τοῦ πόνου καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κολάσεως. 278 Mt 24, 51 Τί ἐστὶν τὸ διχοτομηθῆναι, ἐξετάσωμεν. ὅτε γέγονεν ἐν ἀρχαῖς ὁ Ἀδάμ, τὸ ἐντελέστατον κάλλος ἀποδιδούς τῇ φύσει ὁ θεὸς μέτοχον αὐτὸν ἀποτελεῖ τοῦ ἰδίου πνεύματος· "ἐνεφύσησε" γὰρ "εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς". τὸ γὰρ ἀληθῶς ζωοποιεῖν τὸ πνεῦμά ἐστι τῆς ζωῆς, τοῦτ' ἔστι Χριστοῦ. ἐπειδὴ δὲ παρώλισθεν ἐξ ἀπάτης εἰς ἄμαρτίαν, ἀπενεοσφίσθη τὸ πνεῦμα. εὐδοκήσαντος δὲ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς "ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ" καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀνακομίσει κάλλος τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἀπελάβομεν διὰ τῆς χάριτος, ὅπερ ἢ τῆς ἀμαρτίας παρεισδρομὴ ἡμᾶς ἐζημίωσεν· ἐνεφύσησε γὰρ Χριστὸς ἡμῖν μετὰ τὴν ἀνάστασιν καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἡμᾶς ἀνακαινίζων κάλλος· "λάβετε" φησὶ "πνεῦμα ἅγιον". ἐνοῦται τοιγαροῦν ἡμῖν τὸ πνεῦμα· "ὁ κολλώμενος" γὰρ "τῷ κυρίῳ ἐν πνεύμα ἐστίν". οὐκοῦν ἐν τοῖς κατ' εὐσέβειαν σπουδάσμασι καταληφθέντες ἐπὶ τοῦ τέλους τὸ πληρὲς ἀπολαμβάνομεν, ὡς ἐν ἀρραβῶνος τάξει τὸ πνεῦμα νῦν ἔχοντες, κατηγορούμενοι δὲ ἐν ἀμαρτίαις καὶ αὐτὸν ζημιούμεθα τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος· ἀποτέμενται γὰρ καὶ ἀπανίσταται ὡσπερ κατὰ τὸν τῆς κρίσεως καιρὸν. καὶ ταύτην εἶναι φάμεν, ἣν ἐνθάδε φησὶ διχοτόμησιν· οὐ γὰρ οἷόν τε σὺν τῷ πνεύματι δοθῆναι τίνα εἰς κόλασιν. 279 Mt 24, 51 Ἐν τῷ καιρῷ τῆς συντελείας ἀφαιρεῖται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· οὐ γὰρ οἷόν τε σὺν τῷ πνεύματι δοθῆναι τίνα εἰς κόλασιν.

280 Mt 25, 1-13 Παρθένοις παρεικάζει τοὺς τῶν λαῶν ἡγουμένους· ἄσπιλον δεῖ εἶναι τὸν ἱερούργον ψυχῇ τε καὶ σώματι καθὼς καὶ ὁ Παῦλος φησιν, "ἵνα ἡ ἁγία καὶ σώματι καὶ τῷ πνεύματι". ἐπειδὴ δὲ τὸν ἅπαντα βίον ἔθος τῇ γραφῇ εἰς πέντε διαιρεῖν, ἐκάστῳ καιρῷ ἀπονέμει καὶ ὁσίας καὶ μωρὰς ψυχὰς ὡς ἐκάστου καιροῦ ἔχοντος σοφοὺς καὶ εὐήθεις, δικαίους καὶ ἀδίκους. ἐν ᾧ δὲ πᾶσαι ἐξῆλθον σὺν ταῖς λαμπάσι, δείκνυσιν, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ κατεφωτίσθησαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ φυσικῶς τε καὶ ἐμφύτοις νόμοις, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς διὰ Μωσέως γραπτοῖς νόμοις. καὶ πάντες ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν τῷ νυμφίῳ ἀντὶ τοῦ πάντες προέθεντο ἀρέσαι τῷ θεῷ καὶ συναφθῆναι πνευματικῶς τῷ νυμφίῳ τῷ ἐνσπείροντι ἐν ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν πᾶν εἶδος ἀρετῆς, διὸ καὶ νυμφίος καλεῖται. πλὴν ἀδιακρίτως τινὲς καίπερ ἔχοντες τὸν ἐκ θεοῦ φωτισμὸν οὐκ ἠνέσχοντο ἐπιεικῶς ζῆσαι, ὅπερ ἐποίησαν αἱ συνεταιρῆσαι ψυχαί, δι' ἔργων ἀγαθῶν ἐπὶ πλέον ποιοῦντες ἐκλάμπειν τὴν ἔσωθεν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἐκ θεοῦ φωτιστικὴν χάριν καὶ ὠφελοῦντες καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἑτέρους εἰς δόξαν θεοῦ. ἔλαιον νοητέον τὴν φιλεργίαν τὴν ἀγαθὴν, ὃ οὐκ ἔχουσιν οἱ ἄργοι, οὗ μὴ ὄντος ἐπὶ τὸ ἀκαλλέστερον μεταβαίνει ὁ ἐν ἡμῖν θεῖος φωτισμός. ὑπὸ δὲ παρεικάζει καὶ νυσταγμὸν ἀποκαλεῖ τὸν τῆς σαρκὸς θάνατον, ὃς ἐξ ἀνάγκης προεπέρχεται φρονίμοις τε καὶ ἄσυνετοις, οὓς ἀνίστησιν ἢ τῶν ἀγγέλων σάλπιγξ κατὰ τὸν τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ καιρὸν· πάντες γὰρ ἀνίστανται καταργηθέντος τοῦ θανάτου, καλοῖ τε καὶ κακοῖ, καὶ πάντες εὐτρεπίζονται εἰς ἀπολογία τῷ κριτοῦ, ὅπερ ἐστὶν διακοσμησαί τὰς λαμπάδας ἐκάστου τὸν ἴδιον ἀναλογιζομένου βίον. τῶν δὲ φαύλων μηδὲν ἐπιφερομένων ἄρχεται συγνάξιν ἢ ψυχὴ καὶ οἶονεὶ κατασβέννυσθαι καὶ εἰς παραφροσύνην χωρεῖν, ὥστε οἰηθῆναι αὐτοὺς διὰ τῆς ἐτέρων ἀρετῆς ἐλεθῆναι. διὸ ἀποδοκιμάζονται λεγόντων ἐκείνων μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν· μόλις γὰρ ἀρκέσει πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς ἢ ἐκάστου ἀρετῆ διὰ τὸ πολλὰ πταίειν καὶ τοὺς ἄγαν ἐπιεικεῖς. ἀλλὰ πορεύεσθε πρὸς τοὺς πωλοῦντας, οἵτινες εἰσιν προφήται, ἀπόστολοι, εὐαγγελισταί, δι' ὧν τις μανθάνει τὴν ἀρετὴν ἐργάζεσθαι, καὶ ὀρθοὶ διδάσκαλοι τῶν ὀρθῶν δογμάτων. τῶν δὲ ἐτοίμως ἀπελθόντων οὐκ εἴασεν ὁ καιρὸς τῶν βεβιωμένων ποιούμενος ἐξέτασιν οὐκ ἀρχὴν διδούς ἐργασίας. Ἐπειδὴ τὸν ἅπαντα βίον ἔθος τῇ γραφῇ εἰς πέντε διαιρεῖν, ἐκάστῳ καιρῷ ἀπονέμει καὶ ὁσίας καὶ μωρὰς ψυχὰς. ἐν ᾧ δὲ πᾶσαι ἐξῆλθον σὺν ταῖς λαμπάσι, δείκνυσιν, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ κατεφωτίσθησαν ὑπὸ θεοῦ τῷ φυσικῷ καὶ τῷ γραπτῷ νόμῳ. πλὴν τινες τὸν ἐκ θεοῦ φωτισμὸν οὐκ ἠνέσχοντο ἐπιεικῶς ζῆσαι, τινὲς δὲ δι' ἔργων ἀγαθῶν ἐπὶ πλέον ποιοῦσιν ἐκλάμπειν τὴν ἐκ θεοῦ δοθεῖσαν αὐτοῖς φωτιστικὴν χάριν καὶ ὠφελοῦσιν καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἑτέρους εἰς δόξαν θεοῦ. ἔλαιον δὲ νοητέον τὴν ἀγαθὴν φιλεργίαν, οὗ μὴ ὄντος ἐπὶ τὸ ἀκαλλέστερον μεταβαίνει ὁ ἐν ἡμῖν θεῖος φωτισμός. ὑπὸ δὲ καὶ νυσταγμῷ παρεικάζει τὸν τῆς σαρκὸς θάνατον, ὃς ἐξ ἀνάγκης πᾶσιν ἔπεισιν, οὓς ἀνίστησιν ἢ τῶν ἀγγέλων σάλπιγξ καταργηθέντος τοῦ θανάτου, καὶ πάντες εὐτρεπίζονται εἰς ἀπολογία τούτου γὰρ ἐστὶ τὸ διακοσμησαί τὰς λαμπάδας ἐκάστου τὸν ἴδιον ἀναλογιζομένου βίον. τῶν δὲ φαύλων ἄρχεται συγνάξιν ἢ ψυχὴ καὶ οἶονεὶ εἰς παραφροσύνην χωρεῖν, ὥστε οἰηθῆναι αὐτοὺς διὰ τῆς ἐτέρων ἀρετῆς ἐλεθῆναι. διὸ ἀποδοκιμάζονται· μόλις γὰρ ἀρκέσει πρὸς σωτηρίαν ἢ ἐκάστου ἀρετῆ διὰ τὸ πολλὰ πταίειν καὶ τοὺς ἄγαν ἐπιεικεῖς. οἱ δὲ πωλοῦντές εἰσιν οἱ τῶν ὀρθῶν δογμάτων διδάσκαλοι, δι' ὧν τις μανθάνει τὴν ἀρετὴν. ὠνήσασθαι δὲ ἦτοι διδασκῆναι ὁ καιρὸς οὐκ εἴασεν τῶν βεβιωμένων ποιούμενος ἐξέτασιν οὐκ ἀρχὴν διδούς ἐργασίας·

281 Mt 25, 6-9 Αἱ ψυχαὶ ἀμελοῦσαι τῆς ἀρετῆς μαραίνονται τε καὶ οἶονεῖ κατα σβέννυνται καὶ εἰς παραφροσύνην χωροῦσιν οἰηθεῖσαι ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ τοῦ σωτῆρος δύνασθαι σωθῆναι ἄνευ τῆς τῶν ἀρετῶν ἔργα σίας. διὸ καὶ ἀποδοκιμάζονται ὑπὸ τῶν φρονίμων λεγουσῶν πρὸς αὐτάς· μήποτε οὐκ ἀρκέση ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν· τοῦτο γὰρ ὑποσημαίνει ἐνταῦθα τὸ μόλις ποτὲ δύνασθαι σωθῆναι τινὰ διὰ τῆς οἰκείας ἀρετῆς, οὐ μὴν διὰ τῆς τῶν ἐτέρων· μωρὸν γὰρ τὸ μὴ ἐργαζόμενόν τινα μισθὸν εἰληφέναι τῆς ἐργασίας. 282 Mt 25, 11-12 Διὰ οὖν τὴν παρρησίαν τῆς παρθενίας αἰτοῦσιν ἀνοιγῆναι αὐταῖς. καὶ οὐκ ἀνοίγει, ὅτι κατὰ καιρὸν οὐκ ἐπεμελήσαντο αὐτῶν. καὶ τοῦτ' ἔστιν τὸ οὐκ οἶδα ὑμᾶς· τούτους γὰρ οἶδεν, οἵτινες οὐ μόνον πίστιν ἐνδείκνυνται, ἀλλὰ καὶ ἔργα ἔχουσιν· οἱ δὲ τῷ θατέρῳ πολιτευσάμενοι οὐδὲ ἐν γνώσει ποτὲ γεγόνασι τοῦ νυμφίου. 283 Mt 25, 14-30 Ἄνθρωπος μὲν οἰκοδεσπότης ὁ τοῦδε τοῦ παντὸς δημιουργός τε καὶ κύριος. ἀποδημία δὲ παρὲν κάζει τῆς παραβολῆς ὁ λόγος ἦτοι τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν τοῦ Χριστοῦ ἡγουν τὸ ἀφανές τε καὶ ἄποπτον τῆς θείας φύσεως. ὑπάρ χοντα δὲ νοητέον θεοῦ τοὺς ἐν ἐκάστη χώρᾳ τε καὶ πόλει πιστεύσαντας εἰς αὐτόν. δούλους δὲ αὐτοῦ καλεῖ οὐς κατὰ καιροὺς ὁ Χριστὸς στεφανοῖ τῷ τῆς ἱερωσύνης καὶ χήματι· ὁ γὰρ θεσπέσιος γράφει Παῦλος· "οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ". τούτοις παραδίδωσιν τοὺς ὑπ' αὐτῷ γεγονότας χάρισμα πνευματικὸν ἐκάστῳ διδούς, ὡς ἂν ἔχη γνώμης καὶ ἐπιτηδειότητος. ταύτην εἶναι φαμεν τὴν τῶν τάλαντων διανομὴν οὐκ ἐν ἴσῳ μέ τρω τοῖς οἰκέταις χορηγουμένων διὰ τὸ τῆς διανοίας ἐξηλλαγμένον. εὐθύς δὲ ἀπελθόντες εἰργάσαντο, φησὶν, τοῦ εὐθύς ἡμῖν ἐνθάδε σημαίνοντος, ὅτι μελλησμοῦ τινος δίχα πρέποι ἂν ἐργάζεσθαι τὰ θεοῦ. οἷ γε μὴν ὄκνω καὶ ἀργία κατεσχημένοι ἐν ἐσχάτοις ἔσονται κακοῖς. κατέχωσε γὰρ, φησὶν, τὸ δοθὲν αὐτῷ τάλαντον ἐν τῇ γῆ, τοῦτ' ἔστιν ἄπρακτόν τε καὶ ἐτέροις ἀνωφελές ἐν ἑαυτῷ ἐτήρησεν τὸ χάρισμα. ἀφαιρεῖται τοιγαροῦν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ τῷ πλουτοῦντι δοθήσεται· ἀπαναστήσεται γὰρ τῶν τοιοῦτων τὸ πνεῦμα καὶ τῶν θείων χαρισμάτων ἢ δόσις, τοῖς δὲ φιλεργήσασιν πλουσιωτέρα τις ἔσται χαρισμάτων ἐπίδοσις. Οἰκοδεσπότης ἐνταῦθά ἐστιν ὁ δεσπότης Χριστὸς ὡς δημιουργὸς πάντων καὶ κύριος. ἀποδημία δὲ αὐτοῦ ἢ εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασις. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως εἰπεῖν· ὡς γὰρ ἀόρατος τῇ κτίσει ὑπάρχων καὶ ὑφ' ἡμῶν ἀμαρτανόντων μὴ ὁρώμενος ἀποδημῶν λέγεται παρὰ τῆ γραφῆς. ὑπάρχοντα δὲ αὐτοῦ εἰσὶν οἱ ἐν ἐκάστη χώρᾳ πιστοί.

284 Mt 26, 18 Ἴνα μὴ "πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα" τοῖς φονεῦσιν αὐτόν ὁ προδότης παραδῶ, οὐ διαμεμήνυκεν ὁ σωτῆρ ἢ τὸν οἶκον ἢ τὸν ἄνθρωπον, παρ' ᾧ τὸ πάσχα πεπλήρωκεν. 285 Mt 26, 18 Εἰπὼν τὸν δεῖνα οὐ δηλοῖ ὄνομα ἰδικῶς, ἀλλὰ πλαγίως δηλοῖ τινὰ τῶν ἀγίων· ἀρμόζει γὰρ καὶ ἐπὶ παντὸς ἀγίου ὁ λόγος, ὃς πρῶτον μὲν δέχεται τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, εὐαγγελιστάς, ἀποστόλους προομαλίζοντας αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, εἶθ' οὕτως καὶ αὐτόν τὸν Χριστόν, ὃς οὐ κληθεὶς ἀλλ' αὐτόματος ἤξει σὺν τῷ ἀγίῳ πνεύματι οἰκῶν παρ' ἐκείνῳ, παρ' ᾧ ὄρα τὸ ἅγιον βάπτισμα· τοῦτο γὰρ δηλοῖ ὁ ἄνθρωπος ὁ τὸ "κε ράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατος", ὡς φησὶν Μάρκος καὶ Λουκᾶς. 287 Mt 26, 23 Οὐ δῆπου νοήσομεν ἐκ τούτου τῶν μὲν ἄλλων οὐδένα μαθητῶν, μόνον δὲ τὸν Ἰούδαν ἐμβάψαι τὸ ψωμίον ἐν τῷ τρυβλίῳ μετ' αὐτοῦ. οἶμαι δὲ ἔγωγε τοιαύτην ἔχειν διάνοιαν τὸ εἰρημένον· βούλεται γὰρ εἰπεῖν κατὰ γε τὸ εἶκός, ὅτι προδότης ἔσται ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τὴν χεῖρα ἐν τῷ τρυβλίῳ, τοῦτ' ἔστιν ὁ συνδαιπνητῆς καὶ συνέστιος καὶ τραπέζης καὶ ἄλων κοινωνός τε καὶ μέτοχος· οὕτω γὰρ αὐτόν καὶ διὰ φωνῆς τοῦ

μακαρίου Δαβίδ ἠτιᾶτο λέγων· "σὺ δέ, ἄνθρωπε ἰσό ψυχε, ὃς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐγλύκανάς μοι ἐδέσματα". καὶ πάλιν· "ὁ ἐσθίων ἄρτους μου, ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν". αὐτὸ δὲ τοῦτο σαφέστερον ὁ Ἰωάννης ἐποίησεν· ἔφη γὰρ εἰρηκέναι τὸν κύριον, ὅτι "ἐκεῖνός ἐστιν, ᾧ ἐγὼ βᾶψας δώσω τὸ ψωμίον". 288 Mt 26, 24 Οὐχ ὡς ὄντος τινὸς ἢ ἀγαθοῦ ἢ φαύλου τυχόν τοῖς οὕτω γενο μένοις ἔξω αἰσθήσεως οὔσιν (ἔτι κοιμηθῆ εὔηθες τὸ οὔτω νοεῖν), ἀλλ' ὅτι τοῖς μέλλουσιν ἀθλιότητος ἀπάσης εἶσω πεσεῖν, εἰ πρὸς τὸ εἶναι ἐμπαρενεχθεῖεν ὑπὸ θεοῦ, πολὺ δήπου καὶ ἀσυγκρίτως ἀμείνων ἢ ἀνυπαρξία. 289 Mt 26, 26–28 Εὐχαριστεῖ ὁ κύριος λαβὼν τὸ ποτήριον, τοῦτ' ἔστιν ἐν σχήματι προσευχῆς διαλέγεται τῷ θεῷ καὶ πατρὶ κοινωνὸν ὡσπερ αὐτὸν καὶ συνευδοκητὴν ἀποφαίνων τῆς δοθησομένης ζωοποιῦ εὐλογίας ἡμῖν, ἅμα δὲ καὶ ἡμῖν τύπον διδούς πρῶτον εὐχαριστεῖν καὶ οὕτω κλᾶν τὸν ἄρτον καὶ διαδιδόναι. διὸ καὶ ἡμεῖς ἐπ' ὄψεσι θεοῦ τὰ προειρημένα τιθέντες δεόμεθα ἐκτενῶς εἰς εὐλογίαν ἡμῖν μεταπλασθῆναι τὴν πνευματικὴν, ἵνα μετασχόντες αὐτῶν ἁγιασθῶμεν σωματικῶς καὶ πνευματικῶς. δεικτικῶς δὲ εἶπε τοῦτό μου ἐστιν σῶμα καὶ τοῦτό μου ἐστιν τὸ αἷμα, ἵνα μὴ νομίσης τύπον εἶναι τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ διὰ τινος ἀρρῆ του ἐνεργείας τοῦ πάντα ἰσχύοντος θεοῦ μεταποιεῖσθαι εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ κατὰ τὸ ἀληθές τὰ παρενηνεγμένα, ὧν μετασχόντες τὴν ζωοποιὸν καὶ ἁγιαστικὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ εἰσδεχόμεθα· ἔδει γὰρ αὐτὸν διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐν ἡμῖν θεοπρεπῶς συνανακίρνασθαι ὡσπερ τοῖς ἡμετέροις σώμασι διὰ τῆς ἁγίας σαρκὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ τι μίου αἵματος. ἃ δὴ καὶ ἐσχῆκαμεν εἰς εὐλογίαν ζωοποιὸν ὡς ἐν ἄρτω τε καὶ οἴνω, ἵνα μὴ ἀποναρκήσωμεν σάρκα τε καὶ αἷμα προκείμενα βλέποντες ἐν ἁγίαις τραπέζαις ἐκκλησιῶν· συγκαθιστάμενος γὰρ ὁ θεὸς ταῖς ἡμετέραις ἀσθενείαις ἐνήσι τοῖς προκειμένοις δύναμιν ζωῆς καὶ μεθίστησιν αὐτὰ πρὸς ἐνέργειαν τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς. καὶ μὴ ἀμφιβάλῃς, ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθές αὐτοῦ λέγοντος ἐναργῶς τοῦτό μου ἐστιν τὸ σῶμα καὶ τοῦτό μου ἐστιν τὸ αἷμα, δέχου δὲ μᾶλλον πίστει τοῦ σωτῆρος τὸν λόγον· ἀλήθεια γὰρ ὧν οὐ ψεύδεται. 290 Mt 26, 26–28 Μετὰ τὸ ἐξελεῖν τὸν Ἰούδαν παραδίδωσιν ὁ σωτῆρ τοῖς ἔνδεκα τὸ σωτηριῶδες μυστήριον· ἐπειδὴ γὰρ μικρὸν ὕστερον ἔμελλεν ὁ Χριστὸς ἀναστὰς μετὰ τῆς ἰδίας σαρκὸς ἀναφοιτῆσαι πρὸς τὸν πατέρα, ἵνα τὴν τοῦ σώματος αὐτοῦ παρ οὐσίαν ἔχωμεν· ἄνευ γὰρ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ ἀδύνατον σωθῆναι ἄνθρωπον καὶ ἀπαλλα γῆναι θανάτου καὶ ἀμαρτίας μὴ συν ούσης ἡμῖν τῆς ζωῆς–ἔδωκεν οὖν ἡμῖν τὸ ἴδιον σῶμά τε καὶ αἷμα, ἵνα δι' αὐτῶν καὶ τὸ τῆς φθορᾶς καταλύηται κράτος, ἐνοικίζηται δὲ ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ γενώμεθα ἁγιασμοῦ μέτοχοι καὶ οὐράνιοι ἄνθρωποι καὶ πνευματικοὶ χρηματίσωμεν. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἔμελλεν ὁ Χριστὸς ἀναληφθῆναι πρὸς τὸν πατέρα μετὰ σώματος, διὰ τοῦτο δέδωκεν ἡμῖν τὸ ἴδιον σῶμά τε καὶ αἷμα, ἵνα ἐνοικιζομένη ἐν ἡμῖν ἢ αὐτοῦ σὰρξ καὶ τὸ αἷμα ποιῆσῃ ἡμᾶς ἁγίους καὶ τῆς ἀθανασίας μετόχους. 291 Mt 26, 29 Ἔως αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ· τοῦ οἴνου πόσις οὐ χρεῖαν ἀποπληροῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ πανποικίλην ἡδονὴν τῇ αἰσθήσει προσφέρει. μετὰ δὲ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἀποτιναχθείσης τῆς φθορᾶς τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων καὶ αὐτῆ τῶν πραγμάτων ἢ φύσις πρὸς καινότητα μετοισθήσεται, ὥστε καὶ αὐτὴν ἡμῶν τὴν εὐφροσύνην εἶναι καινὴν. σωφροσύνης δὲ σύμβολον τὸ ἐξ οἴνου κρᾶμα, ὃ καὶ γενήσεσθαί φησιν καινόν· καὶ οὔτι που πάντως τὸ πόμα φησὶν ἔσσεσθαι καινόν, ἀλλὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ συμβαῖνον, τοῦτ' ἔστιν τὴν εὐφροσύνην· ἀναχωρήσει γὰρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἢ ἀνθρώπου φύσις τῆς αὐτοῦ συνήθους καὶ γῆϊνης τέρψεως, μεταχωρήσει δὲ πρὸς καινότητα τρυφῆς αὐτοῦ δηλον ὅτι τοῦ πάντων σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ. τὴν ἔμφυτον καὶ ἰδίαν εὐφροσύνην ταῖς

τῶν σεβομένων αὐτὸν ἐνιέντος ψυχαῖς καὶ ἀναλόγως τοῖς ἐκάστου μέτροις διανεμόντος· ὅτι δὲ ἐν εὐφροσύναις ἐσόμεθα νοηταῖς, ὁ θεῖος ἡμᾶς Δαβὶδ πληροφορήσει λέγων· "ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου, ὁ θεός· οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν σκέπη τῶν πτερυγῶν σου ἐλπιοῦσιν. με θυσθήσονται ἀπὸ πίότητος καὶ τὸν χειμάρρουν τῆς τρυφῆς ποτιεῖς αὐτούς". ἡ σοφία δὲ πάλιν "τὸν ἑαυτῆς οἶνον εἰς κρατῆρα κεράσασα" καὶ προθεῖσα τοὺς ἄρτους· "ἔλθατε", φησὶν, "φάγετε τῶν ἐμῶν ἄρτων καὶ πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν". 292 Mt 26, 31 Ἐταράχθησαν οἱ μαθηταὶ οὐχ ὡς ἔλαφροὶ τινες, ἀλλ' ὅτι πολλῆς ἔγεμεν ἀπορίας τὸ πρᾶγμα καὶ δυσκατάληπτος ἦν ἡ γνῶσις τοῦ μυστηρίου τούτου, πῶς ὁ τοὺς νεκροὺς ἀναστήσας καὶ μυρία ποιήσας σημεῖα ὑπὲρ ἀνθρώπων εἰς οὕτως ἄτιμον παρεδόθη θάνατον. οὗτος δὲ ἦν ὁ διὰ τοῦ προφήτου εἰρηκῶς "πατάξω τὸν ποιμένα". διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ φησὶν πρὸς τὸν πατέρα, "ὅτι ὃν σὺ ἐπάταξας, αὐτοὶ κατεδίωξαν". πλὴν οὐ πάντη τοῦτο καὶ πάντως γέγονεν βουλήσει τοῦ πατρός, ἀλλ' ἤθελε μὲν μὴ παθεῖν αὐτόν, εἶγε προσεδέξαντο οἱ Ἰουδαῖοι. ἐπειδὴ δὲ οὐ προσήκαντο, ἀλλ' ἠθέλησαν φονεῦσαι, συγκατέθετο ὁ πατὴρ τῷ υἱῷ τοῦτο παθεῖν ἐλομένῳ. διὸ καὶ λέγεται, ὅτι ὁ πατὴρ ἐπάταξε "τὸν ποιμένα", ἐπειδήπερ εἶασεν αὐτὸν παθεῖν δυνάμενος κωλύσαι μὴ παθεῖν. οὕτω δὲ νοητέον καὶ τὸ εἰρημένον πρὸς Πιλάτον ὑπὸ Χριστοῦ, ὅτι "οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν", ἀντὶ τοῦ μὴ συνήνεσεν ὁ πατὴρ ἐλομένῳ μοι παθεῖν. 293 Mt 26, 32 Οὐκ ἀφῆκε τοὺς μαθητὰς μέχρι τῶν σκυθρωπῶν μείναι, προαναγγέλλει δὲ τὴν ἀνάστασιν λύων αὐτῶν τὴν λύπην καὶ ἐπαγγέλλεται προλαμβάνειν αὐτοὺς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, δι' οὗ σημαίνει, ὅτι μέλλει ἀποφοιτᾶν τῶν Ἰουδαίων καὶ εἰς τὰ ἔθνη μεταχωρεῖν. οὐκ ἀπ' οὐρανοῦ φαίνεται εὐθέως—διὸ καὶ ἐκεῖ ἐφάνη. 294 Mt 26, 37–38 λυπεῖται δὲ ὡς ἄνθρωπος καὶ τὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὰ τοῦ σώματος ἴδια ποιεῖται ὁ ἀπαθής. ἐπειδὴ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος κοινὰ ἐστὶν αὐτῷ, ὡσπερ καὶ τὰ μόνη τῇ θεότητι πρέποντα κοινὰ πως γέγονε τῇ σαρκὶ διὰ τὴν ἄρρητον καὶ ἀνέκφραστον ἔνωσιν, καὶ μὴ σκανδαλιζέτω τινὰ τὸ συμβάν· ἡ γὰρ πρὸς σάρκα σύνοδος τοῦ λόγου παθοῦσα τὰ ἑαυτῆς βεβαιώσει καλῶς ἐν ἡμῖν τῆς ἐνανθρωπήσεως τὸ μυστήριον. 295 Mt 26, 39 Ποτήριον ἐν τούτοις τὴν διὰ τοῦ θανάτου κατακάρωσιν ἀποκαλεῖ καὶ τὴν οἶονεὶ πρὸς ὕπνον κατακοιμίζουσαν μέθην. τό γε μὴν παρ' αἰτεῖσθαι πιεῖν αὐτό, τοῦτ' ἐστὶν τὸ μὴ σφόδρα καθ' ἡδονὴν ποιῆσθαι τὸ παθεῖν, τῆς τῶν σταυρωσάντων δυσσεβείας κατηγορεῖ· οὐ γὰρ δήπου φαῖεν ὡς ἐπέπερ εἴλετο παθεῖν ὑπουργοὶ μᾶλλον ἡμεῖς τοῦ θελήματος· διελέγξει γὰρ αὐτοὺς ψευδομυθεῖν ἐλομένους ἢ παραίτησις. 296 Mt 26, 42–44 Ἐπιτείνει τὴν προσευχὴν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἐξυφαίνει λόγων ὑποτύπωσιν καὶ ὑπογραμμὸν τὰ καθ' ἑαυτὸν ἡμῖν παρατιθείς· οἶμαι γὰρ δεῖν οὐχὶ μίαν ἡμᾶς τὸ κατὰ προθυμίαν <προσευχὴν προσάγειν>, προσιέναι δὲ μᾶλλον συχνῶς καὶ ταυτολογοῦντας οὐκ ἐρυθριᾶν ἄχρις ἂν ἡμῖν εἰς πέρας ἐξοίχοιτο τὰ αἰτήματα· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τρίτην εὐχὴν περὶ τῶν αὐτῶν ἐποιεῖτο Χριστὸς καίτοι μάλα σαφῶς τὴν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἐπιστάμενος βούλησιν· μᾶλλον δὲ διὰ τοῦ τρίτου ἐβεβαίω, ὅτι ἄνθρωπος γέγονεν. 297 Mt 26, 47–50 Τάχα που ᾤθη ὁ Ἰούδας δύνασθαι λαθεῖν φίλημα μὲν προτείνων εἰς τύπον ἀγάπης, ἀνοσιῶν δὲ σκεμμάτων μεστήν ἔχων τὴν καρδίαν. οὐκοῦν ὡς ἐκ μέθης προσέρχεται τῷ Χριστῷ δόλου καὶ ἀγάπης ὄργανον τὴν ἐξαίρετον ἀρετὴν ἀποφαίνειν προσδοκῶν, προσετίθει δὲ καὶ τὸ χαῖρε ῥαββί. χαῖρε λέγεις τῷ παγιδευθέντι πρὸς θάνατον διὰ σοῦ; οὐδὲ τὸ σχῆμα τῆς προδοσίας αἰσχύνῃ; ἀλλ' ἦν ἐντεῦθεν ἰδεῖν, ὅτι τὸν ψεύστην ἔχων ἐν ἑαυτῷ, τοῦτ' ἐστὶν τὸν σατανᾶν καὶ χαῖρε λέγων ἐψεύδετο. καὶ τὸ φιληθῆναι κατεδέξατο ὁ Χριστός—καὶ τῆς ἡμερότητος θηρίου παντὸς χαλεπώτερος γέγονεν. 298 Mt 26, 53

Δώδεκα εἶπε λεγεῶνας· ἀντὶ ὑμῶν λέγων τῶν δώδεκα μαθητῶν, ὥστε οὐ τῆς ὑμῶν ἐπικουρίας δέομαι· οὐ γὰρ κέχρημαι τῇ ἔξουσίᾳ, ἀλλ' ἐκδίδωμι ἑμαυτὸν τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπεὶ περ τοῦτο ἐσόμενον προανήγγειλαν αἱ γραφαί, ὅτι ταῦτα μέλλουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ποιεῖν.

299 Mt 26, 55 Ἄρα οὖν αἰτιᾶται Χριστὸς τοὺς τῶν Ἰουδαίων καθηγητάς, ὅτι μὴ πρόωρον αὐτῷ τὴν τοῦ θανάτου πάγην ἐσκεύαζον; οὐ τοῦτο βούλεται δηλοῦν, ἀλλ' ὅτι ἐξὸν ὑμῖν καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκοντα κατασχεῖν, οὐκ ἐκρατήσατε· ἐταμιευόμην γὰρ μᾶλλον τὸ χρῆναι παθεῖν καιρῷ τῷ προσήκοντι. οὐ τοίνυν τῆς Ἰουδαίων μανίας κατατιώμενος ταῦτα ὁ Χριστὸς ἔφη, οὔτε μὴν ἐπιπλήττει τὸ βράδος αὐτῶν πρὸς μισοφονίαν, ὅτι δὴ παρόντα καὶ ὀρώμενον οὐκ ἐν ἀρχαῖς κατεσχέκασιν· διελέγχει δὲ μᾶλλον ὡς οὐ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἰσχύος ἔργον ἢ σύλληψις, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ βουλήσεως τοῦ τὸ ἀβούλητον πάθος οἰκονομικῶς παραδεξαμένου καὶ ποιησαμένου θελητόν. οὐκ ἐπεὶ περ ἦν τὸ παθεῖν ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι τὰ ἐξ αὐτοῦ συμβαίνοντα τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἀνακομίζειν ἔμελλεν εἰς τὸ ἀπ' ἀρχῆς δεικνύς, ὅτι τῆς αὐτοῦ συγχωρήσεως ἔργον ἦν τὸ ἐλεῖν. 300 Mt 26, 63–65 Ἔφη που διὰ Μωυσέως ὁ τῶν ὄλων θεός· "ἐὰν ψυχὴ ἀμάρτη καὶ ἀκούσῃ φωνὴν ὀρκισμοῦ, καὶ οὗτος μάρτυς ἢ ἐώρακεν ἢ συνείδεν, ἐὰν μὴ ἀναγγείλῃ", φησὶν, "λήψεται τὴν ἀμαρτίαν". ἐπεγράφετο τοίνυν παρανομίας ἔγκλημά τισιν, εἰ μὴδὲν ἀπολογοῖντο, φωνὴν ἀκούοντες ὀρκισμοῦ. διὰ τοῦτο πανούργως ὀρκίζει τὸν κύριον ὁ Καϊάφας, ἵν' εἰ βούλοιο καὶ μετὰ τοῦτο σιωπᾶν, ὡς παρανομήσαντα κατακρίνοι, εἰδὼς, ὅτι ὀρκωθεὶς καὶ σιωπήσας ἔνοχος ἐγένετο τιμωρία τῇ ἀπὸ τοῦ νόμου· εἰ δὲ εἶπῃ τὸ ἀληθές, ὡς ψευδόχριστον αὐτὸν φονεύσωσιν ὡς λέγοντα ἑαυτὸν θεὸν οὐδὲν πλέον ἔχοντα τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν σάρκα καὶ τὸ ὀρώμενον. διὸ ὁ Χριστὸς εἶπε· σὺ εἶπας ἀντὶ τοῦ τὸ σὸν ὠμολόγησε στόμα λοιπόν. ἵνα δὲ φορτικωτέραν αὐτοῖς τὴν δίκην ἐργάσῃται, τὴν ἐπὶ γέφυρῳ τῷ μὴ πιστεύειν εἰς αὐτὸν βούλεσθαι, πάλιν αὐτοῖς ἐναργῆ τὴν αὐτοῦ καθίστησι δόξαν εἰπὼν· ὄψεσθε ἀπ' ἄρτι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. ἐν εἴδει, φησὶν, τῷ καθ' ὑμᾶς γεγονότα ἐμὲ τὸν υἱὸν τῆ φύσει καὶ ἀληθῶς τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἐν τῷ μηδενὶ πεποίησθε λόγῳ, καὶ ἐπειδὴ ἅμα θίας εἰς τοῦτο καταβεβήκατε, ὥστε τὸ αὐτοῦ τε καὶ τὸ ἐμὸν οὐκ ἴστε μυστήριον, καίτοι νομομαθεῖς ὄντες, ἀναγκαίως ἐκεῖνό φημι, ὅτι τῆς κατ' ἐμοῦ δυσσεβείας βραχὺς ὑμῖν καὶ διεσταλμένος ἐδόθη καιρὸς μέχρι τοῦ τιμίου σταυροῦ· μετὰ τοῦτο γὰρ εὐθὺς εἰς τὴν ἑαυτοῦ παλινδρομήσῃ τιμῇ, ἀναβήσομαι πρὸς δόξαν τὴν ἐν ἀρχαῖς, σύνεδρος ἔσομαι τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καὶ μετὰ τῆς σαρκός. ταῦτα λέγοντος τοῦ Χριστοῦ ὁ Καϊάφας διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων· ἐβλασφήμησεν. τοῦτο δὲ ἐποίησε σφοδροτέραν τὴν κατηγορίαν ποιῶν καὶ τὸ λεχθὲν ἐπαίρων διὰ τοῦ πράγματος. καίτοι ποία βλασφημία αὕτη-οὗτος μάλιστα καὶ ἔλαμψε καὶ ἐνίκησε κατὰ κράτος. 301 Mt 26, 67–68 Πρέποι ἂν εἰπεῖν ὅπερ ἔφη τις τῶν ἀγίων προφητῶν· "ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ ἔφριξεν ἐπὶ πλεῖον σφόδρα, λέγει" ὁ "κύριος" ὁ τῶν ὄλων θεός, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων· ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν ἀτιμάζεται καὶ διακαρτερεῖ τυπτόμενος καὶ τὸν ἐκ τῶν ἀσεβῶν ὑπομένει γέλωτα τύπον ἡμῖν τῆς εἰς ἄκρον ἀνεξι κακίας αὐτοῦ παρατιθείς· ὁ γὰρ "ἐξετάζων καρδίας καὶ νεφρούς" ὁ προφητείας ἀπάσης δοτὴρ πῶς ἂν ἠγγόνησε τίς ἐστὶν ὁ παίσας αὐτόν;

302 Mt 27, 11 Προσήγαγον Πιλάτῳ τὸν Ἰησοῦν· παρεδόθησαν καὶ αὐτοὶ ταῖς Ῥωμαίων στρατιαῖς. καὶ πεπλήρωται τὰ διὰ τῶν ἀγίων προφητῶν ἐπ' αὐτοῖς

προαπηγγελμένα· ὁ μὲν γάρ φησιν· "οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ· πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ". ὁ δὲ· καθὼς "ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι· τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθήσεται εἰς τὴν κεφαλὴν σου". 303 Mt 27, 21–26 Μέγας ἔλεγχος ταῦτα τῶν Ἰουδαίων ληστὴν καὶ φονέα ἐλομένων μᾶλλον ἢ τὸν Χριστόν· τοσοῦτον αὐτοῖς ἔμελε τοῦ δικαίου καὶ οὕτως διὰ τὴν ὁσιότητα κατηγοροῦν Χριστοῦ· καὶ τοῦ κρίνειν λαχόντος ἔλευ θεροῦντος αὐτὸν θανάτου ψῆφον ὑποστῆναι παρακαλοῦσιν τὸν πάσης εὐσεβείας καθηγητὴν καὶ διδάσκαλον, <καὶ> ἵνα ἔτι φορτικωτέραν ὑπο μείνωσι τὴν κόλασιν, ἀνέκραγον λέγοντες· "αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν". ἰδοὺ δὴ σαφῶς "τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσαντο" καθά φησιν ὁ μακάριος Πέτρος "καὶ ἤτησαν ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι" αὐτοῖς, ἵνα τῆς ἐκείνου μερίδος ἔσονται κοινωνοί. 304 Mt 27, 24 Ἀμελήσας τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας κρίσεως ὁ Πιλᾶτος οὐδὲ ἔλο γίσατο ἐκδοῦναι ἀναίτιον εἰς θάνατον καίπερ κύριος ὢν τοῦ ἐξελεσθαι αὐτόν· καὶ νίπεται τὰς χεῖρας ὑπονοήσας ἑαυτὸν διὰ τοῦτου τῆς ἁμαρτίας ἐλεύθερον, ὅπερ ἐστὶν μωρὸν ἐννοῆσαι. τάχα δὲ ὡς ἐθνικὸς ἐνόμιζεν, ὅτι ἀρκεῖ αὐτὸ πρὸς καθαίρεσιν ἁμαρτημάτων τὸ ὕδωρ. 305 Mt 27, 25 Ταύτην αὐτῶν τὴν ἀνοσίαν καταβοῆν ἠτιᾶτο λέγων ὁ κύριος διὰ φωνῆς Ἰερεμίου· "ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου <ἔδωκα τὴν ἠγαπημένην ψυχὴν μου εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῆς. ἐγενήθη ἡ κληρονομία μου> ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῷ· ἔδωκεν ἐπ' ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἐμίσησα αὐτήν". ἔφη δὲ πού περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀνοσιότητος καὶ ὁ προφήτης Ὡσηέ· "οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δειλαιοὶ εἰσιν, ὅτι ἠσέβησαν εἰς ἐμέ· ἐγὼ δὲ ἐλυτρωσάμην αὐτούς, αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ· πεσοῦνται ἐν ῥομφαίᾳ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν δι' ἀπαιδευσίαν γλώττης αὐτῶν". 306 Mt 27, 32 Ἄγεται μὲν ὁ σωτὴρ ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος. Σίμωνι δὲ Κυρηναίῳ ἐπέθηκαν τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. ἕτερος δὲ τῶν ἁγίων εὐαγγελιστῶν καὶ αὐτὸν ἔφη τὸν Ἰησοῦν "βαστάσαι" τὸ ξύλον. ἀληθῆ δὲ πάντως ἀμφοτέρα· ἦνεγκε μὲν γάρ τὸν σταυρὸν ὁ σωτὴρ, κατὰ μέσην δὲ πῶς τὴν ὁδὸν ὑπαντήσαντες τὸν Κυρηναῖον κατεσχῆκασιν καὶ μετέθηκαν ἐπ' αὐτὸν <τὸν> σταυρὸν. εἴρηται γὰρ περὶ αὐτοῦ διὰ φωνῆς Ἡσαίου, ὅτι "παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ". ἀρχὴ γὰρ αὐτοῦ γέγονεν ὁ σταυρός, δι' οὗ βεβασίλευκε τῆς ὑπ' οὐρανοῦ, εἴπερ ἐστὶν ἀληθές, ὅτι "μέχρι θανάτου" γέγονεν "ὑπήκοος, θανάτου δὲ σταυροῦ, διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν". 307 Mt 27, 33 Περὶ τοῦ κρανίου τόπου ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι Ἑβραῖοι παραδίδασιν τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ ἐκεῖ τεθᾶφθαι καὶ ἐπεὶ "ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες" ἀποθνήσκουσιν, ἀνέστη καὶ ὁ Ἀδάμ καὶ "ἐν Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται". 308 Mt 27, 38 Εἶδες πῶς ὁ τῶν ὄλων γενεσιουργὸς καὶ κύριος τὴν αὐτοῦ φύσιν ἐπανορθοῖ· ταύτην γὰρ εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς ἀναφέρων διὰ τοῦ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς τὰ ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέμεινε πάθη. ἀπρητημένῳ δὲ τοῦ σταυροῦ συνεκρέμαντο αὐτῷ δύο ληστὰι καὶ ὕβρις μὲν ὁμολογοῦ μένωσ τὸ γε ἦκον εἰς τὸν τῶν Ἰουδαίων σκοπὸν πλὴν ἀνάμνησις προφητείας λεγούσης· "καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη". ἀλλὰ διὰ τῶν αὐτοῦ παθημάτων εἰς ἡμᾶς τρέχει τὰ ἀγαθὰ· ἀληθές γάρ, ὅτι "τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν". οἱ δύο οὗτοι ληστὰι τοὺς δύο ὑπέγραφον λαοὺς, ὧν ὁ μὲν μέχρι τελευτῆς τὴν ἀγνωμοσύνην ἐπεδείξατο καὶ οὐδὲ τὴν ἐσχάτην αἰχμαλωσίαν, ἣν ὑπὸ Ῥωμαίων ὑπέμεινε, εἰς ἄμυναν τῶν κατὰ Χριστοῦ παροινίων ὠμολόγησεν ὑφίστασθαι, ὁ δὲ πρὸς αὐτῷ τῷ τέλει οὐκ ἀπέγνω τῆς ἀφέσεως, ἀλλὰ τὸ ὠμὸν τῶν κακῶν θεολογία διωρθώσατο. τό τε μὴν μέσον τῶν ληστῶν σταυροῦ ἀνασχέσθαι τὸν κύριον τὸν ἐκούσιον αὐτοῦ <θάνατον τὴν> πρὸς τοὺς δύο λαοὺς ἀπεκάλυψε παρουσίαν. πρὸς οὓς ἐκὼν παρεγίνετο, ἀμφοτέρους τῇ ἑαυτοῦ ἐνανθρωπήσει βουληθεῖς

ανανεώσασθαι, εἰ καὶ ὁ πρότερος ὡς ὁ εἷς τῶν ληστῶν παρ ηγήσατο, "οὐκ ἔχομεν" λέγων "βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα" καὶ τὸ αἷμα τὸ ἀθῶον ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἐξαιτούμενος καὶ ὡς δικαίῳ τῷ φόνῳ ἐναβρυνόμενος, ἀφ' ὧν καὶ οὗτοι κάκεινος κοινῶς τῆς βασιλείας ἐξέπεσον. 309 Mt 27, 44 Ὁ μὲν οὖν εἷς τῶν ληστῶν ταῖς τῶν Ἰουδαίων ἀφιλοθεΐαις συν δαιτώμενος τοὺς αὐτοὺς ἐκείνοις ἠρεύγετο λόγους· εἰ γὰρ "σὺ εἶ", φησὶν, "ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς". ὁ γε μὴν ἕτερος τὴν ἐναντίαν ἐκείνῳ βαδίζων ὁδὸν εἰκότως θαυμάζεται· πεπίστευκε γὰρ εἰς αὐτὸν καίτοι δίκης ἀπηρητημένης οὕτω πικρᾶς, ἐπιτιμᾶ ταῖς τῶν Ἰουδαίων ἀθυροστομίαις καὶ ταῖς τοῦ συγκρεμαμένου φωναῖς, ὡμολόγησε τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα δικαιότερος φανῆ· μεμαρτύρηκε γὰρ Χριστῷ τὸ ἀνυπαίτιον παντελῶς καὶ τῆς τῶν σταυρωσάντων ἀπονοίας κατήγορος ἦν, ταύτη τοι τὸν τῶν ἀγίων ἤρπασε κληῖρον, τὴν ἄνω καὶ ἐν οὐρανοῖς ἀπογραφὴν. σταυρούμενον γὰρ βλέπων βασιλέα ἐκάλει· τὸν ἐν ἀτιμίᾳ καὶ πάθει προσεδόκησεν ἤξιν ἐν δόξῃ θεοπρεπεῖ, ἤρπασε τὴν πίστιν, καίτοι εὐγενῶς οὐ τεθραμμένος, ὀνίνησι δὲ καὶ ἡμᾶς <ἀνοίγων ἡμῖν τοὺς> οὐρανοῦς. 311 Mt 27, 45 Τὸ σκότος ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἐγένετο ἀπὸ ὥρας ἕκτης ἕως ὥρας ἐνάτης τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος, ἵν' εἶδειεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ἐκεῖνος ὁ ἀπηρητημένος τοῦ ξύλου ὁ σύνοπλον ὑπὲρ αὐτῶν τὴν κτίσιν λαβῶν, ὅτε τοῖς Αἰγυπτίοις πεπολέμηκε δι' αὐτούς. τὸ ἡλιακὸν ἐκλέλοιπε φῶς καὶ ἀπάσης τῆς αὐτῶν χώρας κατεσκεδάσθη τὸ σκότος ἡλίου τὴν ἀκτῖνα συστειλαντος καὶ οἶον οὐκ ἀνεχομένου πέμπειν αὐτὴν ἔτι τοῖς γε γονόσι κυριοκτόνοις. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἐσκοτίσθη φαμέν τὴν Ἰουδαίων χώραν ἥτοι τοὺς κατοικοῦντας αὐτήν, ὅτι οὐκ εἰσεδέξατο τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καὶ "τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν". 312 Mt 27, 46 Εἶπεν ὁ κύριος τὴν φωνὴν ταύτην ὡς ἄνθρωπος, ἵνα κατορθώσῃ τῇ ἡμετέρᾳ τῶν ἀνθρώπων φύσει τὸ μετὰ παρρησίας λέγειν πρὸς τὸν θεόν, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες· μόνοις γὰρ τοῖς καθαροῖς καὶ ἁμαρτίας ἐκτός ἐστιν ἀδέες τοῦτο λέγειν. λέγων δὲ θεέ μου πρὸς τὸν πατέρα οὐδὲν ὑπομένει βλάβος περὶ τὴν οἰκειάν θεότητα καὶ δόξαν φύσει θεὸς ὧν, ὅταν ὡς ἄνθρωπος λέγῃ ταῦτα τὰ τῇ ἀνθρωπότητι πρέποντα, ἐπεὶ περ καὶ ἡμεῖς, ἐὰν καλῶμεν τὸν θεὸν πατέρα, οὐ παρὰ τοῦτο ἀπεβαλόμεθα τὸ εἶναι ἄνθρωποι φύσει καὶ κτίσματα θεοῦ, κἂν κατὰ χάριν ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς υἰότητα καλῇ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν. 313 Mt 27, 50 Μέγα καὶ ἐξαιρετὸν κατωρθώθη διὰ Χριστοῦ ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς· ἐπειδὴ γὰρ δεδικαιώμεθα διὰ τῆς εἰς θεὸν πίστεως καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀπλημμελὲς ἢ ἀνθρώπου φύσις ἠρέθη πλουτήσασα, κεκαὶ νοτόμηκεν ἡμῖν τὸ μηκέτι μὲν εἰς ἄδου τρέχειν τὰς τῶν σωμάτων ἀπαλλὰτ τομένας ψυχὰς καθὰ καὶ πρώην, πέμπεσθαι δὲ μᾶλλον εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος. καὶ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἅγιος ἔφη Στέφανος· "κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου". καὶ ἕτερος δὲ γράφει τῶν ἀποστόλων· "ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ πιστῷ κτίστη παρατιθέσθωσαν τὰς" ἑαυτῶν "ψυχὰς". 314 Mt 27, 51-54 Ἐσείσθη δὲ καὶ ἡ γῆ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μετάθεσιν σημαίνουσα ἢ καὶ δείκνυσι τὴν κατὰ τῶν εἰς αὐτὸν πεπαρωνηκῶτων ἀγανάκτησιν. τὸ δὲ ῥαγῆναι τὰς πέτρας σημεῖόν ἐστι τοῦ τὴν "λιθίνην" τῶν ἐθνῶν "καρδίαν" ἀνεωχθῆναι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ εὐαγγελικοῦ σπόρου. οἱ δὲ ἀναστάντες ἅγιοι καὶ ὁ φθέντες τοῖς πολλοῖς οὐ πρόωρον ἔλαβον μόνοι ἐκεῖνοι τὸ τῆς ἀναστάσεως χάρισμα, ἀλλ' εἰς σημεῖον γέγονεν, ὅτι κατηργήθη ὁ θάνατος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. εἰς τοῦτο οἶμαι καὶ ὁ νόμος ὑπέβλεπε κελεύων τὸν ἀκουσίως φονεύσαντα φυγόντα αὐθις ἐπανατρέχειν εἰς τὴν πατρίδα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀρχιερέως· ὁ γὰρ τοῦ Χριστοῦ θάνατος τὴν εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἄνοδον τοῖς ὑπευθύνοις ἡμῖν ἀπέδωκεν. Ἐσείσθη ἡ γῆ σημαίνουσα τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μετάθεσιν τῶν πραγμάτων κἂν τὴν ἀγανάκτησιν δεικνύη τοῦ θεοῦ

κατὰ τῶν πεπαρ ωνηκότων εἰς αὐτόν. τὸ δὲ ῥαγῆ ναι τὰς πέτρας τὰς τῶν ἔθνικῶν ψυχὰς ἀνεωχθῆναι δηλοῖ εἰς τὸ παραδέχεσθαι τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν. οἱ δὲ ἀναστάντες τῶν ἀγίων καὶ ὀφθέντες πολλοῖς σημαίνουν, ὅτι κατηργήθη ὁ θάνατος διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ. 315 Mt 27, 51 Τὸ διαρραγῆναι τὸ καταπέτασμα σημεῖον ἦν οὐκ ἀσυμφανές τοῦ καὶ αὐτὸν μονονουχί πενήθῃσι τὸν ναὸν καὶ τοὺς εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπὼ λειαν κατενηνεγμένους, οἱ τὸν αὐτοῦ τοῦ ναοῦ δεσπότην ἐσταύρωσαν· ἴσως δὲ καὶ ἐπὶ δυσσεβείᾳ τῇ κατὰ Χριστοῦ διὰ τῆς παρ' αὐτοῖς συνηθείας ἐλέγχοντος αὐτοὺς τοῦ συμβεβηκότος· ἔθος γὰρ ἦν Ἰουδαίους τὴν ἐσθῆτα περιρρήγνυσθαι βλασφημηθέντος θεοῦ. ἔοικε δὲ τι καὶ ἕτερον τῶν ἀναγκαίων εἰς ὄνησιν ὑπεμφαίνειν ἡμῖν τὸ γεγεννημένον· τὸ γὰρ καταπέτασμα κρύπτον εἴσω τὰ ἅγια τῶν ἀγίων ἐνστάτος καιροῦ, καθ' ὃν ἔδει συστέλλεσθαι τὴν τοῦ νόμου σκιάν καὶ τὴν ἐν τύποις καταλήξει λα τρεῖαν, ἀνεωχθῆναι δὲ τὰ ἅγια τῶν ἀγίων τοῖς διὰ πίστεως τῆς εἰς Χριστὸν δεδικαιωμένοις, περιρρήγνυται δεικνύοντος ὡσπερ αὐτὰ τοῦ θεοῦ τοῖς ἀξίοις, ἵνα λοιπὸν εἴργοντος οὐδενὸς εἰς τὴν ἐσωτέραν τρέχωσι σκηνὴν οἱ κατ' ἴχνος ἰόντες Χριστοῦ. 316 Mt 27, 54 "Καὶ οἱ ὄχλοι" δὲ οἱ παραγενόμενοι εἰς "τὴν θεωρίαν τύπτοντες" αὐτῶν "τὰ στήθη, ὑπέστρεφον", τάχα πού τῆς κατὰ Χριστοῦ δυσσεβείας ἀπαλλάττοντες ἑαυτοὺς διὰ τοῦ τῶν σταυρωσάντων καταβοᾶν, εἰ καὶ μὴ ἐμφανῶς διὰ τὴν τῶν ἡγουμένων ἀνοσιότητα. τοσαύτη τοῦ σταυρουμένου ἡ δύναμις-τοῦ κεντουριῶνος τούτου ἀνδρισμένου μετὰ ταῦτα ἐν τῇ πίστει. ἀληθὴς ἦν λέγων ὁ κύριος, "ὅταν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν". ἰδοὺ γὰρ ἐν τῷ τιμίῳ σταυρῷ ὑψούμενος ἤρξατο τοῦ σαγηνεύειν πολλοὺς εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας· εἴλκυσε γοῦν τὸν ἐκατόνταρχον, εἴλκυσε δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων τινάς, οἱ καὶ "τὰ στήθη" ἔτυπον κατανυττόμενοί πού πάντως καὶ τοῖς τῆς διανοίας ὀμμασιν ἀναβλέποντες πρὸς κύριον.

317 Mt 28, 1-7 Ἐπειδὴ τὸ ἐπὶ τῷ σταυρῷ δι' ἡμᾶς ὑπομεμένηκε πάθος ὁ κύριος καὶ τῆς ἀπάντων ζωῆς ἀντάλλαγμα τὴν ἑαυτοῦ δέδωκε σάρκα καὶ ἦν ἐν μνημείῳ καθάπερ τις "ἀβοήθητος ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος" κατὰ τὸ ἐν ψαλμοῖς ὑμνούμενον, ἔδραμον αἱ γυναῖκες τὰ πρὸς τὴν τοῦ σώματος θεραπείαν ἐπικομιζόμεναι καὶ ἀρωμάτων οὔσαι μεσταί· ἐνόμιζον γάρ, ὅτι κείσεται τοῖς ἄλλοις ὁμοῦ καὶ ἀπομενεῖ νεκρὸς ἐν μνημείῳ. καὶ μήτοι θαυμάσης, εἰ γυναῖκες ἠγνόουν, ὅτι θεὸς ὢν καὶ ζωὴ τὸ τῆς φθορᾶς καταλύσει κράτος καὶ παλινδρομήσει πρὸς ζωὴν, ὅπου καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀποστόλοις ὁ περὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ λόγος ἔδοξεν εἶναι λῆρὸς τις ἀπλῶς καὶ πρᾶγμα κατεψευσμένον διὰ τὸ μηδὲ αὐτοὺς εἰδέναι τὴν θεόπνευστον γραφήν. οὐκοῦν ἀφίκοντο μὲν αἱ γυναῖκες ἐπὶ τὸ μνήμα, οὐκ εὐροῦσαι γε μὴν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης ἕνεκα ὀρώσιν ἅγιον ἄγγελον. καὶ δὴ γέγονεν αὐταῖς εὐαγγελιστῆς καὶ κῆρυξ τῆς ἀναστάσεως· μὴ γὰρ ζητήτε, φησίν, "τὸν" αἰεὶ "ζῶντα" κατὰ φύσιν ὄντα ζωὴν "μετὰ τῶν νεκρῶν· οὐκ ἔστι" γὰρ "ᾧδε", τοῦτ' ἔστιν ἐν θανάτῳ καὶ μνήματι, "ἀλλ' ἠγέρθη" ὁδὸς τῆς εἰς ἀφθαρσίαν ἀναδρομῆς οὐχ ἑαυτῷ μᾶλλον, ἀλλ' ἡμῖν γενόμενος· διὰ τοῦτο γὰρ καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑπῆλθεν ὁμοίωσιν, ἵνα "χάριτι θεοῦ", καθά φησιν ὁ μακάριος Παῦλος, "ὑπὲρ παντὸς γεύσῃται θανάτου" καὶ γένηται τοῦτο τοῦ θανάτου θάνατος καὶ κατάλυσις ἀρᾶς τῆς ἐπενηνεγμένης τῷ πρωτοπλάστῳ ποτέ· τοιαύτης γὰρ ἐλπίδος παρεσκεύασεν εἴσω γενέσθαι ὁ κύριος εἰπών· ἀμὴν λέγω ὑμῖν· "ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται". εἰδέναι γὰρ δεῖ ὡς ἄγγελοι τοῖς ποιμέσι ἐν Βηθλεὲμ τὸν τόκον εὐηγγελίζοντο, καὶ νῦν λογικαὶ δυνάμεις κηρύττουσιν τὴν ἀνάστασιν. λελειούργηκε τοίνυν ὁ οὐρανὸς τοῖς περὶ αὐτοῦ

κηρύγμασι καὶ περιέπουσι τὸν υἱὸν αἱ τῶν ἄνω πνευμάτων στρατιαὶ ὡς τῶν ὄλων δεσπότην καὶ κύριον καὶ ὅτε γέγονε σὰρξ, τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος. 318 Mt 28, 9–10
Κεκέρδακε τὸ θῆλυ γένος καὶ λύσιν ὄνειδισμοῦ καὶ κατάρας ἀνατροπῆν· ὁ γὰρ εἰπὼν πάλαι πρὸς αὐτὰς "ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα" παῦλαν αὐταῖς δέδωκε συναντήσας αὐταῖς ἐν τῷ κήπῳ καὶ εἰπὼν χαίρετε. μεθ' ὑπερβαλλούσης εὐφροσύνης αἱ γυναῖκες αὐτῶν–καὶ εἰς χρηστὰς ἐλπίδας καὶ τὸ πεπονηκὸς ἰώμενος. 319 Mt 28, 16–17 Ὁρᾶς δὲ πῶς ἔνια παρατρέχουσί τινες τῶν εὐαγγελιστῶν· τὸ γὰρ ἐδίστασαν ἀνέπτυκται σαφῶς παρὰ τῷ Ἰωάννῃ δεικνυμένου τοῦ διστάσαντος, ὃς ἦν ὁ Θωμᾶς· ὥστε καὶ τὸ μνημονεῦσαι τῆς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐπιφανείας δευτέρου γενομένης πῶς ἔσχε τὸ πρᾶγμα. εἶπεν δέ, ὅτι αὐτοῖς ὤφθη ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ὃ μόνον δοκεῖ μοι Ἰωάννης παραλιπεῖν ὡς ἂν προκείμενον αὐτῷ τὰ λοιπὰ εἰπεῖν ὡς ἄκουσας τε ὤφθη καὶ ὅπου, ἀλλὰ μὴν καὶ ὅπως σαφῶς ἐξηγούμενος. 320 Mt 28, 17 Ἄλλας λέγει ὁ Ἰωάννης ὀπτασίας, <ἦν> δὲ λέγει ὡς ὁ Ματθαῖος οὐ μόνον [ἦν] εἶδον οἱ ἔνδεκα, ἀλλὰ καὶ οἱ πολλοὶ ὡς εἰκός. 321 Mt 28, 18 Οἰκονομικῶς ἔτι καὶ ἀνθρωπινώτερον ἔφη τὸ ἐδόθη μοι· πλὴν βούλεται νοεῖσθαι, ὅτι τὴν κατὰ πάντων ἔχει ἐξουσίαν ὡς θεὸς καὶ ἄφεις τὸ τῆς κενώσεως μέτρον εἰς τὴν ἔμφυτον καὶ αἰεὶ προσοῦσαν αὐτῷ δόξαν ἀνέδραμεν καὶ μετὰ σαρκὸς θεὸς τῶν ὄλων καὶ κύριος ὁμολογούμενος. λοιπὸν οὖν λέγει ἐδόθη μοι οὐχ ὡς πρῶτον λαβὼν, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος, ἀλλ' ὅπερ εἶχεν αἰεὶ διὰ τὸ ὑπάρχειν ἐκ πατρὸς καὶ φύσει θεὸς ὡς ἐν ἀνθρώπου τάξει δεχόμενος.